

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KENTSEL HİZMET SUNUMUNDA HALKLA İLİŞKİLER:
BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERAT BAYRAKTAR

BALIKESİR, 2023

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KENTSEL HİZMET SUNUMUNDA HALKLA İLİŞKİLER:
BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERAT BAYRAKTAR

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. ŞERİF ÖNER

BALIKESİR, 2023

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda 202012533012 numaralı BERAT BAYRAKTAR hazırladığı “Kentsel Hizmet Sunumunda Halkla İlişkiler: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği” konulu YÜKSEKLİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca ..... tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Şeniz ANBARLI BOZATAY

İmza

Üye (Danışman) Doç. Dr. Şerif ÖNER

İmza

Üye Prof. Dr. Hikmet YAVAŞ

İmza

.../.../...Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

.../.../20...

İmza

Berat BAYRAKTAR

ÖNSÖZ

Bu araştırma ile yerel yönetimlerde kentsel hizmeti sunumu çalışmalarına katkıda bulunmak istenmektedir. Bunun yanında, kentsel hizmetin sunumunda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi özelinde gerçekleştirilen çalışmalar araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Yüksek lisans eğitimim ve araştırmamın hazırlanma süreci boyunca desteklerini esirgemeyen ve yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Şerif ÖNER'e, maddi ve manevi her zaman yanımda olan kıymetli aileme teşekkürlerimi sunarım.

BALIKESİR, 2023

BERAT BAYRAKTAR

ÖZET

KENTSEL HİZMET SUNUMUNDA HALKLA İLİŞKİLER: BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

BAYRAKTAR, Berat

Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şerif ÖNER

2023, 92 Sayfa

Halkla ilişkilerin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Halkla ilişkiler ve kamu yönetiminin ilişkisi de çok eskilere dayanmaktadır. Halkla ilişkilerin ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süreçte kamu yönetimi ile iç içe olduğu alanlar oldukça fazladır. Bu bağlamda kamu kurum ve kuruluşlarının yönetiminde halkla ilişkilerin rolü azımsanmayacak derecededir. Son yarım asırlık süreçte de küreselleşmenin etkilerinin oldukça artmasıyla birlikte halkla ilişkiler alanında yapılan çalışmalar ve gelişmeler hız kazanmıştır.

Göçebe yaşam biçiminden yavaş yavaş vazgeçilmesi ile birlikte toplumların kendilerine belirli alanlar belirleyerek o alanlarda yaşamlarını sürdürmeleri durumu ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durumun yaygınlaşması ile birlikte ortaya çıkan halk grupları kendi aralarında belirli etkileşimlere girerek ilk halkla ilişkiler örneklerini ortaya çıkarmışlardır. Belirli alanlar içinde yaşayan toplumların oluşturdukları alanlar modernleşerek günümüzdeki kentlerin ilkel halini almıştır. Kentlerde yaşayan halkın içinden belirli yönetici sınıfları seçilerek kentin ve halkın sorunlarına çözüm bulması açısından adımlar atılmıştır. İlk kentsel hizmet sunumu örnekleri de bu dönemde yaşanmıştır. Belirlenen kişilerin yönetsel düzeyde alacakları kararlar aslında halkla ilişkilere de örnek teşkil edecek düzeydedir. İlk kentleşme hareketlerinden sonra demokrasiye geçiş çabalarının örnekleri de halkla ilişkiler temelinde yaşanmıştır. Hem halkla ilişkiler hem de yerel yönetimler açısından dönemsel olarak yaşanan gelişmeler zincirleme olarak iki alanı da etkilemiştir. Bu bağlamda halkla ilişkiler, kentsel hizmetler, yerel yönetimler ve belediyeçilik iç içe olan terimler olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Bu terimleri siyaset bilimi açısından bir çatı altında toplama görevini ise kamu yönetimi sağlamaktadır. Bahsedilen bütün terimlerin kamu yönetimiyle doğrudan bağlantısı mevcuttur. Bu açıdan bakıldığı zaman kamu yönetimi çok geniş bir terim yelpazesini içinde barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halkla İlişkiler, Kentsel Hizmet, Kentsel Hizmetin Sunumu, Belediye, Kent, Kamu Yönetimi.

ABSTRACT

PUBLIC RELATIONS IN URBAN SERVICE DELIVERY: THE EXAMPLE OF BALIKESIR METROPOLITAN MUNICIPALITY

BAYRAKTAR, Berat

Master Thesis, Department of Political Science and Public Administration

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Şerif ÖNER

2023, 92 Pages

The history of public relations dates back to very ancient times. The relationship between public relations and public administration also goes back a long way. In the process from the emergence of public relations to the present day, there are quite a lot of areas where it is intertwined with public administration. In this context, the role of public relations in the management of public institutions and organizations is not to be underestimated. In the last half century, with the increasing effects of globalization, the studies and developments in the field of public relations have gained momentum. With the gradual abandonment of the nomadic way of life, the situation for communities to maintain their lives in those areas by defining certain areas for themselves has begun to emerge. With the spread of this situation, the people's groups that have emerged have revealed the first examples of public relations by entering into certain interactions among themselves. Dec. The areas formed by the communities living in certain areas have become modernized and taken the primitive form of today's cities. By selecting certain ruling classes from among the people living in cities, steps have been taken to find solutions to the problems of the city and the people. The first examples of urban service delivery were also experienced during this period. The decisions that the designated persons will make at the managerial level are actually at a level that will serve as an example for public relations. After the first urbanization movements, examples of transition efforts to democracy have also been experienced on the basis of public relations. The developments experienced periodically in terms of both public relations and local governments have affected both areas in a chain. In this context, public relations, urban services, local governments and municipality are seen as intertwined terms. Public administration provides the task of collecting these terms under one roof from the point of

view of political science. All the mentioned terms have a direct connection with public administration. When viewed from this point of view, public administration contains a very wide range of terms.

Keywords: Public Relations, Urban Service, Urban Service Delivery, Municipality, City, Public Administration.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Hipotezleri	1
1.4. Araştırmanın Önemi	2
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
1.6. Tanımlar	2
2. İLGİLİ ALANYAZIN	3
2.1. Kuramsal Çerçeve	3
2.1.1. Halkla İlişkilerin Tarihsel Süreci.....	4
2.1.2. Halkla İlişkilere Yönelik Tanımlar.....	6
2.1.3. Halkla İlişkilerin Temel Amaçları	8
2.1.3.1. Kurumsal Amaçlar.....	10
2.1.3.2. İşletmelerin Amaçları	10
2.1.3.3. Kurumların Amaçları.....	10
2.1.4. Halkla İlişkilerin Temel İlkeleri	10
2.1.4.1. Harcamaların Planlanması.....	12
2.1.5. Kurumların İmajını Koruma	13
2.1.6. Halkla İlişkilerin Nitelikleri.....	14
2.1.7. Halkla İlişkiler Eğitimi	15
2.2. İlgili Araştırmalar	15
2.2.1. Halkla İlişkiler Mesleğinde Uzmanlık.....	16
2.2.2. Halkla İlişkilerin Birimleri	17
2.2.2.1. Halkla İlişkiler Birimlerinin Amacı ve Yapısı	17
2.2.2.2. Halkla İlişkiler Birimleri Görev-Sorumlulukları.....	18

2.2.2.3. Halkla İlişkilerde Kullanılan Araçlar	19
2.2.2.4.1. Süreli Yayınlar	25
2.2.2.4.2. Diğer Basılı Araçlar	26
2.2.2.4.3. Sözlü-Sesli-Bilgilendirme Araçları	30
2.2.2.4.4. Halkla İlişkiler Açısından Önemli Aktörler	33
2.2.2.5. İnternet ve Halkla İlişkilerin Bağı	34
3. YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırmanın Modeli	37
3.2. Evren ve Örneklem.....	37
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	37
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	38
3.5. Verilerin Analizi.....	38
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	39
4.1. Kent Nedir?	39
4.1.1. Kentlerin Oluşumu.....	40
4.2. Kentsel Hizmet Nedir?	42
4.2.1. Kentsel Hizmetin Bileşenleri.....	43
4.3. Kentsel Hizmetin Sunumu.....	51
4.4. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği.....	53
4.4.1. Belediye Kavramı.....	53
4.4.2. Osmanlı’da Belediyecilik: Vilayetler ve Dersaadet Belediye Kanunu.....	54
4.4.3. Osmanlı’nın Son Dönemleri Belediye Sisteminin Güçlenmesi.....	57
4.4.4. Türkiye’de Belediyecilik Kavramı.....	59
4.5. Cumhuriyet Dönemi Belediyeciliği.....	60
4.5.1. İki Kademeli Belediye Yönetimi ve Reform.....	64
4.6. Belediyelerin Halkla İlişkiler Görevleri.....	65
4.7. Balıkesir Belediyesi Tarihçesi.....	68
4.7.1. Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin Kurumsal Yapısı.....	72
4.8. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kentsel Hizmet Örnekleri.....	72
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	84
5.1. Sonuçlar.....	84
5.2. Öneriler.....	84
KAYNAKÇA	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
<u>Sekil 1.</u> Balıkesir Çamlık Kütüphane Görseli.....	73
<u>Sekil 2.</u> Beni Oku! Proje Görseli.....	74
<u>Sekil 3.</u> Müzik-Görsel Sanatlar Tasarım Atölyesi Açılımı.....	74
<u>Sekil 4.</u> BASKİ Kentsel Atık Eğitimi.....	75
<u>Sekil 5.</u> Büyükşehir Tıbbi Atık Toplama Projesi.....	76
<u>Sekil 6.</u> Mutfakta Sıfır Atık.....	77
<u>Sekil 7.</u> Balıkesir Ayvalık Şehir Düzenleme Çalışmaları.....	78
<u>Sekil 8.</u> Temiz Çevre Temiz Gelecek!.....	78
<u>Sekil 9.</u> Yerli Irk Hayvanların Verimini Artırma.....	80
<u>Sekil 10.</u> Balıkesir Süt Tohumu Protokolü.....	80
<u>Sekil 11.</u> Balıkesir Kırsal Kalkınma Çalışmaları.....	81
<u>Sekil 12.</u> Koronavirüs Önlem Tablosu.....	82
<u>Sekil 13.</u> Sağlıkla Yaş Alıyoruz.....	83

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAÇEM	: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Çiftçi Eğitim Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
S.	: Sayfa
Vd-	: ve diğerleri
Md	: Madde
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
YG-21	: Yerel Gündem 21

1. GİRİŞ

Araştırmanın problemi ve alt problemler, araştırmanın amacı, hipotezleri, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve araştırmada kullanılan temel kavramların tanımları bu bölümde açıklanmıştır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Yerel yönetimler alanında birçok çalışma yapılmıştır. Geniş bir tarihe sahip olan yerel yönetimler çalışmaları geçmişten günümüze dek geçen süreçte çeşitli akımların ve düşünürlerin etkisinde kalarak araştırılmaya devam etmektedir.

Tezde, halkla ilişkiler ve yerel yönetimler ilişkisi üzerinde durularak halkla ilişkilerin kentsel hizmet sunumuna etkileri ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi örneği tezin örneklemini oluşturmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında araştırmanın problemi olarak; “Halkla ilişkiler ve yerel yönetimlerin kentsel hizmet sunumuna ne gibi etkileri olmuştur, örnek üzerinde bunun karşılığı neler olmuştur?” sorusu belirtilebilmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın açık bir şekilde ortaya konulabilmesi, araştırma sorularının net bir şekilde cevaplanmasına yardımcı olmaktadır.

Tezin temel amacı olarak; kent ölçeğinde halkla ilişkiler kuramının uygulanabilirlik açısından ele alınması ve uygulamaların kent üzerindeki etkilerinin kuramsal açıdan değerlendirilmesidir.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

- **Hipotez 1:** Halkla ilişkiler ile yerel yönetimlerin teorisi ve pratiği açısından anlamlı bir ilişki vardır.
- **Hipotez 2:** Kentsel hizmet kavramı ile Balıkesir Büyükşehir Belediyesi hizmetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

- **Hipotez 3:** : Yerel yönetimler ile kentsel hizmetin sunumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Halkla ilişkilerin kentsel hizmetlerin sunumu açısından önemi oldukça fazladır. Bu bağlamda bakıldığında yerel yönetim kuruluşları ve halkla ilişkiler arasında yönetsel bir ilişki mevcuttur. Araştırmanın temel önemi ise yerel yönetimler açısından halkla ilişkilerin kullanıldığı alanlar ve bu alanların kentsel hizmetin sunumundaki yeridir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma süresince halkla ilişkiler ve kentsel hizmet sunumu kavramlarının birbiriyle bağlantılı bir yapısının olduğu görülmüştür. Kamu yönetimi açısından kentsel hizmet alanı ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu noktada ele alınan konunun ilişkilendirilmesi noktasında kaynak sınırlılığı yaşanmıştır.

1.6. Tanımlar

Konuyla alakalı tanımsal açıklamalar şu şekildedir;

Yerel Yönetimler: İl, ilçe, kasaba ya da köy gibi yerleşim yerlerinde halkın yerel ortak gereksinimlerini karşılama amacıyla karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzelkişisidir.

Belediye: İl, ilçe, bucak gibi yerleşim alanlarında sokakların bakımı, temizlenmesi, aydınlatma, altyapı, üstyapı, esnafın denetimi gibi kamu hizmetleri yerine getiren, başkan ve üyeleri seçimle gelen, tüzelkişiliği olan örgüt demektir.

Kent: Geleneksel düşünce ve davranış kalıplarını ortadan kaldıran, yeni ve kente özgü kalıpların oluşmasına neden olan bir odaktır.

Kentsel Hizmet: Yerel yönetimlere yasalarla verilmiş tüm işler ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın getirdiği hüküm doğrultusunda yasaların başka idareye bırakmadığı ama yerel yönetimlerin yapmayı üstlendiği işler kentsel hizmet olarak kabul edilmektedir.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Halkla ilişkiler geçmişten günümüzde kadar geçen sürede gerek insanların, gerek toplulukların, en genel düzeyde ise devletlerin iletişim ve uygulanabilirlik açısından sürekli olarak tartışmaya açtığı ve zaman zaman da ortaya farklı bakış açılarının atıldığı bir kavramdır. Halkla ilişkiler temel anlamda tek bir tanımı bulunmayan, uygulanabilirlik düzeyleri ve durumları farklılık gösteren ve aslında herkes tarafından sıkça kullanılan ve son yüzyılda gündemdeki yerini asla kaybetmeyen bir kavramdır (Mıhcıoğlu, 1970).

Halkla ilişkilerin kamu alanıyla olan ilişkisi çok eskilere dayansa da en belirgin örneklerini son yüzyıl içerisinde vermiştir. Merkezi yönetimlerle yerel yönetimlerde halkla ilişkiler, oldukça popüler ve sürekli olarak uygulanabilirliği tartışma konusu olan bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Hangi rejim ile yönetildiğinden bağımsız olarak devletler vatandaşları ile olan iletişimlerini koparmamak, istek, arzu ve taleplerine karşılık verebilmek amacıyla en temel anlamda olsa da halklarıyla bir şekilde iletişim halindedirler. Ortaya çıkışından bu yana çok fazla bakış açısıyla değerlendirilse de kamu yönetimi açısından halkla ilişkilerin en basite indirgenmiş tanımı, toplumun istek ve ihtiyaçlarını anlayabilmek, bu istek ve ihtiyaçlar doğrultusunda çalışmalar yaparak toplumun eksikliklerinin giderilme sürecinde halkla ilişkilerden faydalanmaktır. Aslında bakıldığında halkla ilişkiler gerek merkezi gerek ise yerel yönetimlerin hedefleri ve amaçları ile doğrudan bağdaşmaktadır. Yönetimsel açıdan atılacak adımların temelinde halka hizmet yatmasından kaynaklı olarak yapılan çalışmalar bile halkla ilişkilere birer katkı sunmaktadır. Temelinde halk ile yönetimin ilişkilerinin güçlendirilmesi ve karar süreçlerinde halkın da içinde olduğu bir sistem uygulanması yattığından kaynaklı olarak hem yerelde hem de merkezi yönetimde halkın yönetimle iç içe olması doğal yönden bir rıza almak anlamına da gelmektedir.

Halkla ilişkilerin her ne kadar sadece yönetim ve halk açısından ele alınması doğru olmasa da kamu yönetimi ve yerel yönetimler açısından bu iki bağlamda ele alınmıştır. Yönetimin halkla olan ilişkilerinin boyutu ve düzeyi her açıdan önem arz etmektedir. Halkın gerek yerel anlamda sivil toplum örgütleri ile gerekse direkt olarak yöneticilerle olan ilişkileri o bölgedeki toplumun geleceği ile ilgili atılacak adımlar

açısından oldukça önemlidir. Yönetimlerde halkın söz sahibi olması için yapılan onlarca çalışma söz konusudur. Kent konseyleri, hemşeri dernekleri ve o bölgede faaliyet yürüten sivil toplum örgütleri, katılımın ve iletişimin belirli bir seviyede tutulabilmesi açısından oldukça önemlidir. Halkla ilişkiler kelime kökeni olarak da halka dayanmaktadır. Kamusal açıdan halkla ilişkilerin temelinde halkın yönetimle olan iletişimi ve yönetimin halka karşı tavrı önemli bir rol oynamaktadır. Gerçek bir halkla ilişkiler bakış açısıyla yönetilen yerel yönetimlerde o bölgede yaşayan vatandaşların eksikleri ve ihtiyaçları aynı zamanda da bölgeye yönelik planları yöneticiler açısından önemli bir rol oynamaktadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere halkla ilişkiler ortaya çıkışından itibaren oldukça önemli bir kavram olmayı başarmış ve son yüzyılda da popülerliğini oldukça arttırmıştır (Aşkun, 1989).

Halkla ilişkilerin birçok kolu ve fayda sağladığı alan bulursa da kamusal açıdan ve bunun da özelinde yerel yönetimler açısından halkla ilişkiler oldukça önemli bir kavramdır. Küreselleşmenin etkilerinin görülmeye başlanmasıyla birlikte halkın işleyişin içinde olması ve memnuniyeti oldukça önemli bir hale gelmiştir. Başka sektörler ve bakış açılarıyla halkla ilişkiler farklı boyutlar kazansa da kamu yönetimi açısından halkla ilişkiler halkın memnuniyetinin ve söz sahibi olmasının ön planda olduğu bir alan olarak gündeme gelmektedir. Bu bağlamda gerek halkla ilişkilerin temel tanımları gerek ise kamusal alanla olan bağlantıları ve en nihayetinde yerel yönetimlerin halkla ilişkiler örnekleri ele alınmıştır. Bu doğrultuda belediyelerin ortaya çıkışı, ilk belediyecilik faaliyetleri ve bu faaliyetlerin halkla ilişkiler ile olan bağlantısının yanı sıra Balıkesir Büyükşehir Belediyesi özelinde halka sunulan hizmetler ve boyutları, bölgesel düzeyde halkın memnuniyeti açısından yapılan çalışmalara karşı bakış açıları ele alınmıştır. Kentsel hizmetin sunumu ve halk tarafından karşılık bulması hem halkla ilişkiler hem de yerel yönetimlerin amaçları ile doğrudan bağdaşmaktadır. Ortak amaçlar doğrultusunda halkla ilişkilerin yerel yönetimdeki varlığı ve işleyişi en ince detaylarıyla değerlendirme altına alınmıştır.

2.1.1. Halkla İlişkilerin Tarihsel Süreci

Halkla ilişkiler bir sistem oluşturmadan önce geçmiş zamanlarda bilerek veyahut bilmeyerek uygulamaya konulmuştur. Geçmiş dönemlerde daha çok halkı birleştirme ve bir amaca yönelik toplama işlevleri bulunan halkla ilişkiler, yöneten kitlenin yönetilen kitle üzerinde kendini kabul ettirmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmiş dönemlerde yaşanan bu çabanın günümüzde de örneklerini görmek mümkündür.

Geçmiş dönemle alakalı yapılan çalışmalarda yönetici kitlenin kendini halka sevdirmeye ve benimsetmeye yönelik yaptığı çalışmaların örneklerini görmek mümkündür. Bunlardan belki de en bilineni Büyük İskender'in Pers Kralı Dara'yı mağlup ettikten sonra İran halkının karşısında Perslere özgü yerel kıyafetleriyle çıkarak en başından itibaren halkın beğenisini kazanma arzusudur. Bu ve bunun gibi birçok örnek aslında o dönemlerin halkla ilişkiler adına atılan adımları olarak görülmektedir (Aydın & Taş, 2013).

Liderlerin yönetim biçimlerini ve kendine özgü tavırlarını halka kabul ettirme çalışmaları kamu yönetimi açısından halkla ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Kamusal her hangi bir ibarenin bulunduğu her ortamda halkla ilişkilerden söz etmek mümkündür. Bu bağlamda kamu yönetimi ve halkla ilişkiler ilişkisi ilk devletlerin kurulduğu zamanlara kadar dayanmaktadır. Kamu yönetimi açısından ele alınan halkla ilişkiler çalışmalarının yanı sıra dini açıdan yapılan çalışmalarda birer halkla ilişkiler örneğidir. İslam dininin yayılması için gösterilen çaba buna gösterilebilecek en net kanıttır. Bu açıdan ele alındığında dinlerin yayılması için gösterilen çabalar insanlığın ortaya çıkışından itibaren mevcuttur, bunu göz önünde bulundurduğumuzda ise halkla ilişkilerinde insanlığın ortaya çıkışından beri var olduğunu söylemek mümkündür. Bazı düşünürler de bu tezden yola çıkarak halkla ilişkilerin dayanak noktasını bu şekilde belirlemektedirler (Haluk, Erdoğan, & Mualla, 2007).

Bu görüşlerin akabinde halkla ilişkiler çalışmalarına tam anlamıyla sistemselsel bir açıdan bakılmaya başlanan dönem 19. Yüzyılın ikinci yarısına denk düşmektedir. Bu dönem içerisinde siyaset ile halkla ilişkiler arasındaki bağlantının güçlendiği görülmektedir. Siyasi amaçlar doğrultusunda halkla ilişkiler faaliyetlerinin yürütülmesi dönemin ön plana çıkmasında en önemli faktörlerden birisi olmuştur. ABD'de gerçekleştirilen seçim sürecinde ilk seçim kampanyası bu dönemde yaşanmıştır. Adayların propaganda amacıyla yaptığı konuşmalar da halkla ilişkiler örneği olarak gösterilmektedir. Bu girişimler ile başlayan süreç zamanla sıradanlaşmış ve farklı alanlara da yayılım göstermiştir. Televizyonda yapılan konuşmalar, kalabalık topluluklar halinde siyasilerin konuşmalarını dinlemek vb. etkenler sürecin gelişmesine olumlu katkı sağlamıştır. Bu gelişmelerin ışığında halkla ilişkiler çalışmaları giderek önem kazanmaya başlamış ve aynı zamanda yayılım göstermiştir. 1947 tarihinde kayıtlara geçen ilk halkla ilişkiler okulu açılmıştır. Boston Üniversitesi bünyesinde faaliyetlerine başlayan bu okul, halkla ilişkiler alanında öncü olmuştur.

Kısa bir süre içerisinde halkla ilişkiler okullarının sayısı büyük bir artış göstererek yüzün üzerine ulaşmıştır (Kalender ve Fidan, 2008).

Günümüz dünyasında halkla ilişkiler, yönetsel araçların en önemli parçalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Geçmişten günümüze dek geçen süreç içerisinde halkla ilişkiler anlamı, içeriği ve yöntemleri açısından önemli değişimlere uğramış olsa da temel anlamda bireylere ve toplumlara katkısı bakımından amaçladığı mantık aynıdır. Toplumların ve bireylerin yönetimle etkileşim halinde olması ve bu etkileşimin yönetim süreçlerine, karar mekanizmalarına yansımaları sağlamaktır. Dünya da gerçekleşen bu gelişmeler, genel olarak Türk tarihine ve özelinde ise Türk siyasi tarihine de yansımıştır. Günümüzde de hala gelişime ve yenilenmeye devam eden Dünyada ilerleyen süreçlerde halkla ilişkilere bakışın nasıl olacağı oldukça merak edilmektedir (Oktay, Politikada Halkla İlişkiler, 2002, s. 41).

2.1.2. Halkla İlişkilere Yönelik Tanımlar

Halkla ilişkiler tarihinde yaşanan gelişmeler ve gerçekleşen olaylar ışığında tanımsal farklılıkların yaşandığı süreçler meydana gelmiştir. Dönemsel olarak ortaya çıkan farklı düşünce sahipleri yapısal olarak farklı tanımlara başvurmuşlardır. Bu tanımlardan birçoğu temel olarak birbirine benzerlik gösterse de aslında detaylarına inildiğinde birbirinden farklı birçok bakış açısını içerisinde barındırmaktadır. Fakat halkla ilişkiler tanımlarını dile getirmeden önce “halk” kelimesinin tanımını yapmak daha doğru olacaktır. Halk, Türk Dil Kurumu’na göre, “Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2010). Bu tanım halkın genel manada karşılığı olsa da, aslında halkla ilişkiler açısından bakıldığında zaman zaman halkın belirli bir alanda yaşayan bir topluluktan öte hedef kitle olarak ele alınması daha makul olacaktır. Çünkü halkın içerisinde yer alan yaşlılar, çocuklar, evliler ve gençler gibi kitlelerde aslında halkın kitlesel gruplarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda halkla ilişkilerin temelinde her sınıftan ve din, dil, ırk, meslek ayrımı yapılmadan her vatandaşın bulunduğunu aktarmak gerekmektedir.

Halkla ilişkiler tanımı yapılırken ortaya çıkacak kavram herkes tarafından kesin olarak kabul görmeyen ve yüzyıllar boyunca gelişerek sürekli farklı bakış

açılırlarıyla yorumlanabilen bir kavram olacaktır. Bir diğler açıdan ise halkla ilişkiler tanımını yapılırken birçok dış etkenin de tanıma katkısını unutmamak gerekir.

Öncelikle halkla ilişkiler tanımlaması yapılırken tek bir yere bağılı kalmak oldukça yanlış bir yaklaşım olacaktır. Halkla ilişkiler denildiğinde akla oldukça fazla şey gelse de aslında temelde hepsi aynı yöne giden ve birbirinin ardına takılmış tren vagonlarını andırmaktadır. Bu bağlamda halkla ilişkiler 1900'lü yılların düşünce yapısı olarak ortaya çıkmakla beraber günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Fakat hala birçok yazar ve düşünür tarafından dile getirilen en temel yakınma, halkla ilişkilerin ve işlevinin anlaşılabilir bir biçimde açıklanmamasıdır. Tanım çokluğundan kaynaklı olarak üstünde fikir birliğine varılan bir noktada buluşulamaması vurgulanmaktadır (Aydın, A. H. & Taş, İ. E. 2013). Kavramın bu kadar farklı tanımlarının bulunmasının bir diğler sebebi ise etki alanının oldukça geniş olmasıdır. Bunca tanım karmaşasının içinde en geniş bakış açısıyla, toplumsal düzeyde bir tanımını Metin Kazancı yapmaktadır. Bu tanımın da kamu yönetimi bakış açısıyla ele alındığını vurgulamak gerekmektedir. Kazancı'nın bakış açısıyla halkla ilişkiler; "yönetim-halk ilişkisini iyileştirmeye yönelik, temelinde iletişimin yattığı bir etkileşim çalışması, diğler bir deyişle ise yönetimin eylem ve işlemlerini, yönetilenle etkileşerek gerçekleştirmek ve böylece kendiliğinden oluşan bir onay elde etmektir" (Kazancı, 2002).

Bir diğler halkla ilişkiler tanımlaması ise Nuri Tortop tarafından yapılmıştır. Tortop'a göre, "Halkla ilişkiler yönetim tarafından izlenen politikaların halk tarafından benimsenmesi, çalışmaların tam olarak halka anlatılması, yönetime karşı olumlu bir havanın oluşması ve bunlarla birlikte halkın da yönetim için ne düşündüğünün bilinmesi ve halkla birlikte hareket edilmesi gerekliliğidir" demiştir. Ortaya atılan bu iki tanım, halkla ilişkiler kavramını kamu yönetimi alanıyla bağdaştırarak ifade etmektedir. Aynı zamanda bu tanımlar yerel yönetimler tarafından da kullanılabilir argümanlardır (Tortop, 2009).

Halkla ilişkiler ile ilgili yukarıdaki tanımlara göre daha eski yıllara ait ve aynı zamanda hem özel hem de kamuyu kapsayan bir diğler tanıma göre ise; "Halkla ilişkiler, dış dünyanın ilgisini ve sempatisini kazanmak amacıyla yöneticilerin başvurdukları yolların tümüdür" (Koçak, 2000).

Halkla ilişkiler tanımları genelde kamusal çerçeve de yapılsa da özel sektörün yapısını ele alan birçok tanımını da mevcuttur. Bunlardan bir tanesine göre; "Özel

işletmelerin halkın her kesimiyle uyumlu ve aynı zamanda olumlu ilişkiler kurması yoluyla hem işletmenin halka tanıtılması hem de halkın tanınmasıdır”. Yapılan bu tanımların yanı sıra, 1906-1976 yılları arasında kaleme alınan makale, bilimsel yayın ve bültenlerde halkla ilişkiler kavramına yönelik gerçekleştirilen tanımların 65 alanında uzman kişi tarafından detaylı bir şekilde taranmasının ardından, birbirinden farklı 472 adet halkla ilişkiler tanımı ortaya çıkarılmıştır. Araştırmacı Dr. Rex. F. Harlow tarafından içinden belirli bir eleme yapıldıktan sonra ortaya çıkarılan tanımlardan elde edilen çıkarıma göre halkla ilişkiler kavramı ile ilgili ortaya çıkan tanım şöyledir: (Aydın & Taş, 2013). *“Halkla ilişkiler, bir kuruluşla hedef kitlesi arasındaki karşılıklı iletişimi, anlayışı kabulü ve işbirliğini oluşturmaya ve sürdürmeye yardımcı olan, sorun ve problemlerin yönetimini içeren, kamuoyuna cevap veren, kamuoyunun bilgilendirilmesi için yönetime yardımcı olan, kamu yararına hizmet etmek için yönetimin sorumluluğunu tanımlayan ve vurgulayan, eğilimleri önceden tahmin etmeye yardımcı olmak için bir erken uyarı sistemi gibi hizmettebulunan, değişikliklerden etkin bir biçimde faydalanmak için yönetime yardımcı olan ve başlıca araçları olarak ahlaki iletişim tekniklerini ve araştırmayı kullanan ayrıcalıklı bir yönetim fonksiyondur”*.

2.1.3. Halkla İlişkilerin Temel Amaçları

Geçmişten günümüze kadar ki süreçte halkla ilişkilerin tanımı ve amaçları doğrultusunda yüzlerce tespit yapılmış ve birçoğu da genel anlamda kabul görmüştür. Bu doğrultuda yapılan tanımsal farklılıkları bir kenara bırakarak halkla ilişkilerin ortaya çıkışından itibaren neyi amaç edindiğini ve bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmaların neler olduğunu ele almak gerekmektedir. Bir kamu kurumunun veya özel bir işletmenin varlığını sürdürebilmesi açısından halk ile olan ilişkisi ve bu ilişkinin karar alma mekanizmalarına etkisi oldukça önemli bir husustur. Bu bağlamda halkın yönetimin alacağı kararlar üzerindeki etkisi gündemi zaman zaman oldukça meşgul etmektedir. Kurum veya kuruluşların halkın yararına veya halkın görüşlerini almadan karar mekanizmalarını oluşturdukları takdirde ilerleyen süreçlerde bunun olumsuz etkilerini oldukça fazla yaşamaktadırlar. Halkın da söz sahibi olacağı politikaların belirlenmesinde iki temel başlık göze çarpmaktadır. Bunlar, kurumsal amaçlar ve toplumsal amaçlardır. Kurumsal amaçların içerisinde sadece devlet kurum ve kuruluşları yer almamaktadır. Özel işletmeler ve onların halkla olan bağlantıları da oldukça önemli bir husustur (Peltekoğlu, 2012).

2.1.3.1. Kurumsal Amaçlar

Kurumların işleyişleri açısından sistemsel sorunlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de mevcuttur. Organizasyon yapısının tam olarak oturmaması, karar alma mekanizmalarının etki altında kalması, çok başlılık gibi sorunlar kurumların en efektif şekilde çalışmasını etkileyen sorunların en önde gelenlerindedir. Bu açıdan bakıldığında halkla ilişkilerin önemi oldukça fazladır. İşlevsel ve sistemsel sıkıntıların gündeme gelmemesini veya az gündeme gelmesini, kurum içi ve dışı belirsizliğin son bulmasını ve bunlarla doğru orantılı olarak kurumun her açıdan daha verimli çalışmasını sağlamak halkla ilişkilerinin kapsamı içerisine girmektedir. Bu bahsedilen hususlar genel anlamda devlet kurumlarının işleyiş yapısındaki sorunlar gibi algılansa da benzer sorun ve sıkıntılar özel işletmelerde de görülmektedir (Aşkun C. İ., 1990).

2.1.3.2. İşletmelerin Amaçları

İşletmelerin halkla ilişkiler bağlamında temel amaçları doğrultusunda hareket etmesi her açıdan olumlu geri dönütler almasına en önemli sebeptir. İşletmelerin halkla ilişkiler açısından temel amaçları ise şunlardır; işletmenin korunabilir olması, ekonomik açıdan güçlenme, saygın olma, endüstriyel kazanımlar ve özel sektör güçlülüğünü benimsetme. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmalarını ve işleyişini sürdüren işletmeler başarılı bir yönetim kadrosu ile birlikte hedeflerine emin adımlarla ilerlemektedirler. İşletmeler halkla ilişkiler çalışmalarını belirlerken kendihedeflerinin yanı sıra halkın isteklerini de göz önünde bulundurmalarıdır. Halkın istek ve arzularına kulak vermeyen işletmeler başarıya ulaşmakta oldukça güçlük çekeceklerdir.

2.1.3.3. Kurumların Amaçları

Genel anlamda işletmelerin amaçlarıyla doğru orantılı amaçlara sahip olsalar da aslında kurumsal kimliğe bürünmüş devlet yapılanmalarının en büyük sorunlarından biri halkla ilişkiler faaliyetleridir. Halkla ilişkilerin tam anlamıyla anlaşılması, gerekli önemin verilmemesi ve halkın istek ve ihtiyaçlarının kurumun istek ve ihtiyaçlarının önüne geçememesi oldukça önemli bir sorun teşkil etmektedir. Gerçekleştirilecek faaliyetlerden ve izlenecek politikalardan halkın habersiz olmaması, kuruma karşı halk tarafından bakış açısı, kurum ile bireyler arasındaki

işlemlerde bireylerin işini kolaylaştırmaya yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Halkın istek ve şikâyetlerinin dikkate alınarak bu şikâyetler karşısında gerekli çalışmaların gerçekleştirilmesi, kurumun eksikliğini nerede olduğuna dair direkt olarak halktan bilgi alınması, hizmet sektöründe yer alan kurumların hizmeti yerine ulaştırırken halktan da destek alması gibi birçok hususun yerine getirilmesi gerekmektedir. Kurumların amaçlarına ulaşmaları için yukarıda bahsedilen detaylara dikkat etmeleri ve bunları birer kurum kültürü haline getirmeleri gerekmektedir. İzlenecek bu yol ile birlikte hem kurumun hem de halkın memnuniyeti artacak, aynı zamanda da halktan alınacak olumlu geri dönüşler sayesinde kurumların motivasyonları artacaktır. Bu bağlamda gerek özel gerek ise devlet kurumlarının halkla ilişkiler alanıyla olan ilişkisini koparmaması aksine bu alana daha fazla yönelerek gerekli çalışmaları yapması ve eksikliklerini gidermesi gerekmektedir (Terkan, 1999).

2.1.4. Halkla İlişkilerin Temel İlkeleri

Halkla ilişkilerin temel ilkeleri, halka aktarılan bilgilerin doğru olması, kurumun kişiler nezdinde olumlu bir imaja sahip olması, şeffaflık ve süreklilik olarak açıklanabilmektedir. Bu ilkelerin yanı sıra halkla ilişkilerde uyulması gereken diğer temel dört ilke ise şu şekildedir: İnandırıcılık, dürüstlük, harcamaların planlanması ve yineleme. Asna bu temel ilkeleri şu şekilde açıklamaktadır,

- **İnandırıcılık İlkesi**

Halkla ilişkiler açısından en zor ilke olarak kabul edilmektedir. Bireyler tarafından inandırıcı kabul edilebilmek için aktarılan bilgilerde tutarlı olunması, bireyin ikna edilmesi, karşı tarafa güven ve inancı aşlamak gerekmektedir.

- **Dürüstlük İlkesi**

Halkla ilişkiler uygulamaları özelinde yalan ve yanlış bilgiler ile halkın kandırılmaması ve aktarılan bilgilerin kanıtlarının olması gerektiğini savunan ilkedir. Halkla ilişkilerde karşı tarafı aldatma, kandırma gibi durumlar asla yapılamaması gereken şeylerdir. Halkla ilişkiler sadece gerçekle alakalıdır ve sadece gerçek bilgileri söylemekle yükümlüdür. Bunu kendine görev edinmiş olması gerekmektedir.

2.1.4.1. Harcamaların Planlanması

Bu ilke doğrultusunda harcama planlarının doğru ve orantılı şekilde yapılması gerekmektedir. Gerektiği zamanlarda harcanacak paralardan çekinilmemesi ve tabii ki harcamalarında israftan kaçınarak planlı ve programlı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Harcama kalemlerinin belirlenmesi, bu kalemler dışında da gereksiz harcamalara müsaade edilmemesi konusunda gerekli önlemlerin kurum içinde alınması oldukça önemlidir.

- **Yineleme İlkesi**

Bir nevi tekrara dayalı bir hatırlatma ve yer edindirme mantığını içinde barındırmaktadır. Verilen önemli mesajların sürekli olarak tekrarlanmasına dayanmaktadır. Bu tekrarlama ve hatırlatma süreçleri ile birlikte karşı tarafın zihninde zamanla yer eden mesajlar kolay unutulmayacak şekilde bilinçaltına kaydedilmektedir. Bu mantığa dayanarak önemli konuların unutulmamasını hedef almaktadır.

Bu ilkelere ek olarak halkla ilişkilerin temel ilkeleri arasında yer alması da alt başlıklar olarak incelenebilecek birkaç başlıkta şunlardır; sabırlı çalışmak, iki taraflı iletişimi sağlamak, sorumluluk bilinci, kurumların imajını koruma,

- **Sabırlı Çalışmak**

Halkla ilişkiler süreçleri aynı arkadaşlık evresinin dostluğa dönmesi için geçirilen süreç gibi sabır ve emeğe dayalı bir süreçtir. Bunun temel sebebi ise halkla ilişkilerin temel emellerinden birinin karşı tarafta uyandırmak istediği inandırıcılık ve iyi imaj isteğidir. Bu açıdan bakıldığında halkla ilişkiler diğer uygulamalara göre daha zaman alıcı ve daha yorucu olarak görülmektedir. Kişilerin veya kurumların halkla ilişkiler uygulamalarından kaçmasının temel sebeplerinden bir tanesi de budur. Doğruluk ve inanç temelli bir iletişimi hedef alan ve dayanak olarak karşılıklı güveni savunan bir anlayış bir anda gelişebilecek bir yapıda değildir. Bu anlamda halkla ilişkiler uygulamaları uzun soluklu bir süreci içinde barındırmaktadır (Yıldırım, 2020).

- **İki Taraflı İletişimi Sağlamak**

İki taraflı iletişimin temel amacı halka gerekli bilgilerin sunulması ve bu yolla halkın desteğinin ve ilgisinin alınması aynı zamanda da halk tarafından talep edilen

istek ve arzuların tanımlanması sürecidir. Bu bahsedilen karşılıklı iletişimin sağlanabilmesi için gerekli güven ortamı yaratılmalı ve iletişim kanalları bu doğrultuda oluşturulmalıdır. Halkla ilişkiler bağlamında iletişim oldukça önemli bir kaynak ve dayanaktır. Bundan dolayı iletişimin karşılıklı olarak sorunları çözmeye ve birbirini anlamaya dayalı olması oldukça önemlidir.

- **Sorumluluk Bilinci**

Halkla ilişkiler kapsamı kurum içerisinde sadece belirli bir zümreyi kapsamamalıdır. En alt kademedен en üst yöneticiye kadar herkesi içerisine alan bir çember olarak düşünülmesi gerekmektedir. Halkla ilişkiler uygulamalarının temelinde var olan güler yüz ve samimiyet sürekli olarak varoluşunu sürdürmelidir. Bu bilincin oluşturulmasında iş ahlakı ve sorumluluk da oldukça önemlidir. İşlerini en iyi şekilde sahiplenen bireylerden kurulu bir işletmede halkla ilişkiler çalışmaları da bununla doğru orantılı olarak ilerleme göstermektedir. Aynı şekilde çalışanlar sorumluluklarını bilmezden gelerek davranıp aynı zamanda sorumluluk almaktan kaçınırlarsa da işleyiş ve halkla ilişkiler uygulamaları tam tersi bir hal alacaktır.

2.1.5. Kurumların İmajını Koruma

Kurumlar hakkında bireylerin kafalarında oluşan resimler aslında temel olarak kurumların imajlarını belirlemektedir. Bu oluşan resimler bireylerin istemli veya istemsiz olarak ya da deneyimsel kazanımları sonucunda meydana gelmektedir. Kurumların halkla ilişkiler çalışmalarının etkinlik düzeyleri bireyler tarafından nasıl algılandıkları ile doğrudan ilgilidir. Bu algılamaların bireyler üzerindeki etkisi ise bazen bir işaret, bazen bir sembol veya bir renk ile bağdaşmaktadır. Olumlu veya olumsuz izlenimlerin bağdaştığı bu örnekler ile bireyler bilinçaltılarında kurumları değerlendirerek onlara not vermektedirler. Bu yaklaşım tarzı istemsiz olarak olduğu gibi direk bireyler tarafından halkla ilişkiler politikaları beğenilmeyen kurumlara doğrudan da etki edebilmektedir. Bu etki bazen şikayet, bazen toplu bazen ise bireysel boykot ve protestolar ile gerçekleşebilmektedir. Bu işleyiş kurumun toplum üzerindeki imajı ve yürüttüğü halkla ilişkiler politikaları ile doğrudan ilişkilidir. Bu açıdan bakıldığında zaman kurumların toplumsal anlamda olumlu veya olumsuz imaj oluşturması hem ticari hem de kurumsal faaliyetlerini doğrudan etkilemekle beraber bilinçaltında bırakacağı izlenim ile birlikte geleceğe yönelik faaliyetlerinin de engellenmesine veya

beklenen ilgiyi görememesine sebep olacaktır. Bundan dolayı kurumlar halkla ilişkiler faaliyetlerini oldukça fazla önemsemekte ve bu doğrultuda çalışmalar yapmaktadır (Ural, 2001).

2.1.6. Halkla İlişkilerin Nitelikleri

Halkla ilişkiler, genel anlamıyla ele alındığında çok fazla niteliği içinde barındıran bir kavramdır. Bu fazlalığın içinden sıyrılarak kapsamlı bir tanımlamaya ise Martson gitmektedir. Bu tanımlamaya göre halkla ilişkilerin farklı şekillerde sunulabilen bir hizmet olması, farklı kitleleri kendine hedef edinebilmesi ve bu farklılıklarla birlikte ortaya çıkan sonuçların olumlu veya olumsuz olması olabilmesi oldukça önemlidir. Türkiye açısından konunun en geniş çaplı yorumcularından biri ise Tortop'tur. Tortop'a göre halkla ilişkilerin nitelikleri ise şu şekildedir (Tortop, 2013).

- Halkla ilişkiler daimi bir çalışma azmi ve sabır isteyen çift yönlü bir ilişkiyi içinde barındırmaktadır.
- Halkla ilişkiler haberleşme temelli bir yapıyı içinde barındırmaktadır.
- Halkla ilişkilerde muhatap olan halk her türden insanı içerisinde barındırmaktadır.
- Halkla ilişkilerin verimliliğinin kesin bir kanıtı yoktur, saptanması mümkün değildir.
- Halkla ilişkilerde izlenilecek yol olarak önce olguların planlanması, analiz edilmesi, ölçümlenmesi ve planlanması gerekmektedir.
- Halkla ilişkilerde izlenilecek yol haritasının her bir olayda farklı olması gerekmektedir.
- Halkla ilişkiler eğitim temellidir, siyasal sistemin etkisi altındadır.
- Halkla ilişkiler baskı gruplarından doğrudan etkilenmektedir ve bu grupların çokluğu olumsuz etkiyi arttırmaktadır.
- Halkla ilişkiler bir uzmanlık alanıdır.
- Halkla ilişkiler ekonomik refah seviyesinin yükselmesine doğrudan etkilidir.
- Halkla ilişkiler faaliyetlerinde genellikle hukuksal yolla çözülecek bir sorun çıkmaz.

2.1.7. Halkla İlişkiler Eğitimi

Günümüz dünyasında gerek yurt içinde gerekse yurt dışında halkla ilişkiler oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. Halkla ilişkiler alanında son yarım asırlık dönemde oldukça yoğun çalışmalar yürütülmüş ve yürütülmeye de devam etmektedir. Bu alanda uzman kişiler yetiştirmek amacıyla üniversitelerde “Halkla İlişkiler” bölümleri açılmış ve sadece bu alanda eğitimler vermeye başlanmıştır. Bu bağlamda gelişimini ve ilerleyişini sürdüren halkla ilişkiler her geçen gün daha da yaygınlaşmakta ve etki alanını genişletmektedir. Fakat kat edilen bunca yola rağmen hala halkla ilişkilerin eğitimsel süreçleri ile ilgili sorunlar mevcuttur. Bu sorunların başında verilen eğitimlerin verildiği kişiler ve zamanları gelmektedir. Kurumların işleyişi içerisinde verilen bu eğitimler sadece alt kademe personel tarafından alınmakta ve yönetici pozisyonundaki kişilerin eğitimlerden daha az faydalandığı görülmektedir. Bu yanlışın düzeltilerek eğitimin her kademeye yayılması ve hem hizmet öncesi hem de hizmet içi olarak yaygınlaşması gerekmektedir (Koçak, 2000).

Günümüz şartlarında her açıdan bakıldığında eğitim vazgeçilmez bir hal almıştır. Gerek bireysel gelişim gerek ise kurumsal gelişim açısından öğrenme yetisi çok önemli bir gereklilik haline gelmiştir. Bu doğrultuda seminerler, konferanslar, paneller ve her türlü eğitim temelli etkinliklerin yararı oldukça fazladır. Bununla birlikte eğitim faaliyetleri kurumların kamuoyunda gelişime açık, aktif ve yenilikçi bir görünüme sahip olmasını sağlamaktadır (Özodaşık, 2018).

İdare ile halk arasında iyi bir ilişkinin olması ve alınacak kararların halk tarafından benimsenebilmesi açısından halkın da eğitilmiş bir yapıya sahip olması oldukça önemlidir. Bu eğitim ile birlikte halkın idareyi tanıması, ilgi göstermesi ve kararları sorgulamasıyla birlikte kabul edebilmesi daha kolay bir hal almaktadır. Bu doğrultuda halkın bilinçlenmesine ve eğitim faaliyetlerine katkıda bulunulması açısından halk eğitim merkezleri kurulmaktadır. Halk eğitim merkezleri sınıfsal ayrım olmaksızın bireyleri tek bir çatı altında toplayan ve belirli kriterleri gözeterek eğitim veren bir kurumdur.

2.2. İlgili Araştırmalar

Aşağıda halkla ilişkiler mesleğinde uzmanlık ve halkla ilişkiler birimleri konularının detaylı bir biçimde analizi yapılmıştır.

2.2.1. Halkla İlişkiler Mesleğinde Uzmanlık

Halkla ilişkiler alanında gerçekleşen faaliyetlerin artış göstermesinden sonra bu alanda uzmanlaşan personel sayısında da ciddi bir artış görülmüştür. Bu artışın ardından uzman personellerin halkla ilişkileri bir meslek olarak görmelerinden kaynaklı olarak halkla ilişkiler bir meslek olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde çoğu insan tarafından bir meslek olarak kabul edilen halkla ilişkiler son yüzyılın modern meslekleri arasındaki yerini de korumaktadır. Halkla ilişkilerin temel anlamıyla ortaya çıkışı çok eskilere dayansa da sistemli ve planlı bir yapıya bürünmesi o kadar eskiye dayanmamaktadır. Bu sebepten kaynaklı olarak meslek olarak ele alınması yakın zamana denk gelmektedir. Bununla doğru orantılı olarak da daha genç kişilerin severek yaptığı bir meslek olarak görülmektedir (Oktay, Halkla İlişkiler Mesleğinin Faaliyet Çerçevesi ve Uzmanlık Alanları, 1993).

Halkla ilişkiler artık uzmanlık alanı olan kişiler tarafından icra edilmektedir. Bu mesleği icra eden personel hem kişisel verimliliği hem de kurumsal verimlilik için çalışmalarını sürdürmektedir. Bu doğrultuda çalışan halkla ilişkiler personeli, mensubu oldukları kurumun aynası niteliğindedir. Gerek olumlu gerek ise olumsuz olarak halka yansıttıkları şeyler direk olarak kurumun yansıması olarak görülmektedir.

Halkla ilişkiler personelinin alanında başarılı olabilmesi için bu mesleği yapmaya istekli, başarıya aç, önyargısız ve eğitilebilir olması çok önemlidir. Halkla ilişkileri bir meslek olarak gören personelin işini ciddiye alması açısından bu değerler oldukça önemlidir. bu değerleri iş hayatına yansıtan ve bunların ışığında hareket eden personelin işini daha profesyonel şekilde yapması oldukça önemlidir. Ancak bunca farklı değer ve sistematüğün olduğu bir mesleği icra etmek de sanıldığı kadar kolay değildir. Halkla ilişkiler uzmanları farklı farklı birçok sorunla karşı karşıya gelebilmektedir. Sabuncuoğlu'nun da belirttiği üzere: "Halkla ilişkiler uzmanlığı oldukça zor bir meslektir. Özellikle müdürlük makamına danışmanlık olarak hizmet veren personelin emir verme veya ödül verme gibi bir yetkisi söz konusu değildir. Halkla ilişkiler uzmanı bu durumlarda ve genel olarak da ikna kabiliyetini, mesleğinin gücünü ve saygınlığını kullanarak karşısındaki kişiyi ikna etmek zorundadır. Bu tarz bir pozisyonda çalışan halkla ilişkiler uzmanı iş stresi, baskı ve çeşitli sıkıntılar ile karşılaşmaktadırlar (Taşoğlu, 2016).

Halkla ilişkiler mesleğinin başarılı ve iyi bir şekilde icra edilebilmesi açısından bu alanda uzman kişilerin belli başlı kuralları yerine getirmeleri gerekmektedir. Halka

ilişkiler camiası tarafından kabul gören en yaygın dayanak ise IPRA yani International Public Relations Association tarafından da onaylanan “halkla ilişkiler meslek kuralları”dır. Bu kurallar özellikle medya alanındaki kuralları şu şekilde sıralamaktadır:

Halkla ilişkiler mesleğinde kariyer hedefleyen bireyler medya mensuplarının işine yarayacak bilgileri reklam ve kendi isimlerini duyuracak şekilde değil de daha sessiz ve propagandaya mahal vermeyecek bir biçimde vermelidir.

Medyaya sunulacak bu bilgiler karşılığında maddi bir beklenti içinde olmamalıdır. Bu bilgiler tek bir faaliyet alanı veya halk açısından yararlı birden çok faaliyet alanı ile ilgili olabilir.

Haberin kaynağı açık olarak belirtilmeli, topluma yararları ve zararları açıkça söylenmeli ve gerekirse bu faaliyet ile ilgili halkla ilişkiler biriminin adı da kamuoyuna duyurulmalıdır.

Haber niteliğinde olan bilgiler bu alanda yetkili kişilere ve yöneticilere servis edilmelidir. Bu haberi veya bilgiyi alan kişiler bu haberi değerlendirme konusunda tüm yetkiye sahip olan kişilerdir. Bu hususta dış baskıların önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Bu bağlamda haber ve medya servisi ile ilgili olarak belirtilen hususlar dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte haberciliğin diğer ahlak ve etik kurallarına uyularak hareket edilmesi hususunda oldukça önemli adımlar atılarak halkla ilişkilerin geleceğe yönelik bırakacağı etkilerin de düşünülmesi oldukça önemlidir.

2.2.2. Halkla İlişkilerin Birimleri

Bu bölümde Halkla ilişkiler birimlerinin amacı, yapısı, görev ve sorumluluklarına yer verilmiştir.

2.2.2.1. Halkla İlişkiler Birimlerinin Amacı ve Yapısı

Halkla ilişkiler birimi, adından da anlaşılacağı üzere halkla ilişkiler faaliyetlerini yürütmek ve düzenlemek için hayata geçirilen bir yönetim mekanizması olarak ortaya çıkmıştır. Bu mekanizma yer yer farklı isimler veya farklı düzeylerde olsa da bu değişiklikler temel amacını etkilememektedir. İsimleri, yerleri ve boyutları farklılık gösterse de bu birimler bir amaç doğrultusunda hareket etmektedirler. Halkla

ilişkiler birimleri hiyerarşik yapının dışında kalan ve direk olarak en yukarıya bağlı çalışan birimlerdir. Bu bağlantı sayesinde halkla ilişkiler birimleri danışma birimi veya bilgi alma birimi olarak adlandırılabilir.

Halkla ilişkiler birimleri temel amaç olarak halkın sorun ve problemleri ile ilgilenmeyi, bu sorun ve problemler karşısında en hızlı şekilde çözüm üretmeyi amaçlamaktadır. Halkın sorunlarının yanı sıra kurum içinde yaşanabilecek ast-üst ilişkilerine çözümsel yaklaşımlar sunmak, koordinasyonu sağlamak ve kurum içi çalışanların taleplerini dinlemekte bu birimin görevlerindedir. Bunların yanı sıra; gerekli haberleri basına duyurmak, basını takip ederek ilgili yazı, haber ve resimleri arşiv yapmak. Halkı aydınlatmaya yönelik basımlar yayımlamak. Halkın ve iç işleyişteki kişilerin şikâyetlerini dinlemek. Özel gün etkinliklerinde basının da yer almasını sağlamak ve bununla birlikte televizyon programlarını hazırlamak ve sunmak halkla ilişkiler görevleri ve sorumlulukları arasında yer almaktadır (Bulduklu & Ahmet, 2015).

Bu görevleri üstlenecek halkla ilişkiler birimleri küçük ve çok sayıda olabileceği gibi büyük ve az sayıda da olabilmektedir. Bu farklılıklar sadece organizasyon açısından farklılıklar doğursa da temel amaç ve gaye her iki seçenek içinde aynıdır. Büyük ve küçük çaplı olsun, bu halkla ilişkiler birimleri benzer görevleri yürütmek için oluşturulmuşlardır.

2.2.2.2. Halkla İlişkiler Birimlerinin Görev-Sorumlulukları

Halkla ilişkiler birim olarak genel görev ve sorumluluklara sahiptir. Birimin genel görevi veya işlevi ise ortaya çıkan halkla ilişkiler sorunları ile bire bir ilgilenmektir. Bu bağlamda halkla ilişkiler açısından ele alınacak sorunların çözümü hususunda en önemli birim de doğal olarak halkla ilişkiler birimidir. Halkla ilişkiler birimlerinin genel anlamıyla üstlendiği görev ve sorumluluklar oldukça uzun bir liste olarak öne çıkmaktadır. Bunların bazıları en genel hatlarıyla halkla ilişkilerin ortaya çıkışından beri süre gelse de bazıları da değişen dünya ile birlikte evrilmiş ve günümüzdeki haini almıştır. Bu açıdan bakıldığında zaman halkla ilişkiler birimlerinin temel hatlarıyla görevleri uzun bir liste olarak ele alınsa da içlerinden elemeler yapıldıktan sonra geriye kalan önemli başlıklar şöyledir;

Hedef kitleye ilişkin gerekli bilgi birikimini sağlamak, planlama yapmak, bütçe tasarlamak, seminer ve konferanslar düzenlemek ve üst birimlere halkla ilişkiler

politikalarının daha işlevsel olabilmesi için öneri ve tavsiyelerde bulunmak.

Bu başlıkların yanı sıra birimin başlıca görevleri arasında halkla ilişkiler faaliyetlerini yönetmek yer almaktadır. Halkla ilişkiler faaliyetleri temel olarak bir organizasyon mantığına dayansa da aslında bir kurumun veya bir yapının temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Halkla ilişkiler geçmişten günümüze değin geçen süreçte farklı farklı kültürel farklılıkların, düşünce yapılarının ve dönemsel etkenlerin baskısı altında kalsa da ortaya çıkışından beri hizmet ettiği yapı temel olarak değişmemiştir. Bu bağlamda halkla ilişkilerin iç işleyişi, birimleri, sistematığı ve yapısı farklılıklar gösterse de halkla ilişkiler denilince akla gelen şey genel olarak aynı anlamı taşımaktadır (Özbükerci, 2015).

2.2.2.3. Halkla İlişkilerde Kullanılan Araçlar

Halkla ilişkilerin ortaya çıkışından bu yana dönemin şartları ve imkânları gereğince çok fazla araç kullanılırken son yarım asırlık süreçte ise küreselleşen dünyanın etkisi ile birlikte daha çok internet, televizyon ve diğer kitle iletişim araçları kullanılmaya başlanmıştır. Bu araçların kullanılma amacı ise belirlenen kitleleri etkisi altına alarak düşünce ve fikirlerini o kitlelere kabul ettirmektir. Bu bağlamda kitleleri etkilemek için kullanılan iletişim araçları da dönemsel olarak farklılık gösterebilmektedir. Ortaya çıkan bu farklılıkların sebepleri ise; maddi sebepler, zamana göre değişkenlik ve zor öğrenme gibi sıralanabilmektedir. Bununla birlikte bazı araçların kullanımları da olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Okay, 2001).

Küreselleşen dünya ile birlikte her geçen gün yeni halka ilişkiler araçları ortaya çıktığı gibi geçmişten günümüze kadar gelen bazı araçlar da yerini yeni araçlara bırakabilmektedir. Örneğin geçmişte en önemli iletişim araçlarından biri olan mektup artık yerini mail, mesaj ve telefonlara bırakmıştır. Bu örnekte de olduğu gibi dönemsel farklılıklar o dönemin iletişim araçlarını da doğrudan etkilemektedir. Bu örnekler çoğaltılabileceği gibi farklı alanlara da yayılabilmektedir. Örneğin bir diğer halkla ilişkiler araçlarından olan broşür artık yerini sosyal medyaya ve televizyon reklamlarına bırakmıştır. Bu yaklaşımlar saniyeler içinde milyonlarca kişiye ulaşmanın olumlu etkisinin yanı sıra, medya sektörü ile de iyi ikili ilişkiler geliştirmek açısından da oldukça önemlidir (Taş ve Kestellioğlu, 2011).

Halkla ilişkiler faaliyetleri açısından en önemli araçlardan bir tanesi televizyondur. İkinci sırada ise radyo gelmektedir. Her geçen gün yenilikler ortaya

çıkırsa da halkla ilişkiler açısından geçmişten günümüzde kadar geçen süreçte en önemli iletişim aracı TV ve radyo olmuştur. Diğer kitle iletişim araçları değerlerini ve gündemdeki yerlerini kaybetse de TV ve radyo günümüzde de canlılığını korumaktadır. 21. Yüzyılda hala milyonlarca insana ulaşmanın en kolay yollarından biri belki de birincisi hala televizyondur. TV ve radyo tarafından ele alınan konular, sayfalarca basılarak elden ele gezen gazete, dergi ve diğer yazılı basından çok daha etkilidir. Bu bağlamda TV'nin etkisi günümüzde dahi azımsanmayacak düzeydedir. Yönetimsel faaliyetlerin halk tarafından direk öğrenildiği kitle iletişim araçları TV'lerdir.

Halkla ilişkiler açısından televizyonun yanı sıra günümüzde önemi eskisi kadar olmasa da broşür, gazete, kitap, dergi, afiş, el ilanı, bülten, seminer ve sergi gibi çeşitli araçlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda görüldüğü gibi halkla ilişkiler araçları oldukça fazla ve çeşitlidir. Fakat önemli olan sayısı değil ne amaçla ve ne doğrultuda kullanıldığıdır. Bu açıdan bakıldığında bazı araçların zamansız kullanımı zararlı olabileceği gibi, yerinde ve zamanında kullanılması da oldukça faydalı hale gelebilmektedir.

Halkla ilişkiler araçlarının kullanımında, kullanılacak aracın seçimi, hedef alınan kitlenin büyüklüğü, yaş ve gelir düzeyi de oldukça önemli bir konudur. Örnek verecek olursak okuma-yazma açısından zayıflıkları bulunan bir kitleye yazılı araçlar ile ulaşmaya çalışmak ne kadar yanlışsa, televizyondan uzak ya da elektriği olmayan kimselere TV ile ulaşmaya çalışmakta o kadar yanlış olacaktır (Sancar, 2016).

Halkla ilişkiler çalışmaları yapılırken halka ulaşma açısından bütün iletişim araçlarının kullanılması gerekmemektedir. O an ki durumda kullanılması uygun olan ve maksimum düzeyde yarar sağlayacak araçların tercih edilmesi verilmek istenen mesajın ve ulaşılmak istenen kitlenin yetkinliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda iletişim araçlarının seçimi ve kullanımı da halkla ilişkiler açısından oldukça önemli bir husustur.

Halkla ilişkiler planlamaları yapılırken hedef kitle ile gerçekleşecek iletişimin her detayı göz önüne alınarak geniş çaplı bir plan yapılmaktadır. Bu açıdan hedef kitleye hangi araçlar ile ulaşılabileceği önceden planlanmalı ve bu aracın hedef kitlenin büyük bir çoğunluğu tarafından ulaşılabilir durumda olduğundan da emin olunmalıdır. En az maliyet, zamandan tasarruf ve en uygun araç bu hususta oldukça önemlidir (Haluk, Çiğdem, Ferrub, & Nezib, 2003).

Yukarıda da bahsedildiği üzere halkla ilişkiler araçları çok çeşitlidir. Bu farklı iletişim araçları temel olarak 4 grup içinde sınıflandırılmaktadır. Bunlar; yazılı araçlar, görsel-işitsel araçlar, sesli araçlar ve yenedünyayı etkisi altına alan bilgisayar ve internet aracılığıyla halka ulaşan araçlardır. Bu bağlamda ele alınan 4 türdeki iletişim araçlarının detayları ve hangi araçların ne şekilde ve kime hitap ederek kullanılmasının doğru olacağı hususunda alt başlıkların incelenmesi gerekmektedir. Bu açıdan alt başlıklar ise şu şekilde sıralanmaktadır.

- **Yazılı Araçlar**

Halkla ilişkiler faaliyetleri açısından en çok kullanılan araçların başında yazılı araçlar gelmektedir. Yazılı iletişim araçları geçmişte olduğu gibi günümüzde de oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Kamusal alanda oldukça fazla tercih edilen yazılı iletişim araçları, maksimum faydanın sağlanabilmesi ve geleneksel yaklaşımın korunabilmesi açısından oldukça önemlidir.

Matbaanın ortaya çıkışından bu yana geçen süreçte okumanın evrensel bir hal almasından kaynaklı olarak yazılı araçlar da etkisini kaybetmemiş aksine bazı dönemlerde en etkili iletişim aracı olarak görülmüştür. Halkla ilişkiler açısından da ele alındığı zaman yazılı araçların önemi oldukça fazladır. Hedef kitle ile örgütler arasında bağ kurmaya yarayan ve örgütlerin istek ve amaçlarını doğrudan dile getirdikleri kanal olması açısından da yazılı araçlar önemini asla kaybetmemiştir. Bu yazılı araçların en önemlileri dergi, gazete, broşür, el kitapları, afişler, basın bültenleri, mektuplar, kartvizitler, pankartlar ve billboardlar olmuştur (Sönmez, 1990).

Örneklerle desteklendiği üzere çok sayıda yazılı halkla ilişkiler aracı mevcuttur. Birbirinden farklı bu araçların kullanıldığı yerler, zamanlar ve mekânlar farklılık gösterse de temel amaçları topluma örgütlerin düşüncelerini yansıtmak ve toplumun bu bilinçte hareket etmesini sağlamaktır. Bu bağlamda yazılı olarak halkla ilişkilerin gelişimine katkıda bulunan araçların geçmişte olduğu gibi gelecekte de etkisini sürdürmesi planlanmaktadır.

- **Gazete**

Gazeteler güncel konuları ele alarak siyaset, sosyal ve ekonomik konuların ağırlıklı olduğu aynı zamanda da bilgi, reklam ve haberlerinde içinde bulunduğu kitle iletişim araçlarından bir tanesidir. Bu başlıkların yanı sıra gazeteler spor ve magazin gibi daha sosyal konuları da ele almaktadırlar. Bunlarla birlikte gazeteler reklam boyutunda da oldukça önemli bir yere sahiptirler. Genellikle günlük olarak yayınlanan

bu iletişim araçları duruma göre haftalık veya aylık olarak da basılabilmektedirler. Genellikle ulusal alanda etkili olan bu iletişim araçları zaman zaman uluslararası alanda da etkinliğini göstermektedir (Karakoç & Arklan, 2009).

Gazeteler ortaya çıkışından itibaren kağıda basılarak dağıtılmıştır fakat son çeyrek asırlık süreçte teknolojinin oldukça fazla ilerlemesiyle birlikte artık gazeteler telefon, tablet ve bilgisayarlar üzerinden takip edilebilmektedir. Bu sisteme ise e-gazete adı verilmektedir. Bu teknolojik sistemin geleneksel kağıt baskılı gazetelerin yerini alamayacağı bilinse de bir nebze de olsun kağıt israfını azalttığı hususunda fikir birlikleri de bulunmaktadır. Kağıda basılarak dağıtılan geleneksel gazetelerin iletişim araçlarının başında geldiğini savunan bir çoğunlukta mevcuttur. Elbette internet üzerinden yayınlanan gazetelerin okuma rahatlığı, erişim kolaylığı gibi artıları bulunmaktadır fakat internet erişiminin olmadığı ya da kısıtlı olduğu yerlerde bu imkan mümkün olmayacağından dolayı geleneksel gazeteler önemini tam anlamıyla yitirmiş durumda değildir. Fakat her ne olursa olsun geçmişten günümüze kadar geçensüreçte gazetenin vermiş olduğu alışkanlıklar da kolay atılamayacak seviyededir. Bir gazetenin sayfalarını değiştirirken, ilgili sayfayı okurken alınan o keyif küreselleşen dünya karşısında hala yerini korumaktadır. Bu bağlamda e-gazete, online gazete ve bunun gibi diğer internet temelli gazetelere olan talep eskiye oranla artmış olsa da geleneksel kağıt baskı, somut gazetelerin önemi yıllar geçse de kaybolmamıştır (Özçağlayan, 2008).

- **Gazetenin Tarihsel Süreci**

Dünyada ortaya çıkan ilk gazete örneğinin M.Ö. 59 yılına dayandığı düşünülmektedir. Roma’da ortaya çıkan ve “Acta Diurna” olarak adlandırılan bu basım gazetenin ilk örneği olarak günümüzdeki yerini almıştır. İlk basım olarak 2000 adet basıldığı ve içerik olarak ise, Roma imparatorluğu tarafından fethedilen toprakların, siyasi olayların ve o dönemin en popüler sosyal etkinliklerinden olan gladyatör dövüşlerinin yer aldığı bilinmektedir. Dönemin okur-yazarları tarafından meydanlarda yüksek sesle okunduğu, okumayı bilmeyen kimseler tarafından ise dinlenildiği bilinmektedir. Bu yaşanan gelişmelerin ardından matbaanın icadı ile birlikte hem çoğaltıp dağıtma anlamında hem de okuma-yazma anlamında önemli bir ilerleyiş kat edilmiştir.

Günümüzdeki anlamıyla ilk gazete Fransa’da yayınlanmıştır. Fransa’da yayınlanan bu gazete yayınlandığı yerin dili aksine Almanca olarak basılmıştır.

Gazetenin adı Avisa'dır. Bu tarihten yaklaşık olarak yüzyıl sonra ilk günlük gazete olarak adlandırılacak gazete ise İngiltere'de 1702 yılında basılan The Daily Courant'tır.

Avrupa'da ki örneklerin ardından kendi topraklarımızda ortaya çıkan ilk gazete örneklerine gelecek olursak Türkiye'de ilk gazete örnekleri yabancılar tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan birincisi de Fransız Büyükelçiliği tarafından 1797 yılında çıkarılan, Gazette Française'dir. Türkler tarafından basılan ilk gazete ise Takvim-i Vekayi'dir. 11 Kasım 1831 yılında yayınlanmıştır. İlk yayınlandığı zamanlarda hem özel hem resmi haberleri içerisinde barındırırken daha sonralarında ise sadece resmi haberlere yer vermiştir. Gazete Osmanlı Devleti'nin resmen yıkılış tarihi olan 4 Kasım 1922 tarihinde yayın faaliyetlerine son vererek son sayısını yayınlamıştır ve ardından da kapanmıştır (Özçağlayan, 2008).

- **Gazete ve Halkla İlişkiler**

Gazeteler ortaya çıkış amacı olarak insanları güncel haberler hakkında bilgi vermeyi amaçlar. Diğer kurum ve kuruluşlar ise gazetelerin bilgi alma ihtiyacını karşılama hususunda çalışırlar. Bu bağlamda halkla ilişkiler ve basın görevlileri bu iki ihtiyacı bağdaştırma alanında iyi olmak zorundadırlar. Bir taraftan gazetelerin haber ihtiyaçlarını diğer yandan ise içerisinde buldukları yapıların halkla ilişkiler ihtiyaçlarını gözeterek çalışmak zorundadırlar (Tortop, 2009).

Halkla ilişkiler personelleri gazetelerden nasıl yararlanabileceklerini bilmelidir. Bu hususta hangi püf noktaların önemli olduğunu bilmeleri ve bu alana yoğunlaşmaları gerekmektedir. Yani işin özünde halkla ilişkiler personellerinin gazeteler ile iç içe bir süreçte bulunmaları ve gazeteleri yok saymamaları gerekmektedir.

Gazetelerin haber alma ihtiyacından kaynaklı olarak basın bildirimleri, basın toplantıları gibi etkinlikler yapılmaktadır. Basın için ziyaretler ve konuk etme planlamaları yapılarak hayata geçirilir. Bu ve bunun gibi yaklaşımlar ikili ilişkilerin gelişmesine ve uzun vade de halkla ilişkiler açısından güzel sonuçlar doğurmasına sebep olmaktadır.

- **Kuruluş Gazetesi**

Kurum ve kuruluşlar gazeteleri kullanabilecekleri gibi aynı zamanda kendileri de halkla ilişkiler amacıyla gazete çıkarabilmektedirler. Bu gazeteler "kuruluş gazetesi" olarak adlandırılmaktadır. Daha çok çalışanları bilgilendirme amacı güden bu yayımlar normal gazetelerle aynı boyutta veya kapsamda olmayabilir. Bu gazete

üzerinde yer alacak bilgiler gazeteyi çıkaran kuruluş ile doğrudan veya dolaylı açıdan ilgili olmakla beraber çalışanlar üzerinde direkt olarak etki yapacak düzeyde olmalıdır.

Kuruluş gazeteleri, genel politikaları, ücret ve emeklilik şartlarını, çalışma saatlerini, çalışma ve çalışan sorunlarını, çalışanların katıldıkları veya düzenledikleri spor, kültür ve bunun gibi etkinlikleri yayınlayarak çalışanlar tarafından ilgi gören bir yapıya bürünmeyi amaçlamaktadırlar.

- **Gazete Okuma Kültürü**

Gazetelerin ortaya çıkış amacı bireyler tarafından okunmaktadır. Fakat bunun yanı sıra göz gezdirilen ve bakılan gazetelerde mevcuttur. Dolayısıyla gazeteler bireyler tarafından okuyan ve bakan olarak ikiye ayrılabilir. Gazetelerde okunacak kısımlar daha ağır bassa da bunların yanında oranla daha az da olsa göz gezdirilecek yerler de vardır. Bu kısımlar genelde reklam ağırlıklı olsa da bunun yanı sıra rapor, duyuru ve resim de olabilmektedir. Gazetenin bu tarafı daha çok insanları sıkmamak ve halkla ilişkiler açısından değer kazanmak amacıyla. Sonuç olarak gazetelerin her bireye her açıdan hitap eden yönleri mevcuttur. Herkes kendi düşüncesine, zevkine göre bir gazete bulabileceği gibi her gazetede kendi yapısına göre bir okur bulabilmektedir. Bazıları haberleri okurken bazıları magazini merak etmektedir, bazıları köşe yazısı okurken bazıları ise sadece spor sayfaları arasında gezmektedir.

Bu bağlamda gazeteler kimileri için okuma, kimileri için haber alma ve bilgi edinme aracı iken kimileri içinse, oldukça önemli bir halkla ilişkiler aracıdır. Örnek verecek olursak eğer, gazetelerde geçen haberlerin içeriğinde Cumhurbaşkanı, Bakanlar kurulu ve bürokratlar gibi kelimeler geçiyorsa bu konular direk olarak kamu yönetimi ile alakalıdır. Dolayısıyla siyaset bilimi, kamu yönetimi gibi bölümler okuyan öğrenciler için gazete sayfalarını karıştırmak bir nevi ders çalışmak anlamına gelmektedir (Yeşil, 2015).

Aslında bakıldığında gazetelerin hemen hemen her sayfası ve bu sayfaların içerikleri doğrudan veya dolaylı yoldan kamu yönetimi ile ilgilidir. Spor sayfasında yer alan haberler bile bir bakanlığın kamusal görev alanı içerisinde yer alan konuları içinde barındırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında gazeteler her açıdan kamu yönetimi ile iç içe geçmiş durumdadır.

2.2.2.4.1. Süreli Yayınlar

Süreli veya diğer adıyla periyodik yayınlar, belirli zaman aralıkları ile yayınlanan veya tekrarı olan yayınlar demektir. Gazetelerin taşıdığı halkla ilişkiler yetkinliklerini dergi gibi süreli yayınlar açısından da geçerlidir. Bir yayının süreli sayılabilmesi için tekrar çıkarılma aralığı bir günden fazla olmalıdır. Genellikle haftalık olsa da kimi zaman aylık, üç aylık, altı aylık veya yıllıkta olabilmektedir.

Ortaya çıkış amacı ve içeriğiyle de alakalı olarak okurlar tarafından kabul görmesi, satış başarısı gibi unsurlar süreli ve süresiz yayınların devam etmesi açısından oldukça önem arz etmektedir. Süreli yayınlar açısından satış başarısı ve maddi kaygılardan ziyade ses getirmek, yayınlandığı gün ve o günlerde etki bırakmak ve bir süre daha etkisini devam ettirebilmek oldukça önemlidir.

- **Dergi**

Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte en çok bilinen süreli yayınlar dergiler olmuştur. En çok kıyaslandığı bir diğer halkla ilişkiler aracı olan gazetelere oranla daha uzun aralıklarla çıkmaktadır. Genel olarak aylık yayımlansa da üç aylık ve yıllık olarak yayımlanan türleri de vardır. Dergi ismi yerine magazin ismi de kullanılmaktadır. Dergi daha çok bilimsel içerikli bilgilerin olduğu tarafa ait bir isim olarak telaffuz edilirken, magazin ise daha aktüel konuları içerisinde barındıran bir tür olarak bilinmektedir. Dergiler düzenli aralıklarla basılabileceği gibi elektronik ortamdan da yayımlanabilmektedir.

Genel olarak özel teşebbüsler sonucunda ortaya çıkan dergiler kamu kurum ve kuruluşları tarafından da sık sık olmasa da tercih edilmektedir. Halkla ilişkiler süreçlerinde aktif şekilde rol oynamak amacıyla bazı kamu kurumları dergileri oldukça efektif olarak kullanmaktadır. Temel olarak kurumu tanıtmak, işlevlerini anlatmak, işleyiş düzeninden bahsetme ve kurumun bulunduğu konumuna bağlı olarak yerel gündemi de içerisinde barındırma gibi işlevleri söz konusudur.

Magazinsel dergilerin yanı sıra bilimsel dergiler halkla ilişkileri geliştirmeyi birinci amacı olarak görmemektedir. Genellikle prestij ve tanınırlık açısından önemli olan bu dergiler kurumların geçmişten günümüze kadar geçen süreçte ki yapısıyla ve alanıyla alakalıdır. Bu bağlamda birkaç örnek verecek olursak, Türk İdare Dergisi, Polis Bilimleri Dergisi, Üniversite, Fakülte ve Enstitülerin çıkardıkları dergiler.

Dergilerin yanı sıra kurumların yine halkla ilişkiler amacı güderek çıkardıkları bir diğer yazılı araç ise bültenlerdir. Bültenler kurumlara özgü olarak basılmaktadır.

Yani bir kurumun diğerk bir kurumun bülteninden faydalanması gibi bir durum söz konusu değildir. Bültenler kurumun halkla ilişkiler departmanı tarafından basılarak halka sunulmaktadır. Genel olarak haber bülteni adı altında servis edilen bu bültenler halk tarafından ilgi görmesiyle doğru orantılı olarak internet üzerinden de yayımlanabilmektedir.

Genel olarak arz-talep ilişkisi ile ortaya çıkan bu yazılı basın-yayım araçları gerek özel gerek ise kamu kurum ve kuruluşları tarafından kullanım tarzına ve halkla ilişkiler departmanına bağlı olarak oldukça etkili şekilde kullanılabilirler. Kurumun geçmişten gelen temel yapı taşlarını ve geleceğe dönük çizdiği yol haritalarını da halka bire bir anlatması için en önemli araçlardır (Hesapçıoğlu, 2008).

- **Bülten**

Bültenler kurumların halkla ilişkiler açısından önem verdiği bir diğerk yazılı basın aracı ise bültenlerdir. Bültenler kurumların kendilerine has olmakla birlikte başka kurumun bülteninden yararlanma durumu da söz konusu değildir. Bültenler genel olarak kurumların kendi halkla ilişkiler departmanları tarafından hazırlanarak basılır. Genel anlamıyla haber bülteni olarak bilinen bültenlerin basılı halleri veya internet ortamında yayımlanan halleri de mevcuttur.

2.2.2.4.2. Diğerk Basılı Araçlar

Kamu yönetiminde işleyiş, her alanda olduğu gibi basın yayın alanında da özel sektörden farklıdır. Özel sektörde reklam odaklı bir halkla ilişkiler durumu söz konusuyken kamu da ise tanıtım amaçlı etkinlikler ve toplantılar düzenlenmektedir. Kamu kurumlarında yapılan tanıtım faaliyetleri genel olarak kurumun tanınmasını, faaliyetlerinden haberdar olunmasını ve kamuoyunda bilgi sahibi olunmasını amaçlamaktadır. Özel sektörde ise bunların yanı sıra ticari amaçlar da güdülmektedir. Kamu ile özel sektörü her açıdan birbirinden ayıran en önemli farklardan bir tanesi de budur.

Her alanda olduğu gibi halkla ilişkiler alanında da özel ve kamu arasındaki ayrım oldukça nettir. Özel sektörde ticari kaygılar, müşteri memnuniyeti, kar marjı gibi daha farklı maddeler ön plana çıkmaktadır. Özel sektör açısından da halkla ilişkiler oldukça önemli bir başlık olsa da tam anlamıyla halkla ilişkiler etiğiyle örtüşmeyen durumlarda söz konusu olmaktadır. Kamu ile özel sektörü birbirinden ayıran en önemli özellikler bunlardır.

Her ne kadar amaçlar farklı olsa da kamu ve özel sektörün halka ulaşma biçimleri benzerdir. Tanıtım amacı güderek ortaya çıkarılan broşürler, el kitapları, mektuplar, kartvizitler, pankartlar ve el ilanı gibi araçlardan yararlanılmaktadır. Bu ve bunun gibi halkla ilişkiler araçlarının temel amaçları kuruluş hakkında kısa ve öz bilgiler vererek faaliyet ve politikaları hakkında halkı aydınlatmaktır. Bu basın yayın araçlarından en iyi düzeyde yararlanılabilmesi için hazırlık kısmı da oldukça önemlidir. Örneğın basılacak broşürün yazı tipi, boyutu, renklendirmesi ve kullanılan figürler oldukça önemlidir. Bu bağlamda halka ulaştırılacak her türlü ürünün detaylarına kadar düşünülmesi ve planlamasının yapılması gerekmektedir (Yazıcı, 1983).

- **Görsel ve İşitsel Araçlar**

Görsel ve işitsel araçlar adından da belli olduğu üzere kulağa ve göze hitap eden halkla iletişim araçları olarak bilinmektedir. Bu iletişim araçları kendi içlerinde de farklı kategorilere ayrılmaktadır. Örneğın radyo sadece işitsel bir iletişim aracıyken, slayt sadece görsel, televizyon ise hem görsel hem işitsel bir iletişim aracıdır. Bu doğrultuda her bir iletişim aracı farklı özellikleri ön plana çıkarılarak kategorilere ayrılmış ve hitap ettiği bireylerin bakış açısı ve geri dönüşleri doğrultusunda karşılık bulmuştur. Gün içerisinde gördüğünüz her türlü broşür, maket, plan, fotoğraf ve model gibi birçok iletişim aracı temel iletişim araçları arasında sayılmamaktadır. Gündelik hayatımızda karşımıza çıkan bu halkla ilişkiler araçları temel anlamıyla kullanım amaçlarına uygun olarak kullanılsa da başlıca iletişim araçları kadar dikkat çekmemektedir.

- **Radyo ve Televizyon**

Yukarda da değindiğimiz üzere halkla ilişkilerde iletişim araçları dediğimiz zaman aklımıza gelen ilk iki araç, radyo ve televizyon olmuştur. Bilinen tüm görsel ve işitsel araçlar arasında, geçmişten günümüze önemini ve değerini kaybetmeyen ve etkisini yitirmeden günümüze kadar gelen, gelecek nesillere de gitmesi muhtemel olan en önemli araçlar radyo ve televizyondur (Tortop, 2009).

Toplumların geldiği noktada hem halkla ilişkiler açısından hem de diğer açılardan radyo ve televizyon çok önemli bir unsurdur. Bireylerin toplu ve kolay bir şekilde bilgilendirilmesi, belirli bir yaşam biçiminin aşılması ve bireylerin toplumsal sistem ile iç içe geçirilmesi açısından oldukça önemli iletişim araçlarıdır.

Bu bağlamda bu derecede önemli olan bu iletişim araçlarını alt başlıklar halinde incelemek gerekmektedir;

- **Radyo**

Günümüzde televizyon radyoya oranla daha yaygın olarak kullanılan bir kitle iletişim aracı olsa dahi radyo geçmişten günümüze kadar süregelmeyi başarmış ve daha köklü bir yapıya sahip bir kitle iletişim aracıdır. Radyonun yaşantımızda edindiği yer oldukça büyüktür. Radyonun olmadığı bir yaşantıda kesinlikle olumsuz bir etki yaşanacağı kesindir. Radyo hayatımızda birçok alanda oldukça işlevsel olarak kullanıldığı gibi keyif amacıyla kullanıldığı alanlarda mevcuttur. Halkın emniyeti, sanayi faaliyetleri, tarım, taşımacılık ve hatta uzay faaliyetleri gibi alanlarda aktif olarak kullanıldığı gibi eğlence sektörünün de en önemli araçları arasında gelmektedir.

Radyonun mucidi İtalyan kaşif Guglielmo Marcoroni olarak kabul edilmektedir. Evde sürdürdüğü çalışmaları iyice ilerlettikten sonra son olarak havadan kablolu şekilde radyo dalgaları ile birlikte sesi iletmesi ile keşfi tamamlamıştır. Bu keşif ile birlikte telsiz kullanımını ortaya çıkaran Marcoroni ciddi bir ticari adım atmış ve yüzyıl öncesinden bu güne kadar gelen süreci başlatmıştır. Bu gelişmenin ardından çalışmalar iyice hızlanmış ve 1923 yılında yüksek frekanslı radyo dalgalarının iyonosfer katmanına çarparak geri geldiği fark edilince radyo kullanımı birçok alanda yaygınlaşmaya başlamıştır (Serarlan, 2001).

Avrupa'da yaygınlaşması birkaç yıl öncesine dayansa da Türkiye'de 1926 yılında ilk radyo yayını başlamış ve hızlıca her alanda kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu bahsedilenlerin yanı sıra radyo icadından bu yana halkla ilişkiler faaliyetlerinde de oldukça sık kullanılmıştır. Haberler, açık oturumlar, röportajlar, söyleşiler ve hatta yapılan anonslar da dahil olmak üzere birçok faaliyet halkla ilişkiler açısından oldukça önemlidir.

Radyonun kullanımı açısından ise belirli noktalara değinilmiştir. Bu noktalardan en önemlisi ise uygun zamanın seçilmesidir. Zamanın doğru seçilmesi daha fazla insana daha kısa zaman içinde ulaşılabilmesi açısından oldukça önemli bir husustur. Bu bağlamda sabah işe gidiş saatleri, öğlen mola saatleri ve akşam işten çıkış saatlerine denk gelen saatler radyonun verimli olarak kullanılabileceği saatler arasında en önde gelen saatlerdir.

Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte radyonun etkisinin azalacağı ve hatta kimileri tarafından zamanla kaybolacağı düşünülse de aksine radyonun kullanımı artmış ve diğer kitle iletişim araçlarından daha fazla dinlenir hala gelmiştir. Bu durumda radyonun bireyler üzerinde olan etkisinin kolay kolay yok olmayacağını gösterir. Özellikle televizyonun ortaya çıkışı ile birlikte radyonun her anlamda etkisinin azalacağı düşünceleri hakim olsa da radyo televizyonun ortaya çıkışından etkilenmemiş aksine bu süreçten daha da güçlü bir halkla ilişkiler aracı olarak çıkmıştır. Bütün bu örneklerin ve verilen ortaya koyduğu sonuç ise radyonun daha uzun yıllar boyunca etkisini kaybetmeyeceği ve gelecek nesillere de uzanarak en önemli kitle iletişim araçlarından biri olma yükünü çekeceğini açıkça göstermektedir (Çakır, Tüm Yönleriyle Radyo, 2005).

- **Televizyon**

Televizyon kelime anlamı olarak Yunancadan gelmektedir. Uzak ve görmek kelimelerinin birleşimi anlamına gelen “televisio” dan türemiştir. Uzaktan bakmak, uzaktan görmek anlamlarına gelmektedir. Televizyon yayınları elektromanyetik dalgalar yoluyla görüntü ve seslerin bir ekranda yayınlanması yoluyla oluşmaktadır. Televizyonun tarihi çok eskilere dayanmasa da günümüzde kullanımı en fazla olan halkla ilişkiler araçlarından bir tanesidir.

Dünyada ilk televizyon yayını 1926 yılına dayanmaktadır. Türkiye de ise ilk yayın bundan tam 42 yıl sonra 1968 yılında yapılmıştır. Dünyada ilk yayınlar siyah beyaz olarak yapılamaya başlanmış daha sonra gelişen teknoloji ile birlikte renkli yayınlara geçilmeye başlanmıştır. Renkli yayın çalışmaları 1940’lı yıllarda hız kazansa da ilk renkli yayın 1950’li yıllarda ABD’de gerçekleşmiştir. İlk renkli yayın yapan televizyonun satışa sunulduğu 1950’li yılların ardından 1969’lı yıllarda renkli televizyona olan ilgi oldukça artmış ve satışlarında patlama yaşanmıştır (Aziz, 2013).

Televizyonda radyo gibi en etkili halkla ilişkiler ve iletişim araçlarından bir tanesi hatta kimi kitlelere göre birincisi olarak kabul edilmektedir. Radyodan en büyük farkı görselliği de içinde barındırması olduğu için kimi çevrelerce en etkili halkla ilişkiler aracı olarak sayılmaktadır. Bu bakış açısını destekleyici en önemli etken ise görüntünün insan beyninde edindiği yerin oldukça fazla olmasıdır.

İlk televizyon yayınlarının başladığı yıllarda yapılan yayınlar devlet kanallarından yapılmaktaydı. Fakat ilerleyen süreçlerde özel şirketlerinde bu alana dahil olmasıyla birlikte devlet kanallarının yanına ticari amaçlı özel kanallarda eklenmiştir. Zamanla artan sayı ile birlikte özel kanallar devlet kanallarından fazla sayıya ulaşmıştır. Bu bağlamda özel kanalların halkla ilişkiler açısından etkinliği sayılarıyla doğru orantılı olarak devlet kanallarından daha fazladır.

Artan bu özel kanallar ile birlikte devlet kanallarının etkisi geçmişten başlayarak Türkiye’de dahil olmak üzere bütün ülkelerde git gide azalmıştır. Özel kanalların gelişmeye açık hareketleri, halkın isteklerine cevap veren ve hızlı karar alan yapıları ile devlet kanallarının etkisi en az seviyeye gelmiştir. Özel kanalların sayısı günümüzde bile her geçen gün artmaktadır. Halkla ilişkiler açısından çok önemli bir icat olan televizyon günümüzde ticari amaçlı olarak oldukça aktif şekilde kullanılmaktadır. Gelecekte de sayıları git gide artan özel kanalların olacağı ve ticari faaliyetlerini sürdüreceği aşikardır.

2.2.2.4.3. Sözlü-Sesli-Bilgilendirme Araçları

Bu halkla ilişkiler araçları fuar, sergi, şenlik, görüşme, toplantı, festival, yarışma, açılış ve özel günler olarak sayılabilmektedir.

- **Fuar ve Sergi**

Halkla ilişkilerin güçlendirilmesi amacıyla çalışan kişi ve kurumlar tanıtım amacıyla ürünlerin tüketicilere ne zaman, nasıl ve nerde sunulması ile ilgili çalışmalar yürüterek bu doğrultuda sergi ve fuar gibi etkinlikler düzenlemektedir. Uygulama yönünden bakıldığı zaman sergiler fuarlara oranla daha kolay gerçekleştirilebilecek etkinliklerdir. Fuarlara oranla sergilerin daha fazla görülmesi ve uygulanması da bu yüzdendir.

Afişleri ve grafikleri aktarma açısından daha kolay bir yol olan sergi, direk göze hitap eden yapısıyla da oldukça etkili bir halkla ilişkiler aracıdır. Sergi yoluyla halka verilmek istenen mesajların oldukça açık ve net olması bireylerin zihnine yerleşmesinde oldukça önemlidir. sergilerin baştan sona halkla ilişkiler yetkilileri tarafından takip edilmesi ve gerekli çıkarımların yapılması kurumların halkla ilişkiler açısından gelecekte atacağı adımları yönetmesinde oldukça önemlidir.

Sergi ve fuar etkinlikleri periyodik bir sırası olmayan etkinliklerdir. Fakat

geçici ve kalıcı olabilmektedirler. Bunun yanında sabit veya gezici de olabilmektedirler. Uluslararası olabileceği gibi yerel ve bölgesel alanda da olabilmektedirler. Nerde ve nasıl olduğundan bağımsız olarak sergi ve fuarların gerekli etkiyi yaratabilmesi açısından birçok etken mevcuttur. Bunlar yapılan işin halkla ilişkiler boyutunda halk tarafından kabul görmesini ve alınan geri dönüşlerin olumlu olmasını büyük ölçüde etkilemektedir. Etkinliğin gerçekleştirildiği yerin bölgesel havası, etkinlik alanının yeri, büyüklüğü, etkinliğe katılacak kitlenin iyi şekilde analiz edilmiş olması, bunların yanı sıra fuar ve sergi alanındaki ışığın yeterlilik düzeyi, sergilenecek eşyaların düzeni ve konumu, bireylerin ziyaret ettiği alanların geçiş yolları ve bu yolların sergilenen ürünlere olan konumları gibi birçok detay mevcuttur.

Sergi ve fuarlar günümüzde halkın büyük bir çoğunluğu tarafından çok ilgi görmese de aslında halkla ilişkiler bağlamında ele aldığı konu ile doğru orantılı olarak oldukça önemlidir. Bir serginin veya bir fuarın bireyler üstünde bıraktığı ve bırakacağı etki gelecekte yapılacak etkinliklere katılımı açısından çok önemlidir. Bireylerin izlenimleri ve bu izlenimlerini diğer bireylerle paylaşmaları gerçekleştirilen etkinliğin aslında gerçek amacına ulaştığının en net göstergesi olmaktadır. Bir sergi veya fuarı ziyaret eden bir bireyin izlenimlerini olumlu bir şekilde başka bir bireye aktarması, o bireyin de gelip o alanı ziyaret ederek farklı bireyleri aktarması ve halkla ilişkiler açısından etkileşimin artması anlamına gelmektedir. Temel olarak bir olayın olumlu bir şekilde başka bireyler tarafından duyulması o olayı gerçekleştiren kişi ve kurumların reklamının yapılması anlamına gelmektedir. Halkla ilişkiler hayatın her alanında olduğu gibi istemsiz olarak bile olsa bireylerin konudan bir an bile bahsetmesi de halkla ilişkiler açısından gerçekleştirilen etkinliğin başarısını ortaya koymaktadır.

Halkla ilişkiler açısından her türlü etkinlik oldukça önemlidir. Örneğin okullarda gerçekleştirilen bahar şenlikleri çok net bir halkla ilişkiler çalışmasıdır. Gerçekleştirilen şenlikler ile birlikte öğrencilerin okullarına olan sevgi ve bağlılığını arttırmak, okulun diğer bireyler tarafından tercih edilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Gerçekleştirilen şenlikler okulun reklamını yapmak için oldukça önemli bir halkla ilişkiler aracıdır.

Bir diğer örnek olarak festivaller ise daha geniş çaplı ve altından kalkılması daha zor etkinliklerdir. Şenliklere oranla daha geniş kitlelere hitap eden festivallerin gerçekleştirilmesi daha zor ve yorucu olduğu gibi bir kişi tarafından gerçekleştirilemeyecek kadar büyük organizasyonlardır. Birden fazla kişi ve hatta kurumun dahil olması gereken bu organizasyonlar için işbirliği yapmak gerekmektedir

(Zeren & Bükülmez, 2019).

- **Toplantı ve Görüşme**

Toplantılar ve görüşmeler oldukça önemli bir iletişim yoludur. Halkı tanıma ve direk iletişim kurma açısından samimi bir ortamı içinde barındırdığı için fazlaca tercih edilmektedir. Bir yönetici veya bir lider oldukça basit bir örnekle kahvede halkın sorunlarını dinleyerek hem onlara önemli olduklarını hissettirir hem de halkı daha yakından tanıma fırsatı bulur. Bu toplantı örneği aynı zamanda kendini ifade etme açısından lider tarafından oldukça önemlidir. Bu iletişim ortamları sadece toplantı ve görüşmeler olarak sınırlandırılmamalıdır. Vatandaşlara açık ziyaret saatlerinin olması, resmi kurum ve özel kurumların ziyaretleri, rutin şekilde belirli gün ve saatlerde karşılıklı danışma ve fikir alışverişi toplantılarının yapılması gibi etkinlikler düzenlenmelidir.

Gerçekleştirilen bu tarz etkileşim fırsatı doğuran çalışmalar halkın hem birbiriyle, hem de yönetici ve üst düzey kişilerle kaynaşması ve fikir alışverişinde bulunması açısından da oldukça önemlidir. Bu tarz etkinlikler diğer kitle iletişim araçlarına oranla halkın kişileri benimsemesini hızlandırarak daha sıcak ve samimi ortamlar kurulmasını sağlamanın yanı sıra sorunların büyümeden bilinmesini ve daha hızlı aksiyon alınmasını sağlamaktadır.

Toplantı ve görüşmeler her ne birbiriyle benzerlik gösterse de bazı yönleriyle birbirinden ayrılmaktadırlar. Bu ayrımın en belirgin noktalarına değinecek olursak eğer;

Görüşme ve aslında aynı kapıya çıkan konuşma sözlü iletişim aracı olarak nitelendirilmektedir. Bu iletişim yüz yüze veya telefon ile yapılabilmektedir. Fakat tercihen daha etkili olanı yüz yüze olan görüşmedir. Daha yaygın olarak kullanılan da yüz yüze olanıdır. Görüşmenin ve konuşmanın etkisini arttırabilmek açısından dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Bunlardan en önemlilerine değinecek olursak,

- Bir başka bireyle konuşma halindeyken daha nazik, sabırlı ve sakin olmak.
- İletişim halinde olunan bireyin başta eğitim düzeyi olmak üzere fiziksel özelliklerini, statüsünü ve bunun gibi diğer özelliklerini göz önünde bulundurarak hareket etmek.
- Konuşurken karşı tarafa mesajın tam olarak iletilebilmesi için daha net ve karmaşık olmayan bir dil seçmek

- Kendi konuşmamızı tamamladıktan sonra karşı tarafında konuşmasını tamamen dinlemek.
- Yüksek sesle konuşmaktan ve öfkeli bir dil seçmekten kaçınmak.

Bu bahsedilen hususlar görüşmenin en önemli kriterlerinden bazılarını oluşturmaktadır. Verimli ve etkileyici bir görüşmenin yaşanabilmesi ve karşı taraf tarafından kabul görebilmesi için yukarıda belirtilen hususlar oldukça önemlidir.

2.2.2.4.4. Halkla İlişkiler Açısından Önemli Aktörler

Halka ilişkilerde birçok açıdan çok önemli aktörler mevcut olsa da her konuda olduğu gibi üç veya beş adet temel aktör mevcuttur. Bunlar, çoğu kimse tarafından kabul edilen ve farklı noktalardan ele alınsa da aynı sonuca varılan aktörlerdir. Bunlar: halk, yönetim ve personeldir. Bu aktörlerin kendi içlerindeki bağlantıları halkla ilişkilerin kendi içerisindeki insan ilişkilerini ve halk temelli ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda halkla ilişkiler denildiğinde akla gelen en temel üç aktör yukarıda saydıklarımızdır. Bu üç önemli aktör alt başlıklar halinde incelenecektir.

- **Halk**

Halk ve ilişkiler kelimesinin bir bütün olarak ele alınmasını sağlayan temel yapı taşı halk sözcüğüdür. Halk geçmişten günümüze kadar geçen süreçte her zaman belirleyici pozisyonda olmuştur. Halkla ilişkileri iyi anlayan ve benimseyen yönetim ve yöneticiler her zaman daha başarılı işlere imza atmış, tam tersi şekilde halkla ilişkilere önem vermeyen yöneticiler ise buldukları konumlarını ya şiddete başvurarak ya da gayri resmi yollardan koruyabilmişlerdir. Geçmişe dönülüp bakıldığında bunların örnekleri oldukça fazladır. Halkla ilişkileri zayıf olan liderlerin kabul görme oranları da oldukça düşüktür ondan dolayı halkla ilişkiler kuramı her zaman yönetim ile iç içe olmuştur ve olmaya devam edecektir.

Halk en genel anlamıyla bir toprak parçası içerisinde yaşayan vatandaşların bütünü anlamına gelmektedir. Halk, belirli bir sınır içerisinde yaşayan etnik, dini, sınıfsal ve kültürel hiçbir ayrım yapılmaksızın varlığını sürdüren insanların tümüdür. Aynı zamanda diğer sınırlar içerisinde yaşayan toplumlardan kendilerini ayırtırmak adına farklı kültürel, geleneksel adetleri olan insanlar bütününe verilen addır (Forumdaş, 2011).

Halkın temel tanımı yukarıdaki gibi olsa da kamu yönetimi açısından tanımı daha farklı yapılmaktadır. Bu tanıma göre ise belirli bir alan içerisinde yaşayan insanların yönetici sınıfı hariç tutularak hepsine halk denmektedir. Yönetici sınıfının hariç tutulması kimileri tarafından kabul görmese de halkla ilişkiler kavramının kelime anlamıyla bağdaştırılarak açıklanmaktadır. Halkla ilişkilerin gerçekleştirilebilmesi için halk ve bu halk ile ilişkiyi gerçekleştirecek bir yönetici sınıfı gerekmektedir. Halkın kavramsal açıklamasına yönetici sınıfı eklendiği takdirde halkla ilişkiler kavramının uygulanmasında sıkıntılarının oluşacağı ve kendi kelime anlamıyla çelişeceği öngörülmektedir.

Halk aynı özelliklere sahip bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan bir topluluk değildir, hiçbir ortak bağı bulunmasa dahi bir amaç uğruna bir yerde toplanan bir kalabalık halkı oluşturmaktadır. Örneğin birbirleriyle hiçbir bağlantısı bulunmayan belki de birbirini daha önce hiç görmemiş 50.000 insanın tek bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek maç izlemesi onların aynı etnik kökenden, aynı dinden, aynı ırktan olduğunu kanıtlamaz sadece ortak zevkleri doğrultusunda bir araya gelmiş olmalarından kaynaklı halkı oluşturmaktadırlar. Yani ortak amaç uğrunda toplanan ve amaçları sona erdiğinde kendi sosyal yaşamlarına dönen bu kalabalık insan grubu o ortak amaç için toplandığında da, sosyal hayatında yaşantısına devam ederken de halkın bir bireyini oluşturmaktadır.

Bireysel olarak, ekip olarak veya grup olarak ülkenin sınırları içerisinde yaşayan insanlar bu ülkenin halkını oluşturur. Bu insanların ihtiyaçlarını, isteklerini ve düşüncelerini iletebilecekleri bir kurum veya yönetici olmazsa halkla ilişkiler kuramı tamamıyla tarihe karışmaya müsaittir. Halkın halkla ilişkileri bir yana, devletin ve yönetici kadrosunun halkla ilişkileri bir ülkenin yaşantısını devam ettirebilmesi açısından oldukça önem arz etmektedir (Halk, Halk Bilimi ve Halk BtLcsi Üzerine Bir Deneme, 1999).

2.2.2.5. İnternet ve Halkla İlişkilerin Bağı

Halkla ilişkilerin temelinde yatan iletişim son yüzyılda oldukça gelişerek farklı bir boyut kazanmıştır. Bu gelişim ve ilerleyiş her anlamda destek bulmuş ve halklar tarafından da kabul görmüştür. Hem kültürel açıdan hem de teknolojik faaliyetler açısından oldukça önemli olan iletişimin gelişmesi son yarım asırlık süreçte etkisini oldukça fazla hissettirmiştir. İletişim güncel anlamda karşılığını oluşturan internet son

çeyrek asırlık süreçte oldukça hızlı yayılarak gerek özel gerek ise kamu alanlarında vazgeçilemez bir iletişim aracı haline gelmiştir. Bu bağlamda internetin hayatımızdaki öneminin yanı sıra halkla ilişkiler açısından da önemi oldukça fazladır. Bireylerin birbirleriyle olan sosyal iletişimlerinin azalmasına sebep olduğu düşünülse de verimli kullanıldığında günümüzde halkla ilişkilerin en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır.

- **İnternetin Gelişimi**

İnternet en yalın anlamıyla dünya üzerindeki bütün bilgisayarları belirli bir yöntem ile birbirine bağlayan, dünya çapında oldukça yaygın olan ve her geçen günde büyüyen bir iletişim ağı demektir. İnternet ilk olarak Amerika Savunma Bakanlığınca, bakanlıkta bulunan bilgisayarların arasındaki veri alışverişini sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Savunma Bakanlığı tarafından gerekli verim alındıktan sonra diğer kurumlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Bu diğer kurumların başında üniversiteler gelmektedir. Bu yayılımın ardından iletişim açısından önemi ve potansiyeli fark edilen internet; mail, görüntülü görüşme, telekonferans gibi alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Geçmişten günümüze oldukça gelişim gösteren internet ile birlikte artık anlık olarak görüntülü ve sesli şekilde dünyanın öbür ucuna bağlanmak mümkündür.

Günümüz şartlarında resmi veya özel kurum-kuruluşların büyük bir çoğunluğu internette faydalanmaktadır. İnternetin faydalı yönlerini işleyişlerine dahil eden kurumlar bu şekilde bir çok işini hafifletmekte, daha geniş kitlelere daha kolay şekilde ulaşabilmekte ve hatta internet üzerinden bir pazar oluşturarak satış gerçekleştirmektedir. Bu ve bunun gibi ticaret odaklı kullanımının yanı sıra internet aslında bireyler tarafından bir öğrenme ortamı, bir tartışma ortamı olarak da kullanılmaktadır. Bireysel veya grup halinde insanların birbirleriyle buluşabildiği, odalar kurabildiği, sohbetler edebildiği ve tartışma ortamlarının oluşturulduğu uygulamalar da mevcuttur. Bir amaç doğrultusunda kullanıldığı takdirde hedef kitleye çok rahat şekilde ulaşılabilirdiği ve halkın geri dönüşlerinin de çok hızlı bir şekilde görüldüğü bir ortam olarak söz edilebilmektedir.

İnternet gerek kurumlar gerek ise bireyler tarafından olsun günümüzde her anlamda bir ihtiyaç haline gelmiş bulunmaktadır. Bu ihtiyaç yanında bağlılığı da doğurmaktadır. İnternet her ne kadar olumlu ve halka yararlı şeyler için kullanılsa da yanlış kişiler tarafından yanlış ve zararlı işler içinde kullanılmaktadır. Bu kullanımın devlet tarafından sınırlandırılması ve özellikle belirli bir yaştan küçük bireylerin

internet erişiminin fazlasıyla kısıtlanması gerekmektedir. İnternetin olumlu yanlarının yanında olumsuz yanlarının da olduğu unutulmamalıdır. Halkla ilişkiler açısından kullanımında, internetin bireyler tarafından yanlış kullanılmasında oluşabilecek sorunlar da anlatılmalı ve özellikle ebeveynler yanlış kullanım karşısında bilinçlendirilmelidir (Çakır ve Topçu, Bir İletişim Dili Olarak İnternet, 2005).

- **İnternetin Halkla İlişkiler Açısından Kullanımı**

21. yüzyılda internetin yaygınlaşması ve her alanda kullanımının artması ile birlikte gerek özel gerek ise devlet kurumları bu gelişimden faydalanmıştır. Teknolojik gelişmelerin en önemlilerinden bir tanesi olan internetin hayatımızın hemen hemen her alanında var olması büyük bir kolaylık sağlamakla beraber aslında bir bağlılığı da beraberinde getirmiştir. Bütün kurumların internet ile olan bağının artması ile birlikte internetsiz bir ortam düşünülemez. Örneğin bir kurum içi bilgilendirme, bir duyuru veya bir paylaşım bile internet üzerinden mail veya sosyal medya yoluyla yapılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında internetin hayatımızın her alanında var olduğunu söylemek mümkündür. Gelişen teknoloji ile birlikte bireylerde kendilerini geliştirmeye mecbur hale gelmiştir. Küreselleşen dünya ile beraber bireylerin de hayata bakışları, işe bakışları ve sosyal yaşantıları da değişkenlik göstermiştir. Yeniliklere ayak uydurabilmek için daha yenilikçi bir yapıyı benimsemek, daha dikkatli olmak ve başarıyı sağlayabilmek için sürekli yenilikleri takip etmek gerekmektedir.

Yaşanan bu gelişmeler ile birlikte halkla ilişkiler uygulamaları da gelişim göstermiş ve küreselleşen dünyaya ayak uydurmuştur. Sürekli olarak ilerleyişini ve yayılmasını sürdüren halkla ilişkiler her geçen gün çağın yeniliklerine ayak uydurmaya devam etmekte ve geleceğe yönelik ilerleyişini kesintisiz bir biçimde sürdürmektedir. Bu bağlamda halkla ilişkilerin ortaya çıkışı, araçları, gelişmesi, kabul görmesi, sürdürülebilirliği ve diğer tüm detayları ele alınmaya çalışılmıştır. Halkla ilişkiler kuramı gerek kamu gerek ise özel sektör alanında oldukça yaygın olarak gündeme gelen ve kullanılan bir kuramdır, bu açıdan her detayı oldukça önem arz etmektedir. Geçmişte, şuada ve gelecekte kullanılmaya ve halk ile yöneticiler arasında bir köprü kurma görevini üstlenmeye devam edecektir. Bu yazıda halkla ilişkilerin genel anlamda işleyişi ve detayları ele alınmakla beraber yerel anlamda ki önemi ve işleyişinden bahsedilmemiştir. Yerel düzeyde halkla ilişkiler kuramının etkileri, işlevi, önemi vb. detaylardan ikinci bölümde bahsedilecektir (Fidan, 2008).

3. YÖNTEM

Bu başlığın alt başlıklarında; araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araç ve teknikleri ve veri analizi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir çalışmadır. Çalışmada ele alınan halka ilişkiler ve kentsel hizmetin sunumu kavramları ilgili alanyazında kavramsal ve kuramsal olarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Gerekli tanımlamaların literatür taraması yapılmasından sonra elde edilen bulguları, kamu yönetimi açısından ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirmelerin analiz sonucu bulgular ve yorumlar kısmında değerlendirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin ilgilendiği alanlar oluşturmaktadır. Kamu yönetimi toplumsal alanın hemen hemen her noktasında mevcuttur. Çalışmanın içeriğinde bu alanların hepsi tek tek ele alınamamıştır. Bu sebeple konunun amacına ulaşabilmesi açısından yerel yönetimler ve halkla ilişkiler başlıkları esas alınarak değerlendirme başlıkları seçilmiştir. Yerel yönetimler kavramının ortaya çıkışından bu yana gelişimi ve uygulanışı detaylı olarak ele alınmıştır. Yerel yönetimlerin direk bağlantısının bulunduğu halkla ilişkiler başlığı da ortaya çıkışı ve tüm detayları ile incelenmiştir. Ortaya konulan bu başlıkların kesişim noktası ise Balıkesir Büyükşehir Belediyesi olarak incelenmiştir. Balıkesir özelinde yerel yönetim faaliyetleri ve halkla ilişkiler çalışmaları tüm detaylarıyla ele alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Tezde bilimsel açıdan kabul gören kitaplar, konu ile bağlantılı yüksek lisans, doktora tezleri, ilgili makale ve raporlar, dergi makaleleri, süreli yayınlar ve raporlardan yararlanılmıştır. Konunun alanı gereğince resmi web siteleri, haber siteleri ve diğer kurum ve kuruluşların resmi web sitelerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bilgilerin hepsi Doküman Analizi Yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmada alan ile alakalı kaynak taramaları yapılarak gerekli veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler araştırmanın temel dayanağını oluşturmuştur. Araştırma sürecinin sonunda toplanan veriler bulgular ve yorumlar kısmında ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Tezde ulaşılan veriler belirlenen amaç doğrultusunda literatür taraması yapılarak analiz edilmiştir. İçeriklerin incelenmesi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma ile alakalı tüm kaynakların detaylı olarak analizedilmesi sonucunda gerekli veriler elde edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Kent Nedir?

Belirli bir nüfusun, belirli bir alanda geçimini sağlamak amacıyla ticaret, ekonomi, yönetim, hizmet gibi sektörlerle uğraştığı ve aynı zamanda kültürel olarak etkileşimini sağladığı yerleşim alanı olarak nitelendirilmektedir. Kentin en temel tanımı bu şekildedir. Kentin içinde yaşayan bireylerin geçimlerini sağlamakla yükümlü olup çalışmalarının yanı sıra barınma, eğlence, sosyal aktiviteler gibi ihtiyaçlarının da karşılandığı ve aynı zamanda da sürekli bir gelişim gösterdikleri bilinmektedir. Kent sosyal ilişkilerin yanı sıra rasyonel ilişkileri de içerisinde barındırmaktadır. Bu rasyonel ilişkiler en temelinde iş ilişkileri olarak da açıklanabilmektedir. Sanayi devrimi ve sanayi toplumlarının ortaya çıkışından bu yana kentlerin içerisindeki insanların rasyonel ilişkileri oldukça artış göstermiştir. Son yüzyılda küreselleşmenin etkisini oldukça fazla göstermesi ile birlikte kent toplumlarının rasyonel ilişkileri de oldukça gelişmiştir. Kentin birçok tanımı olsa da en temel ve anlaşılabilir tanımı yukarıda bahsedilen şekildedir (Keleş, 2021).

İnsan topluluğunun yaşadığı bir bölgenin kent olarak tanımlanabilmesi için belirli şartlar ve gereklilikler mevcuttur. Bu gereklilikler kanun koyucuların bazılarında farklı farklı ifade edilmektedir. Örneğin DPT'ye göre bir yerleşim alanının kent olabilmesi için nüfusun en az 20.000 kişi olması gerekmektedir. Fakat Devlet İstatistik Enstitüsü bu rakamı en az 2.000 ila 10.000 arasında olarak belirlemektedir. Tanımsal farklılıkların yanı sıra günümüzde kent kavramının kullanılabilirliği açısından da farklı görüşler mevcuttur. Kentlerin globalleşen dünyada gelişerek "metropol" haline gelmesi ve tüm dünya da artan sanayi faaliyetleri ile birlikte kent tanımının geçersiz kalması durumu konuşulmaktadır. Bu ayrımın daha net yapılabilmesi açısından kentsel ve kırsal alanlar olarak iki ayrı sınıfın oluştuğu ve sanayi ile geçimini sağlayan toplumların, tarım/hayvancılık ile geçimini sağlayan toplumlardan farklı kent kültürlerini oluşturduğunu söylemek mümkündür (Mumford, 2023).

Kentin tanımı ve kent kavramını oluşturan temel bileşenler bunlarla beraber aslında insana dayanmaktadır. İnsan, yani birey olmadan ne kentler, ne köyler ne de şehirler olamayacaktır. Kentleri oluşturan, yönetimini sağlayan, bir düzen kuran ve yüzyıllardır bu düzeni çağa ayak uydurarak geliştiren insan bütün oluşumların temelini

oluşturduğu gibi kentin de temelini oluşturmaktadır. Kentlerin gelişmesi, büyümesi ve modernleşmesi de yine insanların birbirleriyle ve doğayla olan iletişimden kaynaklanmaktadır. Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte bireylerin birbirleriyle olan iletişimleri kentlerin ve şehirlerin gelişmesine çok büyük katkıda bulunmuştur. Kent ve insanın iç içe oluşu yüzyıllardır devam etmektedir ve gelecekte de daha da gelişerek devam edecektir (Yahyagil, 1998).

4.1.1. Kentlerin Oluşumu

İlk yerleşik hayatın başlamasından itibaren kentlerin tarihe de başlamış olarak kabul edilebilmektedir. Göçebe toplumların ilk yerleşik düzeni kabul etmesi ve topluluklar halinde belirli alanları yaşam alanları olarak belirlemeleri tarihteki ilk kent örnekleridir. En ilkel kent örnekleri M.Ö 2000’li yıllara kadar dayanmaktadır. Bu yıllarda avcı ve toplayıcı, konar-göçer kabilelerin belirli zamanlarda kaynakların bol olduğu yerlerde daha fazla zaman geçirdikleri ve seyahat halinde olmaktan ziyade kısa sürelerle de olsa buldukları yerde kalmış oldukları düşünülmektedir. Bu bağlamda ilk kent örnekleri her ne kadar günümüzdeki gibi temelli bir yaşamı ve tüm ihtiyaçların belirli bir alanda olmasını kapsamasa da o dönemin şartlarına göre ilk kentleşme örnekleri olarak gösterilebilmektedir.

İlk kent oluşumlarının ortaya çıkışı aslında insanlığın ortaya çıkışına da ışık tutmaktadır. İnsanlık tarihi ile kentlerin tarihi birbiriyle paralel ve iç içe ilerlemektedir. Yani ilk kent örnekleri ilk insan örneklerinden çok uzun yıllar sonra ortaya çıkmış değildir. Bu bir açıdan da insanlık tarihi kent tarihi ile aynı zamana dayanmaktadır tezini de ortaya çıkarmaktadır. İnsanların yeryüzünde var olduğu ilk yıllardan çok da uzun olmayan bir süre sonra kent yaşamının ilk örneklerinin görüldüğünün düşünülmesi de oldukça mantıklı bir düşünce olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk kent örnekleri günümüz şartlarında değerlendirildiğinde her ne kadar bir kenti veya bir köyü andırmasa da, dönemin şartları ile değerlendirildiğinde ilk yerleşik hayata geçiş örnekleri olarak değerlendirilmektedir.

Bu bahsedilen ilk kent örneklerinin kesinliği bulunmamakla beraber günümüzde bulunan kalıntıların tam olmaması, benzer kalıntıların yakın aralıklarla bulunması, benzer araç ve gereçlerin çok uzak yerlerde bulunması da bu düşüncenin temelini oluşturmaktadır. Bununla beraber coğrafi olarak da tam anlamıyla eşit bir

çalışma ve bulgu söz konusu değildir. Örneğin doğu toplumları ile ilgili geriye dönük yapılan araştırmalar da genellikle Mezopotamya ve Mısır'dan bahsedilmektedir. Bu tarihsel klasiklerin aksine dönemin toplumlarının yaşadığı düşünülen topraklara çok uzak olan topraklarda da yaşamın ve kentleşmenin olduğu bilinmektedir. Çin ve Hindistan bunun en net iki örneğini oluşturmaktadır. Doğu toplumlarının sadece belirli ve dar bir coğrafyayı kapsamadığı arkeolojik bulgulardan da bellidir. Tarihsel olarak daha dar bir coğrafyayla sınırlandırılırsa da doğu coğrafyası da en az batı coğrafyası kadar kentleşme faaliyetleri göstermiş ve aslında çok büyük uygarlıkların da kentlerine ev sahipliği yapmıştır (Yılmaz ve Çiftçi, 2011).

Kentleşme faaliyetleri ile birlikte aslında ilk teknoloji faaliyetleri de ortaya çıkmıştır. Yerleşik hayatın ilk örneklerinin yaşanmasıyla birlikte belirlenen yaşam alanında temel ihtiyaçların karşılanması açısından ilk teknolojik gelişim örnekleri yaşanmıştır. Tam olarak yerleşik hayat olarak tanımlanmasa da belirli süreli yerleşik hayata geçilen dönemlerde o bölge de yaşamın devam edebilmesi açısından konaklama, yemek, ısınma ve bunun gibi ihtiyaçların karşılanabilmesi için dönemin şartlarına göre değerlendirilmek suretiyle teknolojik gelişmelerin yaşandığını söylemek mümkündür. Örneğin yaşamın devam ettirileceği bölgede konaklamak için belirli mağaralar, taştan yapılar, yaprak ve orman bitkilerinden alanlar inşa edilmiş ve kullanılmıştır. Bunlar ilk yapılaşma örnekleri olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra avcılık ve toplayıcılıkla sağlanan yaşamın devam edebilmesi için avlanılan ve toplanılan ürünlerin hepsinin gün içinde tüketilemeyeceğinden kaynaklı olarak bir yerlerde muhafaza edilmesi zorunluluğu doğmuştur. Bu bağlamda ilk yapıların devamı niteliğinde birikim alanları da oluşturulmuştur. Mevsimler geçişlerin ve soğuk ayların seyahat yaparak geçirilebilmesi mümkün olmadığından kaynaklı olarak soğuk dönemlerde kapalı yerlere, ormanlara, mağaralara ve sıcak alanlara doğru bir yönelim söz konusu olmuştur. Bununla birlikte ilerleyen dönemlerde ateşin icadıyla birlikte (1 milyon yıl önce) ısınma, pişirme gibi faaliyetler başlamış ve her açıdan ateşten faydalanılmıştır. Ateşin icadı insanlık açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Ateşin icadından önce yakalanan hayvanlar çiğ çiğ tüketilmekte, soğuk zamanlarda sıcak yer bulamayan insanlar ölmekte ve çok şiddetli hastalıklara kapılmaktaydı. Ateşin ortaya çıkması ile birlikte insanların geçmişe göre daha modern ve kaliteli bir yaşam sürdüğü düşünülmekte ve bulgularda direk olarak bunu işaret etmektedir.

Bu bahsedilen örnekler kentlerin oluşum süreçlerinde gerçekleşen evrelerin zaman içindeki gelişimlerini ifade etmektedir. Bu evreler çeşitli buluşların ortaya

çıkışı, insanların evrimleşmesi, doğal şartların değişmesi gibi diğer etkenler ile birlikte kimi zaman yavaşlamış kimi zaman ise hızlanmıştır. İnsanlığın ortaya çıkışından itibaren bir evrimleşme süreci söz konusudur, bu süreç hala daha devam etmektedir. İnsanlığın yok oluşuna değin de devam edecektir. Bununla birlikte kentlerin gelişimi insanlığın yok oluş sürecine dek devam edecektir (Yurt, 2020).

4.2. Kentsel Hizmet Nedir?

Kentsel hizmet, toplumsal üretimin yerel anlamda temelini oluşturan, bireylerin topluma entegrasyonu açısından oldukça önemli bir yer tutan ve gerek özel gerek ise devlet eliyle topluma aşılana üretim temelli hizmetlerin tümünü kapsamaktadır. Kentsel hizmetlerin tam anlamıyla ne olduğuna, kim tarafından ortaya çıkarıldığına ve kim tarafından sağlanacağına ilişkin geçmişten beri devam eden tartışmalar söz konusudur. Gerçekleştirilecek olan bu hizmetlerin kim tarafından ve kimin eliyle gerçekleştirileceği konusunda bir çıkmazlık mevcuttur. Bu bağlamda halkın temel hak ve özgürlüklerinin gözetilmesinin yanı sıra çağa ayak uydurulması da göz önünde bulundurularak gerek özel gerek ise kamu eliyle bu hizmetlerin sağlanması gerekmektedir. Fakat günümüz Türkiye'sinde gerek siyasal gerek ise sosyal kutuplaşmalar ışığında hizmetin sağlanmasının yanında kim tarafından sağlanacağı, nasıl sağlanacağı, neden bir tarafa az bir tarafa çok sağlandığı ve bunun gibi birçok ayrıştırıcı tartışma mevcuttur. Genel yönetimlerde yaşanan bu kutuplaşmalar halkın beklentilerinin karşılanamaması ile birlikte yerel yönetimlere de yansımıştır. Yerel yönetimlerin baş birimi olan belediyeler kentsel hizmeti sunmakla görevli olan en önemli kurumdur.

Belediyeler yerel yönetimler açısından oldukça önemli bir kurum olmakla beraber genel yönetimler açısından da yerelin genele olan etkisini belirleyen bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda bakıldığında belediyelerin yerelde halka sunduğu hizmetlerin büyük bir çoğunluğu yapmakla yükümlü olduğu şeyler olsa da siyasetin getirdikleri ile birlikte yapmakla yükümlü oldukları şeyleri sanki zorunda olmadıkları halde halka sunmuş gibi göstermektedirler. Bu yaklaşım da aslında siyasetin en temel etkilerinden biri olarak görülmekte ve yerelden genele yönetimin her kesimine yansımaktadır. Bu yaklaşım tarzı halk tarafından kimi zaman makul karşılanırsa da kimi zaman da yapılması gereken hizmetlerin yapılmasının bir anlam ifade etmediği belirtilmektedir. Hizmetlerin sunulması belediyelerin görevi olduğu gibi aynı zamanda da halkın beklentisini yansıtmaktadır.

Halkın beklentisi gerekli yerlere gerekli hizmetlerin yapılması, geri dönütlerin cevap bulması, hizmetlerin isteklere göre şekillenmesini olarak ifade edilebilmektedir. Bunların yanı sıra halkın isteklerini ve taleplerini iletebileceği bir organizasyon yapısının da olmasının gerekliliği aşıkardır. Bu bağlamda halkın isteklerine ve taleplerine cevap verebilmek açısından yerel yönetimler bazında belediyeler tarafından gerekli kuruluşlar kurulmakta ve faaliyetlerine devam etmektedir. Bu kuruluşlara gerek belirlenen telefonlar aracılığıyla gerek ise internet ortamından mail yoluyla ulaşmak mümkündür. Belediyelerin halkın sorunlarını dinlemek ve direk olarak bireyler ile iletişime geçmek için oluşturduğu bu kuruluşlar kimi zaman eleştiri oklarının hedefi olsa da halk tarafından en azından muhatap bulunabiliyor diye olumlu eleştirilerde almaktadır. Bu oluşumlar son çeyrekasırlık dönemde belediyeçilik anlamında etkisini oldukça arttırmış ve Türkiye genelinde hemen hemen her ilde belediyeler bu tarz yöntemler tercih etmeye başlamıştır.

4.2.1. Kentsel Hizmetin Bileşenleri

Kentsel hizmetin birden fazla bileşeni bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin halka hizmet götürmek amacıyla oluşturdukları her türlü kurum ve kuruluş kentsel hizmetin bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu bileşenlerin hepsinin temel amacı vatandaşların istek ve ihtiyaçlarına en kısa sürede, en doğru şekilde cevap vermek ve bununla birlikte sorunlarının giderilmesinde büyük rol oynamaktır. Kent kavramında ortaya çıkacak olan her türlü hizmetin vatandaşlarla buluşması açısından en aktif rolü sürekli dile getirdiğimiz gibi belediyeler oynamaktadır. Belediyelerin bu kadar aktif rol oynamasının sebebi ise bölgede yerel bazda kural koyucu olmaları ve seçilmiş olarak halkı temsil ediyor olmalarıdır. Belediyelerin yerel yönetimler açısından önemi yadsınamayacak seviyededir. Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte belediyelerin eski yıllara oranla etkisi ve gücü azalmış olsa da bölgesel anlamda halkın isteklerine geri dönüş yapılabilmesi açısından genel yönetimle arada bir nevi köprü görevi gördüğü için hala oldukça etkilidir (Şolt, 2020). Kentsel hizmetin birçok bileşeni mevcuttur. Bu bileşenler kentlerin yapısına, konumuna, nüfusuna ve belediyenin prensiplerine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Temel olarak halka hizmet odaklı yapıya sahip olsalar da yukarıda bahsettiğimiz farklılıklardan dolayı hizmetin türü, şekli, zamanı ve maliyeti değişkenlik göstereceği için sunumu da farklılıklar gösterebilmektedir. Kentlerin değişkenlikleri hizmetin sunumu da olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bir kentin konumu sunulacak hizmetin diğer

kentlere oranla çok daha kolay veya çokdaha zor sunulmasında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin bir kentin konumundan kaynaklı olarak engebeli bir araziye sahip olması ya da iki vadi arasındadımdüz bir arazide olması arasında belediyenin sunacağı hizmet açısından çok büyük farklar vardır. Engebeli ve düz olmayan arazide yol çalışması yapmak oldukça zor ve düz olan yere oranla oldukça da maliyetli olacaktır. Ya da çok kalabalık ve eski yerleşime sahip kentlerde trafik sorununu çözmek, daha az nüfuslu kentlere oranla daha zor olacaktır. Bu ve bunun gibi örnekler çoğaltılabilir fakat aslında asıl olay tamolarak da bu noktadadır. Kentlerde hizmetin sunulmasından önce o kentinyöneticiliğine aday olan kişi veya kişiler kentin her türlü koşulunu göz önünde bulundurarak aday olmalıdır. Yani kentin içinde bulunduğu coğrafi konum, nüfus yoğunluğu, arazi yapısına göre daha önceden fizibilite çalışmaları yaparak halkın karşısına bu şekilde çıkmaları gerekmektedir. Bu şekilde planlı ve programlı bir yapı hem kentlerin hem de o kentte yaşayan bireylerin lehine olacaktır. Belediyelerin buldukları kentleri çok iyi şekilde tanımaları ve eksikliklerini bilmeleri de oldukça önemlidir. Bir kentte eksikliklerin halk tarafından da dile getirilmesi oldukça normal ve aslında olması gereken bir durumdur fakat belediyenin de halkın dile getirdiği eksikliklerin yanı sıra kentin öncelikli sorunlarına odaklanması gerekmektedir (Çiçek, 2022).

Halk tarafından dile getirilen sorunlar genellikle belediyelerin kendiliğinden ele aldığı sorunlardan daha küçük ölçekli ve daha az maliyetli sorunlardır. Örneğin mahallesinde park olmayan apartman sakinlerinin bir araya gelerek evlerinin yakınındaki belediyeyeait araziye park yapılmasını talep etmeleri oldukça normal ve gerekli bir ihtiyaçtır. Belediyenin gerekli kurumlarının da bu talebi değerlendirerek gerçekleşme ihtimali varsa hayata geçirmeleri gerekmektedir. Bu talep halk tarafından dile getirilebilecek ve belediyenin uzun vadeli planlamaları içinde olmama ihtimali yüksek olan, diğer hizmetlere oranla daha düşük maliyetli bir hizmettir. Fakat bireylerin toplanarak ya dadirek kişiler olarak belediyeye köprülü kavşak talebinde bulunması belediyenin hizmetanlamında planlama eksikliğinin bulunduğu en net göstergesidir. Apartmanlarına yakın bir kavşakta sürekli kaza olduğunu ve aynı zamanda bu yolun oldukça aktif şekilde kullanılan, kent için önemli bir yol olduğunu belirterek böyle bir talepte bulunmaları oldukça normal görülmektedir.

Her ne kadar normal görünse de aslında belediyenin hem trafik sorununu çözmek hem de bireylerin güvenliğini sağlamak amacıyla bunlarla ilgili planlamayı çok önceden yapmış olması ve böyle birtalebe dahi gerek kalmadan hayata geçirmiş

olması gerekmektedir. Bu ve bunun gibi örnekler çoğaltılabilmektedir. Burada asıl dikkat edilmesi gereken noktalar belediyelerin yani yerel erklerin ellerinde bulundurdukları imkanları halkın yararına olarak kullanmalarının sağlanması ve bunun halktan çok fazla talep gelmeden, görevleri olduğunun bilinciyle gerçekleştirmeleridir.

Kentsel hizmetin belli başlı bileşenleri ile ilgili bazı örneklemeler yapmış olsak da bu bileşenleri alt başlıkla halinde tek tek incelemek kentsel hizmetin tam anlamıyla anlaşılabilmesi açısından oldukça önemlidir.

- **Halk Bileşeni**

Halkla ilişkilerde en önemli aktörlerden bir tanesi kelimenin de kökenini oluşturan halktır. Halk belirli bir toprak bütünlüğü içerisinde yaşayan vatandaşların tümü, aynı ülkede barınan tüm insanlar ya da belirli bölge içindeki insanların hepsi (tüm nüfus) anlamlarına gelmektedir. Halk yaşamını devam ettiren, buldukları bölgenin her türlü alanda gelişmesine katkıda bulunan ve dinleri, dilleri, etnik kökenleri, kültürleri ayrı olan ve çeşitli sınıflara ayrılmış bireylerin tümüdür. Diğer bir tabirle ise halk, farklı toplumsal kesimlerin bir araya geldiği, farklı meslek gruplarından oluşan insan topluluğu olarak da tanımlanmaktadır. Halk bir diğer ve son bakış açısıyla da belirli sınırlarla çevrili bir alanda yaşayan, kendini diğer topluluklardan ayıran, belirli kültürel adet ve törenleri olan topluluklara denmektedir (Erdoğan, 2006).

Temel olarak halkın tanımsal farklılıkları yukarıdaki gibi olsa da en basite indirgenmiş şekilde tanımını herkesin yapabileceği bir kavramdır. Bu tanımların yanı sıra kamu yönetimi açısından halkın tanımı diğer tanımlara oranla biraz daha farklılık göstermektedir. Kamu yönetimine göre; belirli bir alanda yaşayan insanların tümüne, ya da bir coğrafyada yönetici sınıfı dışında kalan bütün vatandaşlara halk denmektedir. Halk kavramı kamu yönetiminde daha genelleyici bir tanıma sahiptir. Halkın yönetim kadrosunun dışında tutulması her ne kadar kimileri tarafından soyutlayıcı olarak görülse de kamu yönetimi ile halk kavramları çok iç içe olduğundan kaynaklı olarak yönetici kadrosunun halktan bir şekilde ayrışması gerektiği düşünülmektedir.

Kamu yönetimi ve genel olarak yönetici sınıfının halk tanımından ayrıştırılmasının birkaç temel sebebi bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi sıradan halkın sorumlulardan kaçırılabilmesidir. Yani halkın her bireyinin olumsuzluklarda veya yönetsel açıdan alınan kötü kararlarda sorumlu tutulmaması ve yönetici kadrosunun da sorumluluğu kendinde hissetmesinin istenmesidir. Bu açıdan bakıldığı

gibi diğerk taraftan da nitelikli ve donanımlı bireylerin kamu yönetimi ve yönetim alanındaki halkın içerisinde olması gerekliliğindedir. Her iki açıdan da yönetime dahil olan veya olmayan halk bireyleri, kendileri açısından ve toplumsal açıdan farklı kategorilerde değerlendirilmektedir (Tuncer, 2015).

Bireylerin davranış biçimleri halkla ilişkiler açısından oldukça önemlidir fakat her zaman öngörülen şekilde olmayabilir. Bununla doğru orantılı olarak da her insan aynı olaylara aynı tepkileri de vermeyebilir. Vatandaşların davranışsal çözümlenmeleri yapılarak nasıl bir tipte insan oldukları anlaşılırsa daha sağlıklı ilişkiler sağlanabilir (Tunç 2005)

Halkla ilişkiler ve kamu yönetimi açısından karşılaşılan en tipik insan modelleri şu şekildedir: (Aydın, A. H. & Taş, İ. E. 2013).

- Bilgili tip: karışık işlere kolay adapte olup saygılı ve terbiyeli aynı zamanda da kibarlardır.
- Kavgacı tip: her koşulda her şeyi eleştirip kavga etme olasılıkları yüksek olan insanlardır.
- Şaşkın tip: anlayış açısından verimsiz, kamusal işleri karışık bulan ve anlayış kabiliyetleri çok az olan insanlardır.
- Şüpheli tip: sürekli kuşkulu haller içerisinde olan ve genel olarak ses tonu düşük olan bireylerdir.
- Telaşlı tip: genel olarak aceleci olan, çok soru soran ve ellerindeki işi bitirmeden rahat edemeyen kişilerdir.
- Çekingen tip: genellikle kırılğan yapıdadırlar ve karşındaki insanın tavırları davranışlarını etkiler.
- Dolandırıcı tip: kurallara aykırı işler için baskıcı ve zorlayıcı davranışlarda bulunurlar. Bu bahsedilen tipler halkın her kesiminde bulunan tiplerin en öne çıkanlarıdır. Bu tipler arttırılıp daha detaylı şekilde ele alınabilmektedir fakat en temel olanları yukarıda belirtilenlerdir. Halkın hemen hemen her kesiminde karşımıza çıkan bu tipler kamusal alanlarda da oldukça fazla karşılaşılan tiplerdir.

Halk kavramının kamu yönetimi açısından tanımı ve ele alınışı bu şekildedir.

Halkla ilişkiler ve kamusal hizmetlerin sunumunda halkın payı oldukça fazladır. Halk her bireyiyle kamunun içinde yer alarak gerek hizmetleri sunan konumunda gerek ise hizmet alan konumunda bulunmaktadır. Halkın bir yönetim

açısından önemi de oldukça fazladır, yönetimin sunduğu hizmetlerin halk tarafından kabulü, halkın memnuniyeti, isteklerine karşılık aldıkları hizmetlerin değerlendirilmesi ve bunun gibibirçok detay halk tarafından sağlanmakta ve yine halk tarafından karşılık bulmaktadır. Yönetici sınıfı ve yönetilen sınıfı olarak ikiye ayrılan halkın her bireyi halk kavramınınyapısını oluşturmaktadır (Ekici, M. 1999).

- **Yönetim Bileşeni**

Halkla ilişkilerin temelinde ve bu düşünce yapısının başarılı olabilmesinde yatan kaynak yönetimdir. Yönetim, gerek yerelde gerek ise genelde halkla ilişkilerin en temel yapı taşını oluşturur. Yönetim olmadan bir sistem, bir düzen ve bir yönetişim olması mümkün değildir. Bu bağlamda yönetim yani yönetici konumunda bulunan bireyler halkla ilişkileri kuracak olan bireylerdir. Yönetim ve yönetici sınıfının halka olan ilişkileri, geri dönütleri, uygulamaları yönetimin kalıcılığı açısından da oldukça önemlidir. Yönetim sadece kamusal alanda değil özel sektörde de varlığını sürdüren bir yapıdır. Kamusal alana oranla daha az hiyerarşik bir yapıya sahip olsa da özel sektörde de yönetici kadroları ve yönetim birimleri bulunmaktadır.

Yönetim en temel tanımıyla, belirli bir amaç uğruna insan, zaman ve maddi kaynakların olabilecek en verimli şekilde kullanılması anlamına gelmektedir. Diğer bir tanımla ise yönetim, kamu veya özel sektörde kuruluşların belirli bir amaç doğrultusunda planlamalarını yapmaları, örgütlenmeleri ve koordine olmalarını sağlayan bir denetim mekanizmasıdır.

Yönetim kavramının önemi ve anlamı hem özel hem de kamu ile doğrudan ilişkilidir. Her ne kadar yönetim açısından her iki alanda birbiriyle bağlantılı ve ilişkili görülse de bu iki alanı yönetim açısından iki alt başlık halinde incelemek daha faydalı olacaktır. Fakat bizim ele aldığımız konunun özel sektör ile çok bağlantısının bulunmamasından kaynaklı olarak kamu ile olan bağını incelemek daha ilişkili olacaktır. Kamu ile yönetim arasında yüzyıllardır gelen bir bağ bulunmaktadır. “kamu yönetimi” kelimesi de yine yönetime dayanmaktadır. Kamunun yönetilmesi anlamına gelen bu kavram yönetim ve kamusal alanın ne kadar iç içe olduğunun en net göstergelerinden bir tanesidir. Kamu yönetimi alanı yönetim kavramının kamu ile çok fazla açıdan bağdaştığının en net göstergesidir.

Bu nedenle de hem kamudan hem de sadece yönetimden faydalanarak farklı bir alan olarak ortaya çıkmıştır (Sezgin, 2011).

Kamusal alanlarda yönetimin ise diğer alanlara oranla farkları mevcuttur. Yerel

açından yönetim direk kamu ile ilişkilendirilmektedir. Her ne kadar yerel anlamda sivil toplum örgütleri, vakıflar, dernekler gibi kurumlar bulunsalar da bunların her hangi bir karar alıcı mekanizması ya da aldıkları kararların bağlayıcılığı yoktur. Bu açıdan kamu kurumlarının yönetim anlamında tek söz sahibi kurum oldukları gayet açıktır. Fakat söz sahibi tek kurum olmaları istedikleri her kararı alıp istedikleri şekilde yönetecekleri anlamına gelmemektedir. Her özel ve kamu kurumunda olduğu gibi yerel yönetimlerde de denetleyici mekanizmalar mevcuttur. Bu denetleyici mekanizmaların başında genel yönetim unsuru gelmektedir. Genel yönetimler, yerel yönetimlerin mali hareketlerini, idari kararlarını, yönetim anlamında sundukları hizmeti ve işleyiş açısından her türlü detayı denetleme yetkisine sahiptir.

Yönetimin hakla ilişkiler alanındaki rolünü aslında direkt olarak kendisi oynamamaktadır. Bu rolü daha çok örgütsel yapının içerisinde bulunan kurum ve kuruluşlar üstlenmektedir. Bu örgütler sundukları hizmet bakımından farklı rollerde oldukları için halkla ilişkiler açısından da farklı bakış açılara ve sunumlara sahip olabilmektedir. Bu farklılığın temel sebebi ise aslında farklı kitlelere ve sorunlara hitap edebilmesi açısından farklı birimlerin bulundurulmasıdır. Verdikleri hizmetlerin farklı kanallarda ve farklı yapılarda olması bu birimlerin sundukları hizmetin halkla ilişkiler açısından farklı roller oynamasına sebeptir (Yayınoğlu, 2013).

Bir kamu kurumunda üst yönetimin halkla ilişkilere bakışı ve uygulaması oldukça önemlidir. Halkla ilişkiler faaliyetlerini önemseyen ve bu anlamda sosyal yönetimi de benimseyen bir yönetim başarılı olma yolunda halkın taleplerini önemseydiğini de göstermektedir. Halkla ilişkileri benimseyerek hareket eden yönetimlerde bu birimlerin özverili çalışmaları, ilkeli duruşları, halkın taleplerini alan ve hızlı dönütler sağlayan mekanizmalarının bulunması oldukça önemlidir. Bu mekanizmalar halk ile iç içe olan bir yönetim imajı vererek halkla ilişkiler açısından pozitif bir imaj yaratmaktadır (Gökçe, 1993).

Bu açıdan bakıldığında zaman yönetim bileşeni hem halkla ilişkiler hem de hizmet anlamında oldukça önemli bir role sahiptir. Bu rolü aktif olarak kullanan yönetimler başarıya giden yolu daha kolay keşfetmektedirler. Bu uygulamaların hayata geçirilmesi ve aslında yönetimlerin de istediklerini halka yansıtmaları açısından bir diğer önemli unsur ise personeldir. Personel bir kurumun en önemli mihenk taşıdır. Personelin bir kurum açısından ne kadar önemli olduğunu alt başlığımızda inceleyeceğiz.

- **Personel Bileşeni**

Personel halkla ilişkilerde en aktif rol oynayan aktörlerden biridir. Fakat personel kavramı iki temel anlamda ayrışabilir:

Kurum içerisinde bulunan ve çalışan tüm personeller, kurumun halkla ilişkiler birimi bünyesinde çalışan personeller.

Bu iki personel türünü de açıklayacak olursak aslında her ikisi de birbiriyile bağlantılı ve temel olarak halkla ilişkileri benimseyen ve bu doğrultuda hareket eden personellerdir. Fakat iki şekilde ayrışmalarının sebebi işlevsellik açısından ortaya koydukları farklar ve bu işlevselliğin kurum içi ve dışına olan yansımalarından kaynaklanmaktadır. Bu iki personel türünün farklılıklarına alt başlıklar halinde değinecek olursak:

- **Kurum Personeli**

Yönetim biriminin ve kurumsal kimliğin en önemli bileşeni personeldir. Yönetici kadrosunun halk ile bire bir temasta bulunan kadrosu da personeldir. Özellikle halkla ilişkiler alanında aktif bir rol oynayabilmesi için personelin içinde bulunduğu kurumun kültürünü, yapısını, işleyişini ve dinamiklerini çok iyi şekilde bilmesi gerekmektedir. Bunların yanı sıra kurumun hedef aldığı kitleyi de iyi bilerek analiz etmek gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında kuruma alınacak olan tecrübesiz personellerin alım süreçlerinde iyi bir eğitime tabii tutularak kurumun yapısını ve çalışma prensiplerini tanınması oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra işe alım sürecinden sonra da periyodik zamanlarda eğitimler devam ettirilmeli ve bu yapıdan uzaklaşmamaları sağlanmalıdır (Bağce, 2014). Kurum personellerinin halka yönelik tavırları ve halkın isteklerine, arzularına karşı yaklaşımı oldukça önemlidir. Bu yaklaşım halkla ilişkilerin başarılı veya başarısız bir yapıya bürünmesinde aktif bir rol oynamaktadır. Bu ilişki sürecinde personelin duygularını ve davranışlarını çok iyi şekilde yönetmesi ve karşısındaki bireylere karşıkurumu temsil ettiğini unutmaması gerekmektedir. Bu husus personelin eğitimiyle, isteğiyle ve içtenliğiyle doğru orantılıdır. Bu konumda olmayı isteyen ve bu doğrultuda hareket eden personel zaten kimsenin yönlendirmesine gerek duymadan gerekli davranışları sergilemektedir. Fakat sürekli olarak halkın sorunlarına ve isteklerine karşı olumsuz ve gergin bir yapıda olan, memnuniyetsizliği vücut dilinden de anlaşılabilen bir personel uzun vade de bu anlamda sorunlar yaşamaya oldukça müsaittir. Bu durum Tunçağıl (2005) tarafından şöyle özetlenmektedir:

Personelin karşısındaki bireyle aynı düşüncede olmasa dahi onu dinlemeli, ilgisiz bırakmamalı ve her ne olursa olsun söylediği sözün değeri olduğunu hissettirmelidir.

- Kendi hatasının olduğunu bildiği ve anladığı durumlarda ısrarla hatasını sürdürmek yerine kabullenerek karşı tarafın düşüncelerine hak vermeye çalışmalıdır.
- Ortaya koyduğu iyi işler gerekli kimseler tarafından takdir edilmese bile buna bozulup işine küsmek yerine daha iyilerini yaparak takdir almayı ve bunu kabul ettirmeyi planlamalıdır.

Bu ve bunun gibi örnekler kolaylıkla çoğaltılabilmektedir. Bunların yanı sıra bir diğer hususta halkla bire bir ilişki içerisinde olan personelin ses tonu ve kullandığı dildir.

Bu dilin yapıcı olması, ayrıştırıcı değil birleştirici olması ve halk tarafından anlaşılır ve kabul gören biçimde olması gerekmektedir. Personelin halk ile iç içe bir sistemde çalışmasından kaynaklı olarak gündelik olarak halktan insanların sorunlarıyla ve talepleriyle karşılaşması oldukça mümkündür. Bu sebeple halk ile olan iletişimde sergileyeceği tavır, konuşma tarzı, ses tonu ve beden dili oldukça önemlidir. Örnek olarak, “ne istiyorsunuz?” demek yerine “bir isteğiniz, arzunuz var mı?” demek daha ılımlı ve daha doğru olacaktır. Bu konu özelinde bile halkla ilişkiler konu başlığı olarak çok çalışma olsa da temel olarak hepsi aynı noktaya dayanmaktadır. Personelin halka karşı takındığı tavır ve tutumlar, halkın yönetime karşı olan düşüncelerini doğrudan etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında personelin halkla ilişkiler ve kamu yönetimi açısından önemi daha net şekilde ortaya çıkmaktadır.

- **Halkla İlişkiler Personeli**

Bir kurum bünyesinde çalışan halkla ilişkiler personelleri, halkla iç içe olan birimlerde çalışan personeller, halkla ilişkiler uzmanları, yönetim uzmanları, gazeteciler, danışmanlar, müşavirler, spikerlerden oluşmaktadır. Bu görevlerde bulunan personellerin halkla ilişkiler açısından başarılı bir yol izleyebilmeleri için belirli seviyede olmaları gerekmektedir. Belirli yetenek ve birikime sahip olmaları ve bu yeteneklerini sahada halkla karşı kullanabiliyor olmaları oldukça önemlidir. Halk ile direk iç içe olan bu personeller her anlamda yönetimi temsil etmektedir (Kalender ve Fidan, 2008).

Personellerin buldukları görevlerin ciddiyetini anlaması ve bu ciddiyet ile

birlikte yönetimin halka olan sorumluluklarını bilerek davranması gerekmektedir. Bu bilinçle hareket edecek olan personellerin buldukları alanla ilgili belirli seviyede bilgi birikimlerinin olması hatta uzmanlaşmış olmaları oldukça önemlidir. Bu bağlamda bakıldığında ülkemizde halkla ilişkiler anlamında uzmanlaşma son çeyrek asırda oldukça artmıştır. Bu alanda uzmanlaşmanın verdiği etkiyle birlikte gerek genel de gerek ise yerel yönetimlerde halkla ilişkiler alanında atılan adımların sayısı oldukça artmış ve kadrolaşma başlamıştır.

Bu gelişmelerin artmasıyla birlikte halkla ilişkiler alanında ilerleme ve yenileşme süreçleri de artış göstermiştir. Son çeyrek asırlık süreç ele alındığında halkla ilişkiler bölümleri üniversitelerde yaygınlaşmaya başlamış, gerek kamu gerek ise özel sektörde yayılmalar artmış ve yetişmiş eleman ihtiyacı doğmuştur. Halkla ilişkilerin bu ivme kazanışı ile birlikte halkın yönetime daha fazla dahil olduğu yeni bir sisteme doğru ilerleyiş başlamıştır. Bu sürecin halk açısından önemi yadsınamaz durumdayken yöneticiler açısından da yeni oluşturulan kadrolar ile birlikte halkın sorunlarıyla direk ilgilenen personeller sayesinde görev yükü azalımı yaşanmıştır (Özer, 2013).

4.3. Kentsel Hizmetin Sunumu

Kentlerde hizmetin sunumunda en başta gelen kurum yerel yönetimlerinde başlı olan belediyelerdir. Belediyeler kentte, şehirde, merkezde ve kırsalda ortaya çıkan her türlü sorunu çözmekle mükellef olmakla beraber kentin sorunlarını tespit etmekle de yükümlüdür. Belediyelerin sorumluluk alanları anayasal olarak belirlenmiş, görev ve yükümlülükleri de açıkça belirtilmiştir. Belediyelerin sorumluluk alanlarının dışına çıkması, diğer belediyelerin sorumluluk alanına girmesi belirli durumlar haricinde yasaklanmıştır. Her belediye belirlenmiş hizmet alanları içerisinde halka hizmet etmekle ve kentin sorunlarını yerel bazda çözmekle yükümlüdür (Acartürk, 2001).

Kentsel hizmetin temel bir tanımı mevcut değildir. Yerel yönetimlerin kendi alanları içerisinde ortaya koydukları her türlü hizmet ve yardım kentsel hizmet sunumu olarak nitelendirilebilir. Kentsel hizmetin sunumunda da her hangi bir kural ya da bağlayıcı bir kaide mevcut değildir. Her coğrafyanın her bölgenin ve her kentin talepleri ve ihtiyaçları değişkenlik gösterebilmektedir. Kentlerin birbirlerinden farklı konumlarda bulunmalarının yanı sıra, kentlerde yaşayan insanlarda farklılık göstereceğinden kaynaklı olarak istek ve ihtiyaçlar değişkenlik göstermektedir. Örneğin aynı bölge içinde bulunan Manisa ve İzmir kentlerinin aralarındaki mesafede oldukça azdır fakat iki kentin de yapısı ve ihtiyaçları birbirinden farklıdır. İzmir'de

deniz olması, daha büyük bir yüzölçümüne sahip olması, nüfusunun daha fazla olması Manisa'ya oranla daha farklı durumların oluşmasına en net gerekçedir. Fakat aynı bölge de farklı durumların oluşabileceği gibi farklı bölgelerde de kent açısından ihtiyaçların aynı olabilme durumu söz konusudur. Kültürel ve sosyolojik farklılıklar bir kenara bırakılarak benzer coğrafyalara ve yakın nüfuslara sahip kentlerde temel olarak ihtiyaç benzerlikleri görülebilmektedir (Özatağan & Güvenç, 2013).

Kentlerde ortaya konulacak hizmetin yapısının belirlenmesinde oldukça fazla değişken mevcuttur. Bir kentin içerisinde yaşayan insanların sayısı, kültürü, cinsiyeti, eğitim seviyesi, dini, dili ve ırkı gibi etkenler o kentin alacağı hizmeti de etkilemektedir. Örneğin bir kentte yaşayan gayrimüslim çoğunluğu o kente kendi dinlerine uygun şekilde ibadethane yaptırmalarını istetebilmektedir. Ya da kadın nüfusun fazla olduğu kentlerde kadınlara özel aktivitelerin yapıldığı halk evleri sayısının fazla olması oldukça normaldir. Fakat bu iki örnekte de olduğu gibi sadece çoğunlukta olan kesimlere yönelik değil aksine azınlık nüfus düşünülerek hizmet sunulması da oldukça normaldir.

Örneğin bir köyde yaşayan insanların büyük bir çoğunluğu okuma yazma biliyor olsa da köyde okuma yazma bilmeyen ve öğrenmek isteyen azınlık için köye bir okuma-yazma kursu açılması da oldukça normaldir.

Kentlerde hizmetin sunumunda başlıca faktörler mevcuttur. Bunların başında merkezi yönetimlerin yerel yönetimlere olan güveni, inancı ve maddi manevi desteği gelmektedir. Yerel yönetimlerin bütçeleri merkezi yönetimlerin kararlarıyla oluşmaktadır. Bir kentin nüfusu, yüzölçümü, konumu o kentin bütçesinin belirlenmesinde ki önemli faktörlerin başında gelmektedir. Bir kentin vatandaşlarına sunacağı hizmetin kalitesi, hızı, maliyeti de yine merkezi yönetimler tarafından bir şekilde denetlense de asıl denetçi o kentte yaşayan vatandaşlardır.

Eğer vatandaşlar aldıkları hizmetten memnun değilse bunu bir sonraki seçimde gösterebilme şansınasahiptir. Kentsel hizmetin sunumunda en önemli aktör geçmişte de günümüzde de vatandaşlar olmuştur. Vatandaşların kentsel hizmetin sunumundaki rolünün büyüklüğü hizmetin sunumunu ve kalitesini doğrudan etkilemekle beraber aynı zamanda ortaya konulacak hizmetin niteliğini de belirlemektedir.

4.4. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği

4.4.1. Belediye Kavramı

Balıkesir Büyükşehir Belediyesinden bahsetmeden önce belediyelerin ortaya çıkış sürecine değinmek gerekmektedir. Belediye kavramı Türkiye tarihinde ilk olarak Osmanlı İmparatorluğu döneminde karşımıza çıkmaktadır. Yerel düzeyde kamuya, yani halka hizmet götürmek amacıyla kurulan kamu kuruluşlarını nitelemektedir (Erdoğan, Özkan, & Erdoğan, 2019). 19. Yüzyıl itibariyle tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğunda da büyük değişiklikler yaşanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun hem genel hem de yerel anlamda yönetimi askeri temellere dayanmaktadır. Merkezi yönetimi güçlü kılmak, yerel yönetimleri de merkezi yönetime bağlı bir şekilde yönetmenin zorluklarını askeri temelli bir yönetim anlayışıyla idare etmek oldukça önemli bir nokta olarak göze çarpmaktadır. Askeri başarılarının ve yüzyıllar boyunca çok büyük kara parçalarına sahip olmanın arkasında yatan yönetim anlayışı da aslında yine savaşlarda alınan zaferlerin temeline dayanmaktadır; Askeriye. Osmanlı'da yerel yönetim hizmetleri 1850'li yıllara kadar devlet eliyle sürdürülmeye devam etmiştir. Kadılar, loncalar ve vakıflar devlet destekli olarak yerel yönetimlere hizmet çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bu devlet destekli çalışmaların başında kadılar gelmektedir (Demir, 2019).

Kadılar, Osmanlı yönetim sisteminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Üstlendikleri görevler, yönetimde söz sahibi olmaları ve direk olarak padişaha yakınlıkları ile yerel yönetimlerde de oldukça önemli rol oynamışlardır. Kadıların subaşı, çöpçü başı ve mimarbaşı gibi yardımcıları vardır. Bu yardımcılar toplumsal hizmetlerde, yeraltı ve yerüstü hizmetlerde, halk sağlığının korunması vb. gibi hizmetlerde aktif olarak rol oynamaktadır. Kadıların yönetimdeki bu aktif rolleri 1826 yılındaki "Vaka-i Hayriye" olayına kadar devam etmiştir. Yeniçerilerin ayaklanması ve sonrasında Yeniçeri ocağının kapatılması ile son bulan süreç kadıların görevlerini yerine getirmesine engel olan durumları da beraberinde getirmiştir. Vergi toplamak, denetim ve güvenliğin sağlanması gibi temel görevler yeniçerilerin elindeyken bir anda bu işleri yapacak kişi ve kuruluş ortadan kalkmıştır. Bu süreçle beraber kadılar bu görevleri tek başlarına yerine getiremeyecek duruma gelmiştir (Ortaylı, 2020).

Yaşanan bu gelişmelerin ardından yerel yönetimlerde ortaya çıkan sıkıntıların giderilebilmesi açısından 1826 yılında "İhtisab Nazırlığı" kurulmuştur. Fakat nazırlık görev ve sorumluluklarını tam olarak yerine getiremediği için 1856 yılında dağıtılmıştır. İhtisab Nazırlığı bir nevi günümüz Zabıta teşkilatının da temelini

oluşturmaktadır. Bu yerel yönetimi güçlendirme ve hizmetlerin aksamasını önleme çalışmalarının ardından yeniçerilerin olduğu dönemdeki düzene ulaşamamıştır. Dönemsel olarak farklı farklı adımlar atılmış fakat yerel anlamda işleyişin olumsuz etkilenmesini ortadan kaldıracak bir çözüm bulunamamıştır. Bu yaşanan sıkıntılı süreçlerin ardından 1854 yılında Fransız yönetim anlayışından uyarlanarak uygulamaya alınan ilk belediyeçilik faaliyeti olarak da bilinen “İstanbul Şehremaneti” kurulmuştur. Başına da bir şehremini atanmıştır. Bu şehremini merkezi yönetim tarafından atanan ve asıl olarak merkezi yönetimde görev yapan bir memurdur (Ortaylı, 2008). Kadı yönetimindeyken herhangi bir kamu binasından yönetim sağlanmazken şehremini atanmasından sonra yönetici kadrosunun kullanabileceği yapılar inşa edilmeye başlanmıştır.

Bu süreçte yaşanan gelişmeler Türk tarihinde ortaya çıkan ilk belediyeçilik gelişmeleridir. Bu gelişmeler kısa süre içerisinde hızlanarak Avrupa ülkelerinden edinilen gözlemler ile birlikte daha da ilerlemiştir. Osmanlı’da yaşanan bu gelişmeler hem Türk vatandaşların hem de yabancı uyruklu vatandaşların yaşam kalitesini arttırmaya yöneliktir. Yabancı uyruklu vatandaşların yoğunlukta yaşadığı ve elçiliklerin bulunduğu bölgelerde belediyeçilik hizmetlerinin daha titizlikle yürütülmesi de ayırım yapılmaksızın hizmetlerin götürülmeye çalışıldığının en net örneklerinden biridir. Yönetim şekli olarak Fransız bürokrasisinden etkilenerek ortaya çıkarılan yerel yönetim sisteminin belediye binaları da yine Fransız mimarisinden esinlenilerek ortaya çıkarılmıştır.

4.4.2. Osmanlı’da Belediyeçilik; Vilayetler ve Dersaadet Belediye Kanunu:

Osmanlı’da belediyeler konusunda yapılan ilk düzenlemelerde başkent belediyesi ve diğer belediyeler için iki ayrı düzenleme yapılmıştır. 1877 yılında hayata geçirilen bu düzenlemelerden “Dersaadet Belediye Kanunu” yalnızca İstanbul belediyesinin düzenlemelerini, “Vilayetler Belediye Kanunu” ise geri kalan tüm taşra belediyelerinin düzenlemelerini ele almaktadır. Bu iki kanunun da temel yapı taşı olan 1876 yılında yayınlanan Kanun-i Esasi oluşturmaktadır. Osmanlı da 1876 yılından itibaren düzenlenen çoğu kanunun temelinde var olan Kanun-i Esasi belediyeçilik açısından yapılan düzenlemelerin de öncüsü konumundadır

İstanbul Şehremaneti başarılı olamamıştır. Şehremanetinin başarısızlık nedenlerini ve karşılaşılan sorunları tespit etmek amacıyla 1855’de kurulan İntizam-ı

Şehir Komisyonu İstanbul'un 14 Belediye şubesine ayrılmasını önermiştir. Bu öneri mali yetersizlikler nedeniyle sadece Beyoğlu-Galata bölgesinde uygulanabilmiş ve Paris'in seçkin ve modern semti olan "Altıncı Bölge" isminden esinlenerek 1858 yılında "Altıncı Daire-yi Belediye" adında belediye teşkilatı kurulmuştur. Altıncı Daire-yi Belediye teşkilatının organları olan Daire Müdürü ve Daire Meclisi atama yolu ile belirlenmiştir. Yarı özerk yapısı, gelir kaynakları ve personeli ile Altıncı Daire-i Belediye işletmeci belediyeciliğin ilk örneklerini vermiştir (Ortaylı, 1985). Altıncı Daire, belediyecilik alanında önemli adımlar atarken 1864 Vilayet Nizamnamesi ile her karyede "idare-i belediye" kurulması hükme bağlanmış ancak uygulama başarılı olamamıştır. Ardından 1868 yılında yayınlanan talimat ile Osmanlının diğer şehirlerinde belediye teşkilatı kurulmaya başlanmıştır. 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile il, sancak ve kaza merkezlerinde belediye teşkilatı kurulması hükme bağlanmıştır. 1876 tarihli Osmanlı Anayasasının 112. maddesi uyarınca her şehir ve kasaba da belediye teşkilatı kurulmuştur. Anayasa uyarınca 1877 yılında "Dersaadet Belediye Kanunu" ve "Vilayet Belediye Kanunu" yürürlüğe girmiştir. Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul Şehremanetinin yönetimi sağlanırken, Vilayet Belediye Kanunu taşra belediyelerinin yönetiminde geçerli olmuştur

Dersaadet belediye kanunu yürürlüğe girmeden önce İstanbul özelinde karmaşık bir yerel yönetim yapısı söz konusudur. Dersaadet kanunu bu karmaşık yapının düzenlenmesinin yanı sıra nüfus olarak büyük bir şehir ve aynı zamanda başkent olan İstanbul'un yerel anlamda çeki düzen almasını sağlamıştır. İstanbul'un ilçelerinin kendi içlerindeki dağılık düzeni, yapısal sorunları beraberinde getirmektedir (Eryılmaz, 2013).

Bu yapısal sorunların temelinde de tek bir noktadan yönetilmemesi yatmaktadır. İstanbul gibi bir dünya başkentinin yerel anlamda yönetilmesi her ne kadar kolay olmasa da kendine ve sınırları içinde bulunduğu ülkeye yakışır bir şekilde olması gerekmektedir. Bu bağlamda Dersaadet kanunu o dönem açısından İstanbul için oldukça önemli bir kanun olarak görülebilir. Dersaadet kanunu ile özel statülü belediyeler de son bulmuştur. Bu özel statülü belediyeler kendi içlerinde özerk bir yapıya sahip ve birbirinden bağımsız şekilde yönetilmeye çalışılan belediyelerdir. Bunların başında Adalar ve Tarabya gelmektedir. Bu ilçelerin direkt olarak İstanbul belediyesine bağlanması ve tek elden yönetilmesi de yönetsel sorunların çoğunu ortadan kaldırarak daha hızlı bir karar mekanizması ve daha net bir yönetim şekli sağlamıştır (Ortaylı, 1985). Bununla birlikte İstanbul belediyesi için ortaya çıkarılan

kanunlar diğer belediyeler için tam anlamıyla bir geçerlilik sağlamamakla beraber aslında İstanbul'un diğer tüm belediyelerden bağımsız ve farklı bir şekilde yönetildiğinin de kanıtı olmuştur. İstanbul için ortaya çıkarılan kurallar diğer belediye kurallarından bağımsız ve daha detaylı gözlemler ve incelemeler sonucunda ortaya çıkarılmaktadır. Bu da İstanbul'a verilen önemdin ve değerinin en net göstergelerinden biri olmuştur.

Dönemin özel statülü belediyeleri o dönem için tek bir merkeze bağlanarak yönetilse aslında günümüz Büyükşehir Belediyeleri için bir örnek teşkil etmiştir. Yerel bağlamda tek bir merkez belediyesi ve ona bağlı taşra belediyeleri fikri o dönemin özel belediyelerinden doğmuştur. Büyükşehir belediyesine bağlı ilçe belediyeleri yerel yönetimin merkezîyetçi yapısını da ortaya koymaktadır.

Belediyeler ile ilgili gerçekleştirilen yönetsel reformların yanı sıra taşta belediyeleri için organizasyon açısından da belirli gelişmeler yaşanmıştır. Belirli merkezlerde yerel yönetim yapılaşmaları için gerekli planlar ve programlar yapılarak yönetici kadroları belirlenmiş ve bu yönetici kadrolarının çalışabilmesi için gerekli bina çalışmaları hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda öncelik olarak İstanbul'a yakın yerler tercih edilmiştir. Edirne, Bursa ve Kırklareli gibi yakın iller ilk binaların yapıldığı iller olmuştur. Bu çalışmalar Abdülhamit'in tahta çıkışından 25 yıl sonrasına tekabül etmektedir. Bu çalışmaları da yaptıran Sultan Abdülhamit'tir. 1800'lü yılların sonunda atılan bu adımların ilk dönemlerinde İstanbul merkezli bir yapılaşma görülse de sonrasında İstanbul haricinde büyükşehirlerin de varlığı göz önünde bulundurularak bu yönde çalışmalar yürütülmüştür. Yukarıda da adı geçen Bursa ve Edirne bu büyükşehirlerle örnek olarak gösterilebilmektedir.

İstanbul'un günümüz belediyeçiliğine geçişindeki kırılma noktası olan Dersaadet kanunu ufak tefek değişiklikler gösterse de temel maddeleri ve işleyişi çok değişmeden 1930 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Dersaadet kanunu yerel yönetimler ve belediyeçilik anlamında günümüz kanunlarına ışık tutabilecek seviyede ve dönemin şartlarına oranla bakıldığında gayet yeterli bir şekilde hazırlanmış bir kanun olarak değerlendirilebilir. İstanbul özelinde değerlendirildiğinde ise kanun dönemin eksikliklerini ve çok başlı yönetsel sıkıntıları ortadan kaldırmak ve yerel yönetimlerinde merkezi yönetim gibi tek merkezden yönetilmesini sağlamak amacı gütmektedir. Belediyelerin tüzel anlamda ilk olarak ele alınmalarının da yaşandığı süreç olarak düşünülebilir. Dersaadet kanunu ve vilayetler kanunu ortaya çıkmadan önceki süreçte belediyelerin herhangi bir tüzel kişiliği bulunmamakla beraber hukuki

açından da oldukça eksiklikleri mevcuttur. Bu kanunların kabul edilmesiyle birlikte gerek tüzel kişilikleri kabul edilmiş gerek ise “belediye” tabiri tam anlamıyla Osmanlı’da karşılığını bulmuştur. Aradan geçen süreçte, dönemin tüm şartları göz önüne alındığında bölgesel olarak başlayıp genele yayılmayı hedefleyen ve bunda da genel anlamda başarılı olan yerel yönetimler düzenlemeleri Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde siyasal ve yönetsel açıdan başarılı adımlarından biri olarak görülmektedir.

4.4.3. Osmanlının Son Dönemleri ve Belediye Sisteminin Güçlenmesi:

Belediye yönetimleri, Osmanlı modernleşmesinin kurumsal yansımalarından biri olarak dikkat çekmektedir. Osmanlı Devletinde modern anlamda belediye teşkilatı Tanzimat’tan sonra kurulmuştur. Tanzimat öncesine kadar Osmanlı şehirlerinde geleneksel idari yapı devam etmiş, beledi ve mülki fonksiyonlar birbirinden ayrılmamıştı. Osmanlı Devletinde şehri yöneten kişi Kadı’lardı. Kentin en üst yöneticisi konumundaki kadılar yargı, yönetim ve mali yetkilerin yanında yerel nitelikli hizmetlerin karşılanmasına ilişkin görevleri de yapıyorlardı. Ancak Kadı ve resmi görevliler şehre beledi hizmet getirmekten çok, hizmetleri yaptırmak ve bunun için yerel halkı örgütlemek gibi bir fonksiyona sahiptiler. Bu çerçevede kentsel hizmetler, vakıflar, esnafın ve mahallenin avarız sandıkları veya devletin resmi görevlileri tarafından yerine getirilmekteydi (Ortaylı, 1985:112).

Osmanlı’nın son dönemlerine doğru merkezi yapının güçlendirilmesi için yapılan çalışmalar oldukça fazladır. Bunların en önemlisi de merkezîyetçi ve otoriter yapının tekrar sağlanması amacıyla yerel yönetimlerde de merkezîyetçi bir sistemin oluşmasını planlayan belediyecilik kavramıdır (Ünal, 2011).

Tanzimat dönemi reformları ile birlikte merkezîyetçi yapıyı tekrar oluşturma amacı güden aydın kesim ve gelenekçi Osmanlı yapısını savunan kesimin çatışma sürecinde belediyecilik kavramı aydınlar için bir çıkar yol olmuştur. Merkezi otoriteyi güçlendirme çalışmalarının taşradan başlaması gerektiğini savunarak bu yönde bir adım atma isteğiyle belediyelerin oluşumuna fazlasıyla destek vermişlerdir. Bunun temelinde de merkezi yönetim tarafından ataması gerçekleştirilen belediye başkanları yer almaktadır. Bu sistemin merkezîyetçi yapıya yapacağı katkının oldukça ciddi olduğunu savunmuşlardır (Karabulak, 2013).

Kentsel hizmetlerden su, mezarlık, hastane, sosyal yardım vb., hizmetler gerek

padişahların gerekse zengin vatandaşların inşa ederek herkesin kullanımına vakfettikleri çeşme, sebil, su tesisleri, köprüler, imarethaneler vakıflarla karşılanmıştır (Dönmez, 1999). Bu dönemde vakıfların kentsel hizmetler konusunda ortaya koydukları gayretler, kentsel duyarlılık, hizmet paylaşımı, hizmetlere gönüllü katılım olarak değerlendirilmektedir (Karaman, 1994).

Osmanlı devletinin yıkılışına kadar ki süreçte merkezi yapının yerel yönetimler üzerindeki etkisi oldukça hissedilir şekilde olmuş ve dönemsel olarak artarak devam etmiştir. Bu baskıcı yapı yerel düzeyde gelebilecek bir ayaklanmanın önüne geçerek merkezden uzak vilayetlerin de bağlılığını arttırmayı amaçlamıştır. Merkezi yönetimin denetim açısından uyguladığı politikalar zaman zaman tartışılrsa da yerel yönetimlerin üzerindeki etkisi merkeziyetçi yapının korunmasında önemli bir rol oynamıştır.

Osmanlı'nın dağılmasına kadar ki süreçte çok yoğun merkeziyetçi politikalar izlenmiş, özellikle de son çeyrek asırlık süreçte bu politikaların etkisi halk tarafından da fazlasıyla hissedilmiştir. Yönetimsel açıdan alınan tüm bu önlemlere karşın 1900'lü yılların başında gerçekleşen başkaldırı ve ayaklanmalar Osmanlı devletinin siyasal ve bürokratik açıdan sonunu hazırlayan domino etkisinin başında gelmektedir. Osmanlı'nın son döneminde güçlü bir yapısal reform ve arkasındaki bürokratik destek ile ortaya çıkan belediyeçilik kavramı o dönemin kurtarıcı yolu olarak görülse de sadece merkezi yapıdan kopmaların biraz daha geç olmasını sağlamıştır (Deniz, Akarçay, ve Karakaş, 2017).

Bu hususta Osmanlı otoriter yapısı uzun yıllar boyunca merkezden yönetimi savunarak ayakta kalmayı başaran ve son dönemlerinde de yine merkezden idare edilme yoluyla bir yerel yönetimi savunan bir yapı olmuştur. Uyguladığı yerel politikalar her ne kadar Avrupa'yı örnek alarak uygulanmış olsa da Osmanlı'nın son dönemlerine denk gelmesi açısından istenilen seviyede olamamıştır. Osmanlı devletinin yıkılışının ardından o dönemde uygulanan politikaların önemli bir kısmı Türkiye Cumhuriyeti Devleti açısından önemli bir yol haritası haline gelmiş ve ilerleyen süreçlerde Türkiye Cumhuriyeti tarafından temel alınarak kullanılmaya devam edilmiştir.

4.4.4. Türkiye'de Belediyeçilik Kavramı

Belediye kelimesi köken itibarıyla arap dilinde memleket, kasaba ve şehir anlamlarında kullanılan "belde" kelimesine (veya bazı kaynaklara göre beled)

dayanmakta ve yine arap dilinde kullanılan “medine” kelimesiyle ilişkilendirilmektedir (Nadaroğlu, 1989). Medine kelimesi, kent sayılabilecek yerlerdeki yaşam biçimiyle bu yerleşim alanlarının dışındaki yaşam biçimini, hem iktisadi faaliyet hem de yaşamın ortaya çıkardığı ilişkileri birbirinden ayırmak için kullanılmaktadır. Bu kavramın karşıtı olan “karye” kelimesi ise, göçebe ve kırsal hayatı ifade etmek için kullanılmaktadır. Medeni ve bedevi kelimeleri dilimizde, kentlerde yaşayan uygar insanlarla kırsal alanda yaşayan göçebeleri açıklamakta kullanılmaktadır (Karaman, 1998).

Belediye kurulması ve bu anlamda belediye kavramı ile adlandırılmak için geçerli olan nüfus kriteri 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda 5000 olarak düzenlenmiştir (md.4). 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediye; “Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır (md.3/a). Gözler, merkezi idarenin vesayet yetkisi kapsamında belediyeyi şu şekilde tanımlamaktadır: “belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikli ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip ve merkezi idarenin vesayet denetimine tabi olan kamu tüzel kişisi (Gözler, 2018).

Belediye tanımında geçen “belde” kelimesi kanunda; “Belediyesi bulunan yerleşim yeri” olarak açıklanmıştır (md.3/c). Belediye tanımında dikkati çeken nokta belediyelerin, “idari ve mali açıdan özerk oldukları” hükme bağlanmış olmalarıdır. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belediyeler, “idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmış ve belediye kavramına uluslararası yönetim anlayışına uygun bir içerik kazandırılmıştır.

Kurtuluş savaşından çıkan Türkiye Cumhuriyeti devleti Osmanlı’dan geriye kalan tüm kalıntılarla birlikte 389 adet belediye de devralmıştır. Her ne kadar belediye olarak anılsa da aslında devralınan bir düzensizlikten bahsetmek mümkündür. Çünkü Osmanlının son yıllarında yaşanan dağılma ile birlikte her ne kadar son çeyrek asırlık dönemde yerel yönetimler açısından bazı adımlar atılmış olsa da yıkıldıktan sonraki süreçte yerel anlamda elle tutulur pek bir şey kalmadığı gözlenmiştir. Yıkılan bir devlet ve aynı topraklar üzerinde tekrar kurulmaya çalışılan bir devlet karmaşasının içerisinde aslında yerel yönetimler belki de akla gelecek en son şeylerden biri olabilir fakat Türkiye için pekte öyle olmamıştır. Daha resmi olarak Cumhuriyetin ilanından önce bile 1921 yılında Teşkilat-ı Esasiye kanununda yerel yönetimler vurgusu yapılmaktadır

(Tekeli, 1983).

Bu dönemde yaşanan sıkıntının çoğu maddi yetersizlikler kaynaklı olsa da sağlık sorunları ve diğer sosyal sorunlar da oldukça fazla baş göstermiştir. Bütün bu sorunlar ile baş edilmeye çalışılması ve tek bir yerden yönetim ve idare edilmesi ile birlikte aslında merkeziyetçi bir yapı mevcuttur. Merkeziyetçi yapının oluşmasında her ne kadar sorunlar olsa da Osmanlıdan gelen bir kültürün varlığını da yok saymamak gerekmektedir. Osmanlı'nın son dönemlerinde aşılana çalışılan ve aslında olumlu etkiler gösteren merkeziyetçi yapı, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında da etkisini göstermiştir.

Dönemin zor şartları ve yaşam koşulları her ne kadar yönetsel açıdan sorun ve sıkıntı yaratsa da mevcut imkanlar altında yerel yönetimler açısından alınabilecek kararlar alınmaya çalışılmıştır. Örneğin başkent Ankara'nın imarı hakkında yürütülen çalışmalar dönemin yerel anlamda yürütülen önemli çalışmalarıdır.

Mevcut bir düzünden çıkılmış ve tamamen farklı bir yönetim anlayışı ile birlikte yeni bir düzen kurulmaya çalışılmıştır. Bu dönemde yerel yönetimler açısından atılacak adımların ne denli önemli olduğu aşikârdır fakat her açıdan yetersizliklerin olduğu bir dönemde yerel yönetimlerden bahsetmek ve merkezi sorun ve sıkıntılar artarak devam ederken bunları bir kenara koyarak yerel anlamda bazı kararlar almak oldukça zordur (Keleş S. , 2008).

4.5. Cumhuriyet Dönemi Belediyeciliği

Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluş yılları oldukça sancılı geçmiştir. İçerden ve dışardan onlarca farklı siyasi sorun ve sıkıntının baş göstermesinin yanı sıra sosyal ve maddi birçok sorun da yaşanmaya devam etmiştir. Böyle bir dönemde alınan kararların hangi şartlar altında alındığını bilmekte oldukça önemlidir. Cumhuriyetin ilk yıllarında ortaya çıkarılmaya çalışılan bir düzen ve bu düzenin karşısında ve yanında olan topluluklar söz konusudur. Eski Osmanlı yapısını ve devlet düzenini savunan bir kesim ve yeni cumhuriyet düzenini savunan bir kesimin çatışması söz konusudur. Siyasal açıdan yaşanan sorunların yanı sıra sosyal ve kültürel anlamda da ortaya çıkan sorunlar devletin yürütme mekanizmasını olumsuz etkilemekte ve karar alma açısından sıkıntılar yaşatmaktadır (Koçak ve Ekşi, 2010).

Böyle bir dönemde alınan kararların genel olarak merkeziyetçi bir yapı ile alındığı düşünülmektedir fakat yerel anlamda da alınan birçok karar mevcuttur.

Örneğin 1924 tarihli ve 417 sayılı kanun yerel açıdan alınan önemli bir kararı barındırmaktadır. 417 sayılı kanun ile birlikte dönemin başkenti olan Ankara'nın adı değiştirilmiş ve "Ankara Şehremaneti" olmuştur. Bu aslında bir açıdan da Osmanlı devletinin son dönemlerinde uygulanan yerel yönetim yapısının devamı olarak görülebilmektedir. Kanun ile birlikte Ankara başkent olmasının yanı sıra belediyeçilik açısından da Türkiye için önemli bir ilki barındırmaktadır. Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte Ankara kentsel açıdan önemli bir konuma gelerek yapılacak olan yerel çalışmalarının da öncü şehri olmuştur.

417 sayılı kanun ile birlikte Ankara bir nevi özel bir yönetim şekline kavuşmuştur. İçişleri bakanlığı tarafından atanacak olan belediye başkanı şehrin yönetiminde oldukça önemli bir konumda olacak ve maddi konular haricinde alınacak kararlara belediye meclisi ile birlikte karar verebilecektir. Yerel anlamda güvenlik güçlerinin yanı sıra zabıta sorumluluğu da polislere yüklenmiştir. Başkente devlet memurları atamaları İçişleri bakanlığı tarafından yapılacak ve maaşları da yine İçişleri bakanlığı tarafından ödenecektir. Belediye bünyesinde çalışan diğer çalışanların ise maaşları şehremaneti tarafından ödenecektir (Dönmez, 1967).

Ankara deneyimleri Türkiye'de belediyeçilik açısından oldukça önemlidir. Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan bu yerel yönetim karmaşasının içerisinde Ankara, gelecek yıllar ve belediye yönetimleri açısından oldukça etkili bir örnek oluşturmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında belediyeçilik adı altında atılan adımlar dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda oldukça önemlidir. Yeni kurulmuş bir ülke de olsa Türkiye açısından belediyeçilik hizmetlerinin temelleri Osmanlı'ya dayanmaktadır. Hele ki Osmanlı'nın son dönemlerinde atılan belediyeçilik adımları Türkiye'nin mevcut düzeninde kullandığı belediyeçilik faaliyetlerine bile temel oluşturacak düzeydedir (Çelik, 1995).

Bu açıdan bakıldığında Osmanlı ve Türkiye devletlerinin benzer sistemleri uygulaması ve Türkiye'nin mevcut modeli Avrupa tarzına daha uygun bir şekilde güncelleyerek kullanması oldukça normaldir. Türkiye cumhuriyeti açısından 1923-1930 arası dönem her açıdan çalkantılı bir süreç olarak geçmiştir. Bu dönemde yeni kurulan bir ülkenin yaşayacağı her türlü bağımsızlık mücadelesinin yanı sıra bulunduğu coğrafyadan kaynaklı da birçok sorun yaşamış ve dönemin şartlarının elverişsizliği ile de olsa bir şekilde bir yerel yönetimler düzeni kurulmak için çalışılmıştır (Öner, 1998).

Yaşanılan bu sıkıntılı süreçleri ardından en azından o ilk sancılı süreçler atlatılmaya başlanmış, yerel yönetimler ve belediyeçilik açısından da kanuni adımlar atılmasına hız kazandırılmıştır. Bu süreçlerle birlikte 1930 yılında, 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile yerel yönetimlere belirli haklar ve üstünlükler tanınarak merkeziyetçi bir yerel yönetim anlayışının ön plana çıkması sağlanmıştır. 1580 sayılı Belediye Kanunu dönemin şartlarını ve siyaset anlayışını yansıtırken aynı zamanda tek parti ideolojisi ve üstlendiği modernleşme misyonu kanunun şekillenmesinde açık şekilde belirleyici olmuştur. Söz konusu bakış açısı belediye yönetimlerinin merkezi idarenin temel politikalarına bağımlı bir tür “şube” modelini ortaya çıkarmıştır. Tek parti rejiminin temel yaklaşımlarından olan devletçilik, modernleşme ve parti devlet bütünlüğü anlayışı belediye yapılanmasını doğrudan etkilemiştir (Eryılmaz 1997). 1580 sayılı kanunun hemen ardından kısa bir süre içerisinde 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunların ardından yerel anlamda imarı düzenlemek ve gelecek planlamalarının da yapılması amaçlanarak 1933 tarihinde 2290 sayılı Belediyeler yapı ve yollar kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunlar ile birlikte belediyeçilik alanında mevzuat çalışmaları hız kazanmış ve gerekli düzenlemelerin yapılması için bir girişim dönemi yaşanmıştır (Tekeli, 1983).

Gerçekleştirilen bu düzenlemeler ile birlikte belediyeçilik anlamında birçok adım atılmıştır. Yenilikleri gözeterek Avrupa tarzında atılan bu adımların maliyet tarafı da oldukça fazladır. Ortaya çıkan bu maliyetleri karşılayabilmek ve belediyelere krediler verebilmek adına 2301 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanun ile birlikte Belediyeler Bankası kurulmuştur. Belediyeler bankası 1933 yılının ortasına kadar faaliyetlerine tek başına devam etmiştir. 1933 yılının ortasından itibaren Belediyeler bankasının altında faaliyet göstermesi amacıyla İller Bankası kurulmuştur. 1945 yılına kadar bu şekilde faaliyet göstererek yerel yönetimlerin finanse edilmesine katkıda bulunulmuştur. 1945 yılında ise Belediyeler Bankası, İller Bankasına dönüştürülmüştür (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

Belediyeleri finanse edecek bu yatırımların yanı sıra Gümrüklerden alınan ücretlerin %10'luk bir kısmının belediyelere aktarılmasını kabul eden 2256 sayılı Gümrük Tarifesi Kanunu çıkarılmıştır. Bunların haricinde yereldeki eğlence mekanlarından alınan vergilerde belediyelere aktarılarak gelirlerini arttırıcı yönde düzenlemeler yapılmıştır (Çelik, 1995). Hayata geçirilen finansal destek içeren bu

kanunların yanı sıra belediyelere görevlerde verilmiştir. 1937 tarihli 3166 sayılı kanun ile birlikte belediyelere 5 hektarlık alan belirlenerek ormanlaştırılması görevi verilmiştir. Yine 1938 yılında çıkarılan 3530 sayılı kanun ileyse sportif faaliyetler düzenleme görevi verilmiştir. Bu görevlerin temel dayanak kanunu ise 1580 sayılı belediye kanunudur. Belediyelere yüklenen görevler açısından en dikkat çekici kanun olma özelliğini taşımaktadır. Verilen bu görevlerin yerine getirilmesinin yanı sıra, belediye sınırları içerisinde bulunan halkın istek ve ihtiyaçlarını sağlamak bir nevi halkın yararına olacak her türlü girişimde bulunma görevi de 1580 sayılı kanuna dayanmaktadır. Kanun ile belirtilmese de belediyelerin asli görev ve sorumluluğu; etki alanları içerisinde yaşayan bireylerin makul sayılabilecek her türlü isteğine ve ihtiyacına destek vermektir.

Gerçekleştirilen bu çalışmalar ile birlikte yerel yönetim mekanizması güçlendirilmeye çalışılmıştır. 1580 Belediye Kanunu tüm bu çalışmaların yanı sıra Ankara ve İstanbul özelinde valilik ile belediyenin birleşik bir idarede bütünleşmesini öngörmüştür. Fakat dönemin şartları gereğince de etkili bir vesayet sürecini devam ettirecek hükümleri de beraberinde getirmiştir.

7 adet bölüm ve 143 madde ile birlikte yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu, daha öncesinde var olan vilayetler ve Dersaadet Belediye Kanunu ile 1924 Ankara Şehremaneti Kanunu'nu yürürlükten kaldırmıştır.

Bunlarla birlikte mevcut dönemin belediyecilik anlayışına etki eden iç ve dış faktörleri de gözden kaçırmamak gerekmektedir. Dünyayı etkisi altına alan 1929 ekonomik krizi (Büyük Buhran) diğer dünya devletleri gibi Türkiye'yi de olumsuz etkilemiştir. Dünya devletlerinin içinde bulunduğu durum yeni kurulmuş bir ülke olan Türkiye'yi diğer devletlere oranla daha çok etkilese de yapılan çalışmalar ile birlikte bu krizden en az zararla çıkılması sağlanmıştır. Fakat bu kriz ortamının ardından, 1923 yılında İzmir İktisat kongresi ile kabul edilen liberal ekonomi politikaları terk edilmiştir.

4.5.1. İki Kademeli Belediye Yönetimi ve Reform

Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren yaşanmaya başlanan sanayileşme ve buna bağlı olarak kentleşmenin artması nedeniyle kent yeni anlamlar kazanmaya başlamıştır. Bu çerçevede Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük yerleşim alanlarındaki gelişmelerin bilinen kent tanımları çerçevesi içinde açıklanamayan büyümesini

açıklamak üzere büyükşehir, büyük kent ve anakent kavramları kullanılmaya başlanmıştır.

1960'lı yıllardan itibaren ülkemizde büyükşehirler için daha somut girişimlerle yeni yönetim modeli arayışları başlatılmıştır. 1961 Anayasası, birden çok sayıda yerel yönetim birimini kapsayan büyükşehir yönetimleri oluşturulması için elverişli değildi ancak, bu konuda arayışlar sürmekteydi (Tortop, 1988). 1980 İhtilali sonrasında, 04.12.1981 tarih ve 2561 sayılı Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanması Hakkında Kanun ile şehirlerin yakın çevrelerindeki yerleşim yerlerinin, merkez belediyeye bağlanması uygulamalarını kontrol altına almaya yönelik ölçütler getirilmiştir. Söz konusu kanunda, enerji, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, ulaşım toplu taşıma ve imar gibi temel belediye hizmetlerinin birbiriyle uyumlu, yeterli ve verimli olarak karşılanması amacı belirtilmiştir. Kanunda, söz konusu ihtiyaçların bütünleştirici bir planlama ile verimli biçimde karşılanması amaçlanmıştır. Türkiye'de Büyükşehirlerde özel yönetimler kurulması yönündeki görüş ve girişimleri tamamlayıcı biçimde 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde, "Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir" hükmü yer almıştır. Bu hüküm, büyük yerleşim merkezlerinde mevcut belediyelerin ve/veya yerel yönetim birimlerinin dışında ayrı özel yerel yönetimler kurulabilmesine imkan tanımıştır. Anayasa bu konuda yetkiyi TBMM'ne bırakmıştır. Bu hükümden açıkça anlaşılan şey büyükşehir (metropol) yönetim modeline geçiş olmuştur (Arıkboğa, 2021).

Bu çerçevede, 25 Mart 1984'de yapılan mahalli idareler seçiminden sonra 195 sayılı kararname uyarınca İstanbul, Ankara ve İzmir de büyükşehir belediye yönetimleri kurulmuştur. 195 sayılı Kararname yayımlandıktan kısa bir süre sonra büyükşehir belediye yönetiminin hukuki statüsü, hizmetlerin planlanarak etkin ve uyumlu şekilde yürütülmesini sağlayacak 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun 27 Haziran 1984'de yayınlanmıştır. 3030 sayılı Kanunda büyükşehir; Belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, büyük şehirlerde büyük şehrin adı ile bir büyük şehir belediyesi, büyük şehir dahilindeki ilçelerde ise ilçelerin adını taşıyan ilçe belediyeleri kurulması hükme bağlanmıştır. Böylece ülkemizde belediye yönetimi açısından iki kademeli model ortaya çıkmıştır; Birincisi: 1580 sayılı Kanuna tabi olarak yönetilen ve normal belediyeler olarak adlandırılan belediye yönetimleri. İkincisi: 3030 sayılı Kanuna tabi büyükşehir belediyeleri ve bu model içinde kurulan ilçe ve alt kademe

belediyeleri.

195 sayılı KHK'ye istinaden üç büyük ilde (Ankara, İstanbul ve İzmir) büyükşehir belediye yönetimleri kurulduktan sonra 3030 sayılı Kanun uyarınca farklı şehirlerde büyükşehir belediye yönetimleri ihdas edilmeye başlanmıştır. 2000'li yılların başına gelindiğinde; Adana, Bursa, Gaziantep, Konya, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun ve Adapazarı'nda büyükşehir belediye yönetimi kurulmuştur.

Ülkemizde 2000'li yıllardan sonra başlatılan yerel yönetimler reformu çerçevesinde doğrudan büyükşehir yönetimlerine ilişkin iki temel düzenleme yapılmıştır. Birincisi 23.07.2004'de yayınlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, ikincisi 06.12.2012'de yayınlanan 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'dur. Aşağıda ayrıntılı olarak ele alacağımız üzere her iki kanunda büyük şehir yönetiminde önemli değişikliklere yol açmıştır. 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir sayısı 30'a yükseltilirken, büyükşehir sınırları ile il mülki sınırlarının eşitlenmesi dolayısıyla büyükşehirlerin görev ve yetki alanları genişlemiştir. Büyükşehir sınırları içinde bulunan belde ve köy yerel yönetimlerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır.

4.6. Belediyelerin Halkla İlişkiler Görevleri

Ülkemizde faaliyet gösteren büyükşehir, büyükşehir ilçe, il, ilçe ve belde belediyeleri için temel kanun hükmünde olan 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, belediyelerin halka ilişkilere yönelik görevlerinin belirlendiği hükümler ve kurumsal yapılar bulunmaktadır.

5393 sayılı Kanunda Belediye: Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi (md.3/a) olarak tanımlanan belediyelerin halkla ilişkiler konusunda görev ve yetkilerine yer verilmiştir. Bu çerçevede büyükşehir kanununda da ayrıntılı şekilde yer verildiği üzere belediyelere; sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek

okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak görevleri güçlü bir halkla ilişkiler faaliyetinin yansıması olarak görülebilir.

Belediye ile yerel halk veya kanundaki ifadesiyle hemşehriler arasındaki hizmet ilişkilerine aracılık eden birim mahalle muhtarlığıdır. Kanuna göre mahalle bir idari birimdir ve muhtar ile birlikte ihtiyar heyetince yönetilir. Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür (md.9). Bu çerçevede belediye ise; Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır (md.9).

Belediye Kanununa göre (md.13) herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.

Belediyenin mahalle bazlı görev ve yetkilerinin kullanılması hemşehrilerin mahalle ölçeğindeki ihtiyaçlarının karşılanmasında bu noktada halkla ilişkiler faaliyetleri önem taşımaktadır. Bu çerçevede kanun belediyelere; “Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunma” (md.15) görevi vermektedir. Kanuna göre, hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir. Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır (md.14). Belediye başkanı kanunda verilen

“Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak” görevini (md.38) yerine getirmek noktasında hemşehrilerle kurumsal ilişkiler kurmak durumundadır. Bunu sağlanmasında belediye başkanının kişisel tutum ve yaklaşımının yanında etkin halkla ilişkiler faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Hemşehrilerle iletişim ve halkla ilişkiler faaliyetini gerektiren kanun hükümlerinden biri de stratejik plana ilişkindir. Buna göre mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar (md.41). Stratejik planın hazırlanmasında varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin alınması örgütlü ve/veya bireysel düzeyde belediye-hemşehri ilişkisini gerektirmektedir. Öte yandan Belediye kanununa 2005’de getirilen acil durum planlaması çerçevesinde yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla gerçekleştirilecek faaliyetlerde kamu kuruluşlarının yanında yerel ölçekli meslek örgütlerinin de görüşleri ve desteği alınacaktır (md.53).

Belediyenin halkla ilişkiler faaliyetleri açısından hemşehriyle ilişkilerinin görünür yüzü olan birimlerden en önemlisi zabıta yönetimidir. Belediye Kanununa göre; belediye zabıtası, beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanmasıyla görevli olup bu amaçla, belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygular (md.51). Bu arada belediye hizmetlerinde hemşehrilerin sağlık, huzur ve esenliğini tehdit eden aksamalar yaşanması durumunda bakanlık, valilik ve sulh hukuk hakimliği aracılığıyla işletilecek olan süreci halkla ilişkiler ve hemşehri iletişimi açısından dolaylı olarak değerlendirmek mümkündür.

Belediye Kanununda belediye-hemşehri halkla ilişkilerine yönelik faaliyetlere ilişkin gider kalemi oluşturulmuştur. Buna göre; belediyeler, sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için harcama yapabilecektir. Ayrıca, belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırmaları için harcama yapabilecektir (md.60).

Belediye ile hemşehriler arasındaki ilişkilerin kurumsal yansımada en önemli birimlerden biri kuşkusuz kent konseyi uygulamasıdır. Belediyeler tarafından görüş bildirme ve buna esas teşkil edecek araştırmaları yapmakla görevlendirilen kurumsal yapılar olan Yerel Gündem-21 (YG-21) meclisleri 5393 sayılı Belediye

Kanunu ile hukuki nitelik kazanmışlardır. Belediye Kanuna göre; Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır (md.76). Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlarlar.

Belediye ile hemşehriler arasındaki ilişkilerin kurumsal yansımalarından bir diğeri ise, belediye hizmetlerine gönüllü katılım uygulamasıdır (md.77). Bu çerçevede belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulamaktadır.

4.7. Balıkesir Belediyesi Tarihçesi:

Balıkesir 14.299 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin en büyük 12. ilidir (Güney Marmara Sanayi ve İş Dünyası Federasyonu, 2012: 4). İzmir, Bursa, Manisa, Kütahya ve Çanakkale ile komşu olan Balıkesir'in en kuzeyinden en güneyine 175, en doğusundan en batısına ise kuş uçuşu 210 km mesafe bulunmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020: 47). Balıkesir ile ilgili bulgular ele alındığında şu şekilde bir tablo ile karşımıza çıkmaktadır: Balıkesir'de yasa öncesi yıllık nüfusun artış gösterme hızı, şehirleşme ve sanayi sektöründe çalışanların toplam nüfusa oranı Türkiye ortalamasının altında kalmaktayken, tarım ve hayvancılık sektöründe çalışanların toplam nüfusa oranı Türkiye ortalamasının üstünde kalmaktadır (TÜİK, 2010: x). Sektörel açıdan tarım ve hayvancılığın ağırlığının ciddi anlamda göze çarptığı Balıkesir, TÜİK'in resmi verilerine göre 2011 senesinde bu alana katkısı açısından Türkiye'de 8. sırada yer alırken, sanayi sektöründe 18, hizmet sektöründe ise 16. sırada yer almaktadır. Kentte istihdamın % 45'ini tarım sektörü kaplarken, tarımsal üretim, hayvancılık ve hayvan temelli üretimler İl ekonomisine katkı açısından en önemli başlıkları oluşturmaktadır (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2014: 17, 28).

2010 yılı itibarıyla Balıkesir'in nüfus yoğunluğu km² başına 81 kişi ile ülke ortalaması olan km² başına 96'nın altında kalmaktadır. Bu sıralamada Balıkesir 29. sırada yer almaktadır (TÜİK, 2010). 2011 senesinde, 6360 sayılı yasa yürürlüğe girmeden önce, 1.154.314'lük nüfusu ile Türkiye'nin en kalabalık 17. şehri olan Balıkesir, binde 1,74'lük nüfus artışı ile Türkiye sıralamasında 53. sırada ve ortalamanın altında yer almaktadır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, tarih belirtilmemiş: 2). Yine 2011 senesinde belirtilen rakamlara göre Balıkesir ilinde kentsel ve kırsal nüfus oranı sırasıyla %61 ve %39'dur. Türkiye genelinde ise bu oranın %77'ye %23 olduğu göze çarpmaktadır (Güney Marmara Sanayi ve İş Dünyası Federasyonu, 2012: 4). 1996 ve 2003 yıllarında yapılan araştırmaların sonucundaki sıralamada ikinci derece gelişmiş şehirler grubunda yer alan Balıkesir, 6360 sayılı kanunun çıkarılmasından hemen önce, 2011 senesinde, üçüncü derecede gelişmiş şehirler arasına gerilemiştir (Dinçer vd., 1996: 59; Dinçer vd., 2003: 62; Kalkınma Bakanlığı, 2011: 59). Kısaca özetleyecek olursak Balıkesir, kırsal bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde kalan bir nüfusa, ekonomi tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile ilgilenen insan sayısı bakımından ise şehrin büyük bir kısmını oluşturan ve aynı zamanda ortalamanın üstünde kalan bir nüfusa sahiptir.

Türkiye özelinde, genel ölçekte yayınlanan istatistiklerden Balıkesir ilinin yakın geçmişe kadar küresel açıdan büyükşehirinin sahip olması gereken çoğu özellikten mahrum olduğu görülmüştür. TÜİK'in 1990, 2000 ve 2004 yıllarına ait demografik verilerini kullanarak ortaya çıkardıkları çalışmalarında Özdemir ve Serel (2005: 116) nüfusun artış hızı, kentleşme ve yerel gelişiminin Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmüş ve Balıkesir'in çekici bir yapısının olmadığı kanısına varılmıştır.

Balıkesir, yüzölçümü ve ilçelerinin sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri bakımından tek bir bütün olarak ele alınamayacak bir şehir durumundadır. DPT verilerine istinaden Türkiye'de bulunan 923 ilçe arasından Balıkesir ili merkezi gelişmişlik açısından 33. sırada yer almaktadır.

Bağlı bulunduğu Balıkesir'in merkezine göre daha gelişmiş bir yapısı olan Bandırma ise 23. Sırada yer almaktadır. Balıkesir'in diğer ilçeleri göz önünde bulundurulduğunda genel anlamda gelişmişlik listesinin alt sıralarında yer aldıkları görülmektedir. Bu ilçeler arasında gelişmişlik seviyesi en düşük olan ilçe ise 701. sıra ile Balya'dır (Dinçer ve Özaslan, 2004: 85-99).

Her ne kadar istatistiksel açıdan iyi bir izlenime sahip olmasa da jeopolitik

konumu ve çevresel olanakları sayesinde Balıkesir'in Türkiye'nin önemli kentlerinden biri olduğu görülmektedir. Güney Marmara Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan 2014-2023 Bölge Planında da değinildiği üzere Balıkesir'i de kapsayan TR22 bölgesi İstanbul, Bursa ve İzmir gibi büyük şehirlere yakın olması sebebiyle ve lojistik açıdan gelişme imkanı barındırması nedeniyle büyük sanayi şehirleri için bir alternatif oluşturmaktadır. Sanayinin İstanbul ve çevresine kayması (desantralizasyonu) ve organize sanayi yapılaşmalarının altyapısının geliştirilmesi çalışmaları ile birlikte Balıkesir bölgesinin kalkınmasının hızlanacağı ön görülmektedir.

Yeniden yapılandırma çalışmaları ışığında ölçeklendirme tartışmaları, değişen anlayış ile birlikte şehirlerin daha rekabetçi olmalarını sağlamış ve rekabet ortamına yöneltmiştir.

Buna göre, 6360 sayılı kanun neticesinde büyükşehirlerin ulusal ve küresel yatırımları çekmek amacıyla sahip oldukları imkanları sonuna kadar kullanarak rekabet içerisine girmeleri oldukça normal bir hale gelmiştir. Bu doğrultuda, Balıkesir'inde içerisinde yer aldığı TR22 bölgesinin rekabet ortamını arttırmak, bölgede iş olanakları ve yatırım imkanlarını iyileştirmek, hem kurumlar arası hem de uluslararası işbirliğini arttırmak amacıyla buranın fuarlara, sergi ve benzeri etkinliklere ev sahipliği yapan bir "marka" şehre dönüştürülmesi amaçlanarak bu doğrultuda adımlar atılmıştır.

Balıkesir'de 6360 sayılı kanun ile birlikte büyükşehir ile ilgili düzenlemeler yapılmadan önceki süreçte Yunanistan ve Türkiye arasında bir takım birliktelikler sağlanarak yerel kalkınma için harekete geçirilmesini sağlanmıştır.

Belirli çalışmalar içerisine girilmiş, ancak bölgesel açıdan belirli bir ölçeğe kadar yükselen bu çabaların sonucu istenildiği şekilde olmamıştır. Yasal düzenleme yapılmadan önce daha yavaş ilerleyen bu kentsel-bölgesel kalkınma süreçleri kanun sonrasında hız kazanmaya başlamıştır. Her ne kadar uluslararası işbirlikleri şeklinde devam etmemişse de farklı şekillerde varlığını korumuştur. Balıkesir'in büyükşehir statüsünü alması bu sürecin kritik noktası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de belirli bir büyüklüğe ulaşmış şehirlerde kaynaklara ulaşmanın daha da kolaylaşması amacıyla büyükşehir olma mücadelesi verilmektedir. Bu mücadele önemli bir ölçüye ulaşarak meclise taşınmaktadır (Güneş, 2004). Balıkesir'in büyükşehir statüsü kazanması ise 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanunla gerçekleşmiş olsa da bu amaca yönelik çalışmalar daha önceki dönemlere denk

gelmektedir.

İlk belediye teşkilat hizmetlerinin 1864'te başladığı Balıkesir'de diğer illerde de gözlemlendiği üzere büyükşehir olmanın sağlayacağı faydalardan yararlanmak amacıyla çeşitli girişimler sağlanmıştır. Yerelde halk tarafından dile getirilen talepler, Balıkesir milletvekilleri tarafından 1997, 1999, 2000 ve 2012 yıllarında yasa teklifi şeklinde meclise getirilmiştir (Genç ve Daşçı, 2016). Son büyükşehir olma girişimlerinin gerçekleştiği yıl içerisinde çıkarılan 6360 sayılı kanun ile birlikte Balıkesir, büyükşehir statüsüne kavuşmuştur. Büyükşehir olan diğer 28 şehrin yanında yerini almıştır.

Söz konusu kanunun Türkiye genelinde olduğu gibi Balıkesir özelinde de yönetim yapısını büyük ölçüde değiştirdiği aşıkardır. Kanunun çıkışına kadar il belediyesi statüsünde olan Balıkesir'in Kocaavşar, Pamukçu ve Şamlı beldelerinden oluşan merkez ilçesinin yanı sıra Ayvalık, Balya, Bandırma, Bigadiç, Burhaniye, Dursunbey, Edremit, Erdek, Gömeç, Gönen, Havran, İvrindi, Kepsut, Manyas, Marmara, Savaştepe, Sındırgı ve Susurluk'tan oluşmak üzere 18 ilçesi mevcuttur. İl sınırları içerisinde bulunan ilçe ve belde belediyelerinin toplamı 53 yaparken, köy ve mahallelerin sayısı sırasıyla 892 ve 222'dir (Genç ve Daşçı, 2016: 184).

Kanunun yürürlük kazandığı 2014 yılı Mart ayında gerçekleştirilen seçimlerden sonra il belediyesi büyükşehir belediyesi statüsü kazanmıştır.

Altıeylül ve Karesi adında merkez iki ilçe meydana gelmiştir, kapatılan belde belediyeleri ve köyler mahalle haline gelmiştir. Bu beldeler ve köyler ulunduğu ilçeye bağlanmıştır. Bu gelişmelerin ardından, 20 ilçe belediyesi bulunan Balıkesir'de toplam 1131 mahalle bulunmaktadır.

4.7.1. Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin Kurumsal Yapısı:

Balıkesir belediyesinin temel kurumsal yapısını; Belediye başkanı, Belediye encümeni ve Belediye meclisi oluşturmaktadır. Bu kurumsal yapı bileşenlerinden aşağıda detaylı olarak bahsedilmiştir,

- **Belediye Başkanı:** Bir şehrin yerel yönetimler açısından en üst mertebesinde bulunmaktadır. Yerel düzeyde belediye açısından işleyişin ve yönetimin başı belediye başkanıdır. Yerel düzeyde sunulan her türlü kentsel hizmetin sorumluluğu belediye ve

belediye başkanına aittir. Belediye iradesinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı belirlenen esas ve usullere uygun olarak halk tarafından seçilir ve görev süresi 5 yıl ile sınırlandırılmıştır.

- **Belediye Encümeni:** Belediye encümeni belediye başkanı başkanlığında, belediye meclisinin her yıl yapılan ilk olağan kurulunda meclis üyeleri içerisinde bir yıllık süreyle ve gizli oyla seçilmektedir. Beş üye ile biri genel sekreter, biri mali hizmetler birim müdürü olmak üzere belediye başkanının her yıl birim müdürleri arasından seçeceği beş üyeden oluşmaktadır. Belediye başkanının katılamadığı encümen toplantılarına genel sekreter başkanlık etmektedir.
- **Belediye Meclisi:** Büyükşehir Belediyelerinin kurumsal işleyişi 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 3. maddesine göre, Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Belediye Başkanlığından oluşmaktadır. Belediye meclisi, belediye açısından en üst düzey karar organı olarak görülmektedir. Üye sayısı nüfusa göre değişkenlik göstermektedir. Her ay düzenli olarak toplanarak alınacak kararlar görüşülür. Mecliste alınan kararlar belediyenin sunacağı hizmetleri belirlemektedir.

4.8. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kentsel Hizmet Örnekleri

- **Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin Eğitim Alanındaki Kentsel Hizmetleri**

Yerel yönetimlerin eğitim alanında merkezden yönetime oranla etkisi, daha çok okul, bina, kütüphane, kreş ve çeşitli eğitim kursları üzerinde olmaktadır. Eğitimin ülke genelinde bakanlık kapsamında kontrol altında olunarak işlemesi sebebiyle, yerel yönetim kuruluşları ve belediyeler eğitim alanında yalnızca okul yapımı ve birçok farklı alanda vatandaşların hizmetine sunduğu kurslar kadar işlevsel olabilmektedir.

İl genelinde toplamda 804 adet resmi eğitim kurumu ve 479 adet özel kurs ve eğitim işletmesi mevcuttur (<https://balikesir.meb.gov.tr/>). Bu bağlamda Balıkesir'de büyükşehir yönetiminin yürüttüğü ve eğitim hizmeti verdiği örneklerinden bazıları şunlardır:

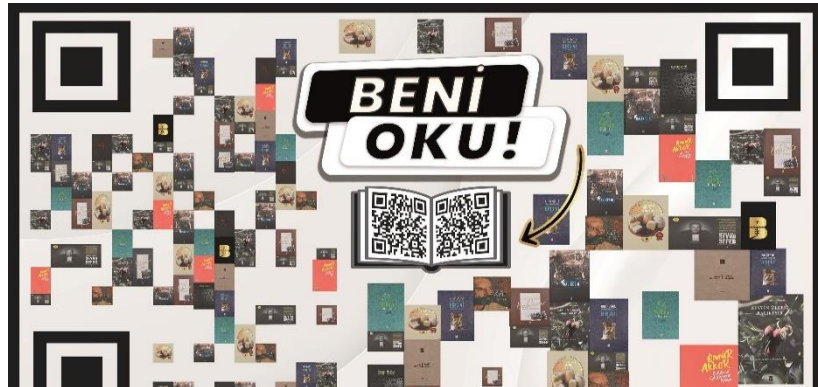
Şekil 1. Balıkesir Çamlık Kütüphane Görseli

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2794> (Erişim Tarihi: 23.07.2023)

- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Çamlık Rekreasyon Alanı'nda tamamlamış olduğu Balıkesir Millet Kütüphanesi'yle il eğitiminin gelişimine katkıda bulunacak bir hizmet yerine getirmiştir. Dünyanın farklı birçok ülkesinden ve birçok farklı dilde toplamda 100 bin kitap, raflarda yerini almıştır. Eğitim sürecindeki öğrencilere gerek kaynak ulaşımı gerekse ders çalışma alanı tahsis etme konusunda oldukça önemli bir projeyi tamamlamış olan Büyükşehir yönetimi, gerçekleştirilen projeye bu alanda vatandaşlarına imkan ve olanak sağlamak adına çalışmalarını sürdürmektedir.
- Kentsel hizmet sunumu kapsamında kentsel gelişim ve kalkınmanın sağlanmasının hizmet alanları arasında en başlıca alanlarından biri olan eğitim-öğretime gerekli hassasiyet ve önemin verilerek, kamu gücüyle birlikte yerel yönetim kuruluşlarının özellikle gençlerin gelişimi konusunda birçok proje ve çalışma gerçekleştirilmesi büyükşehir yönetiminde yaygınlık kazanmaya devam etmektedir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Şekil 2. Beni Oku! Proje Görseli

Kaynak : <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=3383> (Erişim tarihi: 30.07.2023)

- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin eğitim alanında hayata geçirdiği bir diğer proje ise "Beni Oku Balıkesir" uygulamasıdır. Vatandaşlar cep telefonlarından proje kapsamında oluşturulmuş Karekodları okutarak, açılan uygulamada kendilerine hem kitap okuyabileceği hem de çeşitli sorulara yanıt verebileceği bir arayüzle karşılaşmaktadırlar. Büyükşehir belediyesinin ortaya çıkarmış olduğu ve aynı zamanda bir sosyal sorumluluk projesi olarak görebileceğimiz projede, sorulara verilen doğru yanıtlar neticesinde vatandaşlar Büyükşehir tarafından ödüllendirilmektedir. Yeni kullanıma açılan uygulamada ilk olarak 2022 yılı Kasım ayında en çok doğru cevap veren 5 kişiye, 250 TL değerinde BALKART (Balıkesir ulaşım kartı) binişi hediye edilmiştir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Şekil 3. Müzik-Görsel Sanatlar Tasarım Atölyesi Açılışı

Kaynak : <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=3383> (Erişim tarihi: 01.08.2023)

- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, merkez ilçelerinden biri olan Altıeylül'ün Gökçöy İlkokulu'nda Müzik-Görsel Sanatlar Tasarım Beceri Atölyesi'nin açılışını gerçekleştirerek öğrencilere mesleki gelişim ve yetenek-beceri kazanma konusunda imkan sağlayan bir eğitim projesini daha tamamlamış oldu. Özellikle kırsal mahallelerde eğitim gören genç vatandaşların yeteneklerini geliştirebileceği ve var olan yeteneklerini kullanabileceği olanaklarının az olmasının, tamamlanan çalışma neticesinde bir nebze önüne geçilebilmesi çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.
- Büyükşehir belediye yetkililerinin katılımıyla açılış yapılan atölye haricinde, yetkililer ilkokul öğrencilerine temel eğitim malzemeleri konusunda da destek olarak; defter, kalem, silgi, top vb. birçok destekte bulunmuşlardır (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

- **Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin Çevre ve Atık Toplama Alanındaki Kentsel Hizmetleri**

Çevre ve doğanın insan eliyle tahrip edilip bozulması çevresel sorunların oluşması sonucunu doğurmaktadır. Çevrenin korunarak gelecek nesillere yaşam kalitesi yüksek bir biçimde aktarılışı “sürdürülebilir çevre” anlayışıyla örtüşmektedir. Bu anlayış gereği çevrenin korunması ve verimli kullanılmasına dair birtakım uygulamaların temel olarak devlet nezdinde kontrol edilerek gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Devletin yönetsel açıdan yereldeki en başlıca temsilcisi olarak belediyeler gösterilebilmektedir. Kent ve çevre gelişimine dair belediyeler bu anlamda oldukça aktif ve sürdürülebilir bir hizmet anlayışına sahip olarak birçok çevresel hizmetin gerçekleştirilmesinde doğrudan rol almaktadırlar. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin kent ve çevre alanındaki hizmetlerinden bazı örnekler aşağıdaki gibidir:

Şekil 4. BASKİ Kentsel Atık Eğitimi

Kaynak : <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=3383> (Erişim tarihi: 01.08.2023)

- Büyükşehir Belediyesi ve Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi (BASKİ) tarafından ortak yürütülen çalışma kapsamında, il genelindeki okullarda “Suyun dönüşümü ve kentsel atık” konularını içeren eğitim programları düzenlenmektedir. Bu kapsamda özellikle vatandaşların genç yaşlarda çevre bilinci edinmesi ve çevreye duyarlı vatandaşlar olarak yaşamlarını sürdürmeleri amaç edinilmiştir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Şekil 5. Büyükşehir Tıbbi Atık Toplama Projesi

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2856> (Erişim tarihi: 03.08.2023)

- Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı ile Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin tıbbi atıkların toplanması konusundaki ortak çalışmalarını her ay düzenli olarak devam ediyor. Devlet hastaneleri, özel hastaneler, aile sağlığı merkezleri, özel sağlık poliklinikleri ile veteriner klinikleri ve diğer tüm sağlık kuruluşlarının bulunduğu 470 merkezden, aylık ortalama olarak 100.000 kg tıbbi atık toplanmaktadır. "Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" ve "Tıbbi Atık Toplama Sözleşmesi'ne" uygun olarak gerçekleştirilen süreçte, atıkların insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin önüne geçmekle birlikte, yeraltı ve yüzeysel su alanları bitki örtüsü ve su rezerv sahalarının korunmasını beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra, tıbbi atıkların insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini bertaraf etme amacıyla yerine getirilen faaliyetlerin geliştirilmesi adına büyükşehir özelinde özverili bir biçimde çalışmalar sürdürülmektedir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Şekil 6. Mutfakta Sıfır Atık Projesi

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2856> (Erişim tarihi: 03.08.2023)

- Türk Kızılay'ı ve Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin birlikte yürüttüğü 'Mutfakta Sıfır Atık Projesi' hayata geçirildi. 16 Ocak 2023 tarihinde gerçekleştirilen proje kapsamında çevre alanında gönüllü olan vatandaşlara "kompost gübreleme ve yerinde ayrıştırma" eğitimi verildi. Çevre sorunlarının temelinde yer alan evsel atıkların yerel düzeyde kontrol altında tutularak vatandaşlara konu özelinde farkındalık sağlanması bu proje kapsamındaki en temel amacı oluşturmaktadır (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

- **Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin Turizm Alanındaki Hizmetleri**

Kentleşme ve sanayileşmenin her geçen gün artış gösterdiği günümüzde iş hayatından ve genel olarak hayatın yorucu devamlılığında uzaklaşmak isteyen vatandaşlar kendilerine kısa süreliğine de olsa dinlenip tatil yapabileceği yer arayışında bulunmaktadır. Türkiye'de turizm kentlerinin başında gelen Balıkesir'in bu konuda vatandaşlarına sunmakta olduğu birçok "mavi bayraklı" plajı ve büyükşehir eliyle diğer tüm turistik alanlardaki iyileştirme çalışmaları bulunmaktadır. Deniz ve tatlı su alanlarındaki kalkınmayı sürdürebilir kılma hedefi olan Mavi Bayrak Programı, 1985 yılında Fransa'da başlatılarak günümüzde 44 ülkede aktif olarak uygulanmaktadır. Program kapsamında mavi bayrak ödülüne ulaşabilmek için su kalitesi, can güvenliği ve çevre eğitimi vb. kriterlere uygun olmak beklenmektedir. (http://www.mavibayrak.org.tr/tr/icerikDetay.aspx?icerik_refno=14)

Marmara ve Ege denizlerine kıyısı bulunan Balıkesir'in bu anlamda turizm potansiyeli oldukça yüksektir. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin kent genelinde turizm alanındaki hizmet örneklerinden bazıları aşağıda verilmektedir:

Şekil 7. Balıkesir Ayvalık Şehir Düzenleme Çalışmaları

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=3770> (Erişim Tarihi: 05.08.2023).

- Balıkesir'in yaz turizmi açısından önde gelen ilçelerinden biri olan Ayvalık'ta büyükşehir belediyesi her sene olduğu gibi çalışmalarını sürdürmektedir. İlçe genelinde gerek plaj temizliği ve bakımı, gerekse alt yapı-üst yapı ve aydınlatma çalışmaları hassasiyetle yerine getirilerek bu anlamda vatandaşlara kaliteli tatil hizmeti sunulmaktadır. Günümüzde en güncel olarak, Cunda Kordon Boyu ve Eski Maliye Kampı çevresinde gerçekleştirilen sahil düzenleme çalışmaları büyükşehir belediyesi tarafından tamamlanarak, Ayvalık ilçesi vatandaşlar ve dışarıdan gelen misafirlerin daha konforlu ve güvenli bir tatil yapmalarına olanak sağlamıştır (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Şekil 8. Temiz Çevre Temiz Gelecek!

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2284> Erişim tarihi: 09.08.2023

- Büyükşehir'in "Temiz çevre temiz gelecek!" sloganıyla yürüttüğü çalışmada, kent genelinde yer alan tüm plajlarda temizlik çalışmaları gerçekleştirilerek tatil yapmak isteyen tüm vatandaşlar adına hizmet kalitesinin artırılması hedeflenmiştir. Büyükşehir belediye personelleri ile Kıyı ve Sahil Hizmetleri Şube Müdürlüğü ekiplerince titizlikle gerçekleştirilen çalışma neticesinde, yaz sezonunda 3 milyon nüfusa ulaşan Balıkesir'in turistik imajının geliştirilmesi amaç edinmiştir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

- **Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin Tarım ve Hayvancılık Alanındaki Hizmetleri**

TR22 Güney Marmara Bölgesinde yer alan illerden biri olan Balıkesir'de tarım ve hayvancılık potansiyeli oldukça yüksektir. Balıkesir'in son açıklanan 2019

yılı verilerine göre hayvancılık alanındaki Gayri Safi Yurtiçi Milli Hasılası (GSYH) 54.38 milyar TL olarak açıklanmıştır. Bu bağlamda bakıldığında, Balıkesir şehrinin ekonomik anlamda güçlü kalarak gelişimini sürdürebilmesi açısından hayvancılık oldukça önemli bir role sahiptir. Büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvan yetiştiriciliği konusunda el verişli alanlara sahip olan Balıkesir’de, büyükşehir eliyle bu alanlarda gelişim kaydetmek adına çeşitli destek ve çalışmalar gerçekleştirilmektedir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Yatırımcılar ile sahip olduğu potansiyel kaynaklar arasında bir bağ kuran Balıkesir yönetimi, bölgenin yenilenerek gelişimi ve dönüşümüne dair sürdürülebilir kalkınma hedefli bir anlayış sergilemektedir. Bu anlayışta kapsamında tarım ve hayvancılık alanları, Balıkesir’in kalkınma hedefine doğrudan hizmet etmektedir. İlin geniş alanlı ve verimli tarım arazileri bulunması ile tarıma elverişli iklimsel şartların uygun olması, çeşitlilik bakımından tarımsal ürünleri artırmaktadır. (www.gmka.gov.tr)

Büyükşehir Belediyesi’nin tarım ve hayvancılık alanında yerine getirmiş ve getirmekte olduğu hizmetlerden bazıları şunlardır:

Şekil 9. Yerli Irk Hayvanların Verimini Artırma

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2416> (Erişim Tarihi: 11.08.2023)

- 'Yerli Irk Hayvanların Verimini Artırma' projesi kapsamında Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Çiftçi Eğitim Merkezi (BAÇEM) laboratuvarlarında geliştirilen “vetiver” yem bitkisi ile hayvanların kurak mevsimlerde dahi yeşil yem yiyerek hayvancılık alanındaki verimliliğin artırılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmanın iklimsel şartlar doğrultusunda hayvancılık alanında yaşanacak olan olumsuz etkilerin önüne geçilmesi projenin temel amacını oluşturmaktadır (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Şekil 10. Balıkesir Süt Tohumu Protokolü

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2416> (Erişim Tarihi: 11.08.2023)

- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi eliyle tarımsal üretim alanında gelişmeye yönelik desteklemeler sıklıkla yakından takip edilerek devamlılık arz eden bir anlayış haline gelmiştir. Tarımsal üretim desteklemeleri kapsamında Büyükşehir Belediyesi ile Balıkesir Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği arasında bir protokol gerçekleştirilerek; toplamda 12 ilçede 200 süt üreticisine, yem ihtiyaçlarını karşılamak ve süttan elde edilen verimi artırmak amacıyla süt otu dağıtımı yapılmıştır. Anlaşma neticesinde süt üreticilerinin tohum ihtiyacının yüzde 50'si oranındaki ürünler protokol kapsamında Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından karşılanmıştır (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Şekil 11. Balıkesir Kırsal Kalkınma Çalışmaları

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2416> (Erişim Tarihi: 11.08.2023)

- Kırsal kalkınma anlamında birçok proje üzerinde çalışan Balıkesir Büyükşehir Belediye'si üreticileri bu alanda teşvik etmek amacıyla toplamda 5 bin ceviz tohum ekimi gerçekleştirerek, ceviz yetiştiriciliğinde elverişli toprakların verimli kullanımını doğrultusunda çalışmalar gerçekleştirmiştir.
- Tarımsal üretime katkı sağlamak, üreticiyi tarımsal alanda teşvik etmek, Balıkesir'i sağlıklı gıda ile buluşturmak ve vatandaşların toprak ile arasındaki bağı güçlendirmek amacıyla çalışmalar sürdüren Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, kamu gücünü kullanarak kırsal kalkınmayı ve üreticiyi desteklemeye devam ediyor. Belediyeye ait arazilere toplamda 5 bin çetin ceviz tohumu ekimi ve aynı zamanda fidan üretimi yapmak isteyen vatandaşlar bu konuda büyükşehir belediyesinin ortaya çıkarmış olduğu proje kapsamında, aşılama eğitimlerine ve tohumlara ücretsiz bir şekilde ulaşabilmektedir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin Sağlık Alanındaki Kentsel Hizmetleri
Birleşmiş Milletler "2000 Yılında Herkese Sağlık" sloganıyla 1978 yılında küresel bir hareket başlatarak aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkede sağlıklı kentler oluşturma vizyonunu geliştirmeyi amaçlamıştır. Alma Ata Deklarasyonuna imza atarak bu proje kapsamında yapılan önerileri kabul eden ülkelerde sağlık alanında iyileştirmeler gerçekleştirilerek kentlerin bu alanda gelişim göstermesi hedeflenmiştir. Öncelikle sağlık alanındaki mevcut eşitsizliklerin ortadan kaldırılıp sağlıklı yaşam anlayışının geliştirilmesi ve sağlık alanında sektörler arası işbirliği yapılması gibi ilkelerin bulunduğu proje günümüzde aktif olarak uygulanmaya devam etmektedir (Fırat, 2006).

"Sağlıklı şehirler projesi" olarak adlandırılan projede şehirlerin hastaneler, özel sağlık kuruluşları, aile hekimlikleri ve diğer tüm sağlık kuruluşları baz alınarak; nüfusa orantılı bir şekilde kamu gücü kullanılarak hizmet verebilmesi yerel yönetimlerin de bu anlamda öne çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi sağlık alanında vatandaşlarına sunmuş olduğu sağlık hizmeti örneklerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

Şekil 12. Koronavirüs Önlem Tablosu

Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2753>
(Erişim Tarihi: 15.08.2023)

2019 yılı itibariyle Çin’de başlayan ve 2020 yılıyla beraber tüm dünyayı etkisi altına alan “Koronavirüs” adı verilen salgın hastalık başta insan sağlığı olmak üzere; ekonomi, siyaset, sosyal hayat ve bununla bağlantılı birçok sektörü olumsuz yönde etkilemiştir. Salgınla mücadele kapsamında dünya genelinde alınan önlemlerin belirli seviyede olmasına rağmen hastalığın verdiği zarar ve kayıplar azımsanamayacak düzeyde olmuştur. WHO’nun 10 Mart tarihinde açıkladığı ilk vakadan sonra Sağlık Bakanlığı 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilen ilk koronavirüs vakasını açıklamıştır. (<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>).

Ülke açısından alınan önlemlerin uygulanması hususunda ivedilikle hareket edilirken, il ve ilçe belediyeleri de kendi görev alanları açısından önlemler almaya yönelmesi ve bu önlemlerin bir an önce faaliyete geçirilmesi oldukça önemli bir hal almış bulunmaktaydı. Bu bağlamda belediyelerin aldığı ve almaya devam ettiği önlemlerin kararlılığı ve sürekliliği virüsün yayılma hızını en aza indirmek açısından oldukça mühim bir noktaydı.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi’nin koronavirüs önlemleri kapsamında yaptığı çalışmaların virüsün yayılma hızına etkileri tartışılır olsa da azımsanamayacak düzeydedir. Belediyenin halkına maddi ve manevi desteği bu süreçte oldukça önemli bir etken olmuştur. Dezenfektan işlemleri, denetlemeler, temizlik konusundaki hassaslık, kira yardımı, nakdi yardımlar, esnek çalışma saatleri ve bunun gibi konularda gösterilen hassasiyet karşılığını bulmuştur (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Şekil 13. Sağlıkla Yaş Alıyoruz

**Kaynak: <https://www.balikesir.bel.tr/haber-detay?id=2793>
(Erişim Tarihi: 22.08.2023)**

Yaşlılık sebebiyle ortaya çıkan birtakım fizyolojik değişimler neticesinde; fiziki ve bedensel fonksiyonların yavaşlayarak yaşam aktivitesinin sınırlanması sebebiyle gündelik hayata ayak uydurma konusunda güçlük çekmeye başlayan yaşlılara yönelik, Balıkesir Büyükşehir Belediye ile Sındırgı Belediyesi; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından hibe almaya hak kazanan “Sağlıkla Yaş Alıyoruz” projesini hayata geçirdi. Sosyo-ekonomik etkenler ve evde bakım problemleri sebebiyle yaşlı bakım evlerinde yaşayan yaşlıların her ne kadar temel ihtiyaçları karşılanırsa da kendi yaşamları üzerinde denetimlerinin azalması dolayısıyla projeye buralarda öncelik verilerek yaşlılara yönelik gerçekleştirilmektedir (Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, 2023).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgulara dayalı olarak elde edilen sonuçlar ve sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Halkla ilişkiler, küreselleşen dünya düzeni ile birlikte kendini yenileyerek kamu yönetimi ve yerel yönetimler konuları ile iç içe bir hal almıştır. Halkla ilişkiler kavramının gelişimi ve literatürde kullanımının artmasıyla birlikte yönetsel düzeyde halkla ilişkiler oldukça önemli bir terim haline gelmiştir. Halkla ilişkiler kavramının yerel yönetimler açısından önemi son çeyrek asırlık süreçte oldukça artmış ve belediyeçilik hizmetleri açısından oldukça yaygın kullanılan bir terim haline gelmiştir. Kentsel hizmetin sunumunda belediyelerin rolünün büyüklüğü ve bu rolün halkla ilişkiler ile bağdaşması da aslında hizmet temelli bir yapıyı içerisinde barındırmaktadır. Kentsel hizmet sunumunda ele alınması gereken tüm detaylar araştırmanın içerisinde ele alınmıştır. Bu detaylarda halkla ilişkilerin tarihsel süreci, gelişimi, kamu yönetimi açısından önemi ve yerel yönetim işleyişine etkileri değerlendirilmiştir. Halkla ilişkiler ile yerel yönetimler arasında teori ve pratik açısından bulunan ilişkinin kamu yönetimine oldukça fazla katkı sağladığı görülmüştür.

Kentsel hizmet sunumunda kullanılan tüm argümanlar detaylı bir biçimde incelenerek geçmiş ve günümüz açısından etkileri ve bu etkilerin kamu yönetimi ve yerel yönetimlere katkıları değerlendirilmiştir. Kentsel hizmet kavramı ile Balıkesir Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinin oldukça bağlantılı bir yapısının olduğu ve yerelde sunulacak hizmetlerin büyük bir çoğunluğunun kentsel hizmet kategorisine girdiği görülmüştür. Bu bağlamda yerel yönetimler açısından kentsel hizmetin sunumunun teorisi ve pratiğinin birbiriyle uyumu, hizmetin sağlanabilirliği ve aralarındaki anlamlı düzen ilişkisinin varlığının oldukça önemli olduğu ve aynı zamanda da belediyeçilik faaliyetlerine doğrudan etki yaptığı görülmüştür.

5.2. Öneriler

Kentsel hizmetin sunumunda halkla ilişkilerin önemi ve yeri oldukça fazladır. Araştırmanın içeriğinde de bu konunun oldukça fazla üzerinde durulmuştur. Kentsel hizmet sunumunda halkla ilişkilerin rolünün son çeyrek asırlık süreçte gösterdiği artış pozitif geri dönütler ile de desteklenmektedir. Bu bağlamda halkla ilişkiler süreçlerinin yönetime daha fazla entegre edilmesi gerektiği sonucu da çıkarılabilmektedir. Yerel yönetimler ve halkla ilişkilerin ilişkisi her geçen gün daha da ilerlemektedir.

Bu sebeple halkla ilişkiler kavramı yerel yönetimler açısından daha kullanılabilir bir hale getirilmelidir. Halkla ilişkilerin kentsel hizmetin sunumunda kullanımının artırılması ve yerel yönetimlerin yanı sıra merkezi yönetimlerde de aktif şekilde yer almasının Türkiye açısından oldukça olumlu etkiler yaratacağı ele alınmalıdır. Bu bağlamda halkla ilişkiler terimini kamu yönetimi açısından aktif olarak kullanmak oldukça pozitif bir etki yaratacaktır. Belediyelerin işleyişinde halkla ilişkiler her ne kadar son çeyrek asırlık süreçte gündemdeki yerini korusa da daha da aktif olarak kamu yönetimine entegre edilmesinin pozitif sonuçları ilerleyen yıllarda karşımıza çıkacaktır. Bu bağlamda her ne kadar doğrudan konumuzla bağdaşmasa da halkla ilişkiler ve bürokrasi alanında yapılacak çalışmaların artırılması kamu yönetimi açısından gelecek dönemlere oldukça fayda sağlayacak bir konu olarak ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acartürk, E. (2001). Yerel yönetimlerin hizmet sunumunda alternatif yöntemler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (6), 46-60.
- Arıkboğa, E. (2021). Büyükşehir ve ilçe belediyeleri. *Yerel Yönetimler*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Aşkun, C. İ. (1990). Halkla ilişkiler ve iletişim. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 7-15.
- Aydın, A. H. ve Taş, İ. E. (2013). *Kamu yönetiminde halkla ilişkiler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aziz, A. (2013). *Televizyon ve radyo yayıncılığı*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Bağce, H. E. (2014). Halkla ilişkiler ve vatandaş odaklı katılımcı yerel yönetim. *İnsan ve İnsan*, 1 (1).
- Bulduklu, Y. ve Ahmet, T. T. (2015). Bilgi toplumunda kamu kurumlarının bilgi edinme birimleri ve halkla ilişkiler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, 22 (22), 47-64.
- Çakır, H. (2005). *Tüm yönleriyle radyo*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Çakır, H., ve Topçu, H. (2005). Bir iletişim dili olarak internet. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (19), 1-96.
- Çelik, B. (1995). Türk belediyciliğinin tarihsel gelişimi. *Yeni Türkiye Dergisi*, 1 (8), 588-597.
- Çiçek, Ö. Ü. (2022). Kentsel sosyal hizmetler. *Kentsel Kamusal Hizmetler*, 203.
- Deniz, A., Akarçay, P. ve Karakaş, A. (2017). Osmanlı'da belediyciliğin gelişimi ve modernleşme çabaları. *Akademik Bakış Dergisi*, 64, 314-325.
- Demir, K. A. (2019). Osmanlı devleti'nde yerel yönetim kültürü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 429-452.
- Dönmez, M. (1967). Türkiye'de belediyciliğin tarihsel gelişimi. *Türk İdare Dergisi*, 67 (406), 165-173.
- Dönmez, M. (1999). *Belediye yönetimi*, Ankara: Belediye Dergisi Yayını.
- Ekici, M. (1999). Halk, halk bilimi ve halk btlci'si üzerine bir deneme. *Türk Dünyası*

İncelemeleri Dergisi, 3 (2), 183-191. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egetdid/issue/34413/380094>

- Erdoğan, İ. (2006). *Halkla ilişkiler*. Ankara: ERK yayınları.
- Erdoğan, E., Özkan, C., ve Erdoğan, H. A. (2019). Dünya’da ve Türkiye’de yerel yönetim yapılarının gelişim süreci. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2), 246-263.
- Eryılmaz, B. (1996). Osmanlı yerel yönetiminde İstanbul şehremaneti. V. Akyüz, S. Ünlü (Editörler), *Şehir ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: İlke Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2013). *Kamu yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Fırat, A. S. (2006). Sağlıklı kentler ve kentsel sağlık . Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (2), 219-240. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziuiibfd/issue/28335/301154>
- Fidan, M. (2008). Halkla ilişkiler aracı olarak internet ve markaya katkısı. *Selçuk İletişim Dergisi*, 5 (3), 1-8.
- Genç, F. N., Özerk, H. ve Ülkü, M. S. (2018). 6360 sayılı kanunun kamu hizmetlerinin sunumuna etkisi: İncirliova belediyesi örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (2), 206-221.
- Gözler, K. (2018). *Mahalli idareler hukuku*, Bursa: Ekin Basım Yayınevi.
- Gökçe, O. (1993). Halkla ilişkiler: modern yönetim fonksiyonu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 99-112.
- Haluk, G., Çiğdem, K., Ferrub, U., ve Nezib, O. (2003). *Halkla ilişkiler ve iletişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hesapçıoğlu, M. (2008). Eğitim tarihine ilişkin süreli yayınlar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (12), 539-552.
- Kalender, A. ve Fidan, M. (2008). Halkla ilişkiler. *Tablet Yayınları, Konya*.
- Karabulak, S. (2013). *Türk kamu yönetiminde belediyeçilik tarihi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karakoç, E. ve Arklan, Ü. (2009). Eğitim düzeyinin medya kullanımına etkisi: gazete ve televizyon karşılaştırması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9 (17), 407-438.
- Karaman, T. Z. (1994). Kamu hizmetlerinde verimliliğin sağlanmasında alternatif

- kurum olarak vakıflar, *Türk İdare Dergisi*, 66 (403), 45-78.
- Karaman, T. Z. (1998) *Kent yönetimi ve politikası*, 4. Baskı, İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Kazancı, M. (2002). *Halkla ilişkiler*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Keleş, R. (2021). *Kentleşme politikası*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Keleş, S. (2008). *Türkiye'de sosyal belediyeçilik uygulamaları ve Ankara büyükşehir belediyesi örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Koçak, A. (2000). Paradigma çatışması ve halkla ilişkiler uygulamaları. *Selçuk İletişim*, 1 (3), 127-131.
- Koçak, S. ve Ekşi, A. Y. (2010). Katılımcılık ve demokrasi perspektifinden Türkiye'de yerel yönetimler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 295-307.
- Mıhçıoğlu, C. (1970). Halkla ilişkiler nedir?. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 3 (1), 91-108.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). Gazetecilik. Ankara: MEB.
- Mumford, L. (2023). *Tarih boyunca kent*. İstanbul: Ayrıntı Kitabevi.
- Nadaroğlu, H. (1989). *Mahalli idareler*, 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Okay, A. (2001). Web'de halkla ilişkiler. *Selçuk İletişim*, 2 (1), 88-96.
- Oktay, M. (1993). Halkla ilişkiler mesleğinin faaliyet çerçevesi ve uzmanlık alanları. *Marmara İletişim Dergisi*, 4 (4), 187-204.
- Oktay, M. (2002). *Politikada halkla ilişkiler*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1985). *Tanzimat'tan cumhuriyete yerel yönetim geleneği*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2008). *Türkiye teşkilat ve idare tarihi*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Ortaylı, İ. (2020). *Tanzimat devrinde osmanlı mahallî İdareleri (1840 - 1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Öner, Ş. (1998). Cumhuriyetten günümüze demokratik yerel yönetim anlayışının gelişimi. *Yeni Türkiye Dergisi*, 23 (24), 3719-3732.
- Özatağan, G. ve Güvenç, M. (2013). Kent bölgelerde uzmanlaşmış hizmet işlevlerinin yükselişi, mekansal yer seçiminde değişen eğilimler ve metropoliten merkeze olası etkileri: İzmir örneği. *Kentsel ve bölgesel araştırmalar sempozyumu, Ankara*.

- Özbükerci, İ. (2015). Halkla ilişkiler meslek örgütleri açısından sanal ortamda halkla ilişkiler yönetimi: halkla ilişkiler dernekleri web siteleri üzerine bir araştırma. İzmir, Ege Üniversitesi.
- Özçağlayan, M. (2008). Gazetelerin gelişimi ve gazeteciliğin geleceği (yeni teknolojiler ve medya ekonomisi açısından genel bir değerlendirme). *Marmara İletişim Dergisi*, 13 (13), 131-159.
- Özer, M. A. (2013). Yerel yönetimlerin varlık nedeni olarak “halkla” ilişkiler. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (5), 19-50.
- Özodaşık, M. (2018). *Halkla ilişkiler ve iletişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Peltekoğlu, F. B. (2012). *Halkla ilişkiler nedir?* İstanbul: Beta Yayınları.
- Sancar, A. G. (2016). Halkla ilişkiler 2.0: araçlar ve uygulama alanları. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1 (2), 83-101.
- Serarslan, M. (2001). Türkiye'de radyo televizyon düzeninin değişimi. *Selçuk İletişim*, 1 (4), 77-82.
- Sezgin, M. (2011). Belediyelerde halkla ilişkiler ve halka dönük yönetim. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 93-120.
- Sönmez, S. (1990). Sözlü dil/yazılı dil. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 1, 119-122.
- Şolt, H. B. H. (2020). Kentsel hizmetler ve akıllı kentler. *IKSAD JOURNAL*, 6 (24), 391-400.
- Taş, İ. E. ve Kestellioğlu, G. (2011). Halkla ilişkilerde internetin yeri ve önemi. *İİBF Dergisi*. 1 (1), 73-92.
- Taşoğlu, N. (2016). *Halkla ilişkilerde uzmanlaşma*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- TDK. (2010). <https://www.tdk.gov.tr/kategori/icerik/yazim-kurallari/>.
- Tekeli, İ. (1983). Yerel yönetimlerde demokrasi ve Türkiye'de belediyelerin gelişimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 6 (2), 3-22.
- Terkan, N. (1999). Türk devlet geleneğinde halkla ilişkiler. *Selçuk İletişim*, 1 (1), 84-90. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/18999/200899>
- Tortop, N. (1988). *Mahalli idareler*, 3. Baskı, Ankara: İlk-San Matbaası.
- Tortop, N. (2009). *Halkla İlişkiler*. Bursa: Yargı Yayınları.
- Tuncer, A. (2015). Kurumsal yönetim ilkeleri ile mükemmel halkla ilişkiler bağı üzerine bir analiz. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 0 (40), 1-15.
- Ural, E. (2001). Değişen kurum imajı anlayışı ve kurum imajı yönetimi. *Marmara*

İletişim Dergisi, 11 (11), 337-346.

- Ünal, F. (2011). Tanzimat'tan cumhuriyete Türkiye'de yerel yönetimlerin yasal ve yapısal dönüşümü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 241-248.
- Yahyagil, M. Y. (1998). Sosyoloji. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*. (25), 105-120.
- Yaymoğlu, P. (2013). Yerel yönetim kuruluşlarında halkla ilişkiler işlevi ve yeni yaklaşımlar. *Selçuk İletişim*, 3 (4), 41-52.
- Yazıcı, N. (1983). Türkiye'nin basın yayın tarihi kaynakçası. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (4), 785-786.
- Yeşil, M. (2015). Üniversite öğrencilerinin yerel gazete okuma alışkanlıkları: Konya örneği. *Selçuk İletişim*, 9 (1), 201-222.
- Yıldırım, A. (2020). Halkla ilişkilerin kavramsal tanımlamaları üzerine bir inceleme. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 6 (2), 133-150.
- Yılmaz, E. ve Çiftçi, S. (2011). Kentlerin ortaya çıkışı ve sosyo-politik açıdan Türkiye'de kentleşme dönemleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (35), 252-267.
- Yurt, R. G. (2020). Kentleşmenin tarihsel gelişimi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 19-44.
- Yüksel, A. H., Fırat, E. ve Selçuk, M. (2003). *Din hizmetlerinde iletişim ve halkla ilişkiler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Zeren, D. ve Bükülmez, T. (2019). Tutundurma aracı olarak fuarlar ve işletmelerin fuar performansına etki eden faktörler. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 20-34.
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu, (2004), Resmi Gazete, 25531, 23.07.2004.
- Belediye Kanunu, (2005), Resmi Gazete, 25874, 13.07.2005.
- On dört ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi yedi ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun, (2012), Resmi Gazete, 28489, 06.12.2012.

http-1:

<https://forumdas.com.tr/> (Erişim Tarihi: 12.02.2022)

http-2:

<https://www.ojsdergi.com/dergi-makale-akademi-bilim/ulusal-ve-uluslararası-dergi-nedir-ozellikleri-nelerdir/> (Erişim Tarihi: 19.05.2022)

http-3:

<http://www.prakdeniz.com/turkiyede-kamu-kuruluslarinda-halkla-iliskiler-birimleri/> (Erişim Tarihi:19.07.2022)

http-4:

<https://tr.strephonsays.com/exhibition-and-vs-fair-3332>(Erişim Tarihi:25.09.2022)

http-5:

<https://www.tdk.gov.tr/kategori/icerik/yazim-kurallari/> (Erişim Tarihi: 01.01.2023)

http-6:

www.gmka.gov.tr (Erişim Tarihi: 10.09.2023)

http-7:

www.balikesir.bel.tr. (Erişim Tarihi: 16.07.2023)

